

Запорізька обласна державна адміністрація

**ПРОГРАМА
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ
ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ НА
2011-2015 РОКИ
(перший етап: 2011-2012 роки)**

Запоріжжя, 2011 рік

РОЗД	Зміст	Стор.
I.	Загальні положення	3
II.	Паспорти Запорізької області та Програми забезпечення продовольчої безпеки області на 2011-2015 роки	5
III.	Стан ринку продовольства області	11
IV.	Агропромислове виробництво в області	19
V.	Основні напрямки роботи Запорізької облдержадміністрації по забезпеченню продовольчої безпеки області в сфері виробництва продуктів харчування	28
VI.	Оптовий ринок сільськогосподарської продукції – окремий напрямок роботи Запорізької облдержадміністрації по забезпеченню продовольчої безпеки області в сфері споживання та логістики	32
VII.	Основні напрямки роботи Запорізької облдержадміністрації по забезпеченню продовольчої безпеки області в сфері споживання, логістики та збереження продукції	41
VIII.	Механізми реалізації концепції продовольчої безпеки	45
IX.	Ресурсне забезпечення програми	54
X.	Очікувані кінцеві результати програми	63
XI.	Додатки	65

I. Загальні положення

Продовольча безпека – одна з найважливіших складових економічної безпеки як країни у цілому, так і окремого регіону. Забезпечення продовольчої безпеки гарантує добробут населення та сталий характер розвитку суспільства.

Продовольча і сільськогосподарська організація ООН (ФАО) визначає, що *«продовольча безпека забезпечена у тому випадку, коли всі особи в будь-який час мають фізичний та економічний доступ до безпечного й повноцінного продовольства, достатнього, щоб задовольнити свої фізіологічні потреби і переваги, які необхідні для активного та здорового життя»*.

Вважається, що стан продовольчої безпеки досягнуто, якщо забезпечено достатнє харчування всього населення за нормальних умов та мінімально необхідне – за надзвичайних обставин.

Основними стратегічними цілями забезпечення продовольчої безпеки є:

ресурсна достатність продовольчих товарів за рахунок власного виробництва та незначного ввезення;

стабільність продовольчого постачання протягом року за різних умов на всій території;

доступність харчових продуктів усім верствам населення незалежно від доходів;

належна якість продовольчих товарів;

раціональна структура споживання.

Стратегічних цілей щодо забезпечення продовольчої безпеки у Запорізькій області доцільно досягти за рахунок застосування двох груп заходів:

1) інвестицій безпосередньо у розвиток сільського господарства, переробної галузі, інфраструктури, науково-дослідницьких робіт;

2) економічної політики, в якій раціонально поєднуюватимуться ринкові та позаринкові механізми (субсидії, дотації, адресна допомога, адміністративне регулювання цін і т.ін.).

Стратегічні цілі продовольчої безпеки та засоби її досягнення

Засоби досягнення	Стратегічні цілі				
	Достатність постачання	Стабільність постачання	Доступність постачання	Якість продовольства	Раціональна структура споживання
Інвестиції:					
у сільське господарство	+	+		+	
в інфраструктуру	+	+	+	+	
у переробну галузь		+	+		
в наукові дослідження	+	+	+	+	+
Економічна політика:					
ринкові механізми	+	+	+	+	
позаринкові механізми	+	+	+		+

Забезпечення продовольчої безпеки досягається за рахунок власного виробництва необхідної кількості продуктів харчування, або за рахунок власного виробництва продовольства і системи заходів щодо його закупівлі, що максимально згладжує цінові аспекти, у т.ч. з урахуванням транспортування, збереження, переробки та ін.

Із збільшенням питомої ваги власної продукції зростає стабільність продовольчої безпеки регіону.

Програма забезпечення продовольчої безпеки області є важливим програмним документом на 2011—2015 роки. Програма побудована за принципом постійного вдосконалення. Кожного року уточнюються пріоритети Програми та механізми їх реалізації з урахуванням уже досягнутих результатів.

Відповідні механізми та фінансові елементи розробляються для кожного періоду окремо, враховуючи реалізацію діючих законодавчих та нормативних актів та їх удосконалення.

У базовій програмі наведені механізми та фінансові елементи щодо першого етапу Програми.

Програма забезпечення продовольчої безпеки області на 2011-2015 роки (перший етап: 2011-2012 роки) визначає необхідність реалізації комплексу відповідних заходів, а також регламентує конкретні заходи на 2011-2015 роки.

II. Паспорти Запорізької області та Програми забезпечення продовольчої безпеки області на 2011-2015 роки

1. Паспорт Запорізької області

(на 01.01.2011)

Площа	Територія області складає 27,2 тис. км ² , що становить 4,5 % території України.
Географічні дані	Область розташована на півдні Східноєвропейської рівнини на чорноземах у степовій зоні. Межує з Херсонською, Дніпропетровською та Донецькою областями, на півдні омивається більш ніж на 300 км водами Азовського моря. Обласний центр - м. Запоріжжя, відстань до м. Києва: залізницею - 715 км, шосейними дорогами - 618 км.
Клімат	Клімат регіону - помірно-континентальний, характеризується чітко означеною посушливістю, яка обумовлена пануванням на більшості території області сухих східних вітрів (на рік у середньому припадає 225 сонячних днів). Середньорічні температури: літня + 22 ⁰ С, зимова - 4,5 ⁰ С.
Мінерально-сировинні ресурси	За різноманітністю та багатством мінерально-сировинних ресурсів область займає одне з провідних місць в Україні. У регіоні знаходяться значні запаси пегматитів (88 % загальних запасів держави), апатитів (63 %), марганцевих (69 %) і залізної (10 %) руд, каолінів (23 %), вогнетривких глин (9 %) тощо. Водні ресурси р. Дніпро є основним джерелом водопостачання промислових об'єктів області, включаючи такі енергетичні гіганти, як Запорізька АЕС та Запорізька ТЕС, задоволення питних потреб близько 50 % населення області (у перспективі до 90 %), зрошення земель та інших потреб. Крім того р. Дніпро є джерелом енергії (Дніпровська ГЕС), використовується як транспортна артерія і є цінним рекреаційним ресурсом. Басейн Азовського моря, зокрема його північна частина, має цінність як рибогосподарська та туристично-курортна зони.
Населення	Чисельність наявного населення області на 01.01.2011 склала 1801,3 тис. осіб, з них 1385,2 тис. осіб (76,9 %) – міське, 416,1 тис. осіб (23,1 %) – сільське населення. Понад 43,1 % населення області (776,5 тис. осіб) мешкає у м. Запоріжжя.
Промисловий комплекс	Запорізька область є одним з найбільших індустріальних регіонів України, провідним центром вітчизняних авіадвигунобудування, виробництва трансформаторів та легкових автомобілів, металургії, машинобудування.

Промисловий потенціал області складають більше 400 підприємств. Загальний обсяг реалізованої промислової продукції за 2010 рік склав 64,6 млрд. грн. або 7,3 % обсягу реалізації по Україні (4 місце серед регіонів).

Питома вага галузей у загальному обсязі реалізації промислової продукції області:

- виробництво та розподілення електроенергії, газу та води – 23,1 %;
- металургія та оброблення металу – 34,7 %;
- машинобудування – 19,8 %;
- харчова промисловість – 9,5 %;
- легка промисловість – 0,3 %.

Агропромисловий комплекс

Сільськогосподарський комплекс має у користуванні 2244 тис. га. сільгоспугідь, у тому числі, ріллі – 1905,2 тис. га, зрошувальних земель – 240,4 тис. га.

В області функціонує 29 державних сільськогосподарських підприємств, 264 приватних, 2283 селянських (фермерських) підприємств, 474 товариства, 41 виробничий кооператив, 110 підприємств інших форм господарювання.

Власниками земельних часток (паїв) передано в оренду 1,193 млн. га, або 72,8 % площі розпайованих земель. Укладено 171,1 тис. договорів оренди земельних часток (паїв) з власниками сертифікатів (76 % загальної кількості одержаних сертифікатів). Валова продукція сільського господарства у 2010 році склала 3592,8 млн. грн. і збільшилась проти 2009 року на 1,9 % (8 місце серед регіонів).

Валовий збір зернових і зернобобових культур (у вазі після доробки) склав 1905,4 тис. тонн при середній урожайності – 22,7 ц/га. Валовий збір соняшнику (у вазі після доробки) склав 758,2 тис. тонн при середній урожайності – 13,3 ц/га.

Протягом 2010 року всіма категоріями господарств вироблено:

- м'яса – 78,9 тис. тонн в живій вазі;
- молока – 261,7 тис. тонн;
- яєць – 733,1 млн. штук.

Торгівля і сфера послуг

Роздрібний товарооборот підприємств, що здійснюють діяльність з роздрібною торгівлю та ресторанного господарства за 2010 рік становив 10628,6 млн. грн. і збільшився проти 2009 року у фактичних цінах на 23,7 %, у порівнянних – на 10,9 %.

Індекс споживчих цін області за 2010 рік склав 109,7 %, що на 0,6 відс. пункти вище, ніж по Україні.

Заробітна плата та зайнятість

Середньомісячна заробітна плата працівників, зайнятих у галузях економіки, за 2010 рік склала 2187,18 грн. і збільшилась у порівнянні з 2009 роком на 21,3 %.

Розмір номінальної заробітної плати у грудні 2010 року склав 2555,81 грн. і у 2,8 рази перевищив встановлений розмір прожиткового мінімуму для працездатної особи (922 грн.).

Чисельність зареєстрованих безробітних на 01.01.2011

становила 25,3 тис. осіб. У загальній чисельності безробітних 55,6 % складають жінки, 43,7 % - молодь у віці до 35 років. Рівень зареєстрованого безробіття на 01.01.2011 становив 2,29 % проти 2,43 % на 01.01.2010.

**Зовнішньо –
економічна
діяльність**

За 2010 рік зовнішньоторговельний оборот товарів склав \$ 4573 млн. (4,1 % зовнішньоторговельного обороту України).

Експортних операцій здійснено на суму \$ 3210 млн. (5 місце серед регіонів України), імпорتنих – на суму \$ 1363 млн. (8 місце).

У структурі експорту основу склали чорні метали (46,7 % загального обсягу експорту товарів), механічне обладнання (16,6 %), електричне обладнання (11,2 %), наземні транспортні засоби (5,4 %), руди, шлаки та зола (3,8 %), жири та олії тваринного та рослинного походження (2,5 %).

Основу імпорتنих надходжень склали: енергетичні матеріали, нафта та продукти її перегонки (15,2 % загального обсягу імпорту товарів), чорні метали (12,4 %), механічне обладнання (12,2 %), нікель і вироби з нікелю (7,2 %), електричне обладнання (6,7 %), риба і ракоподібні (6,3 %), руди, шлаки та зола (5,7 %), наземні транспортні засоби (4,3 %), прилади і апарати (2,8 %), мідь і вироби з міді (2,4 %), органічні хімічні сполуки (2 %).

**Інвестиції
в регіон**

Запорізька область є одним із привабливих регіонів України щодо інвестування. Станом на 01.01.2011 обсяг прямих іноземних інвестицій в економіку області склав \$ 939,9 млн. або 2,1 % від загального обсягу прямих іноземних інвестицій, вкладених в економіку України (8 місце серед регіонів).

Про наявність прямих іноземних інвестицій звітувало 462 підприємства області. Домінуюча частка капіталу нерезидентів (89,7 %) вкладена в економіку міста Запоріжжя.

У той же час у Запорізькій області започатковано масштабне будівництво комплексів із виробництва електроенергії на основі гелію та вітроенергетики, що проводиться виключно за недержавні інвестиційні кошти нерезидентів України.

Капітал нерезидентів, в основному, зосереджено в переробній промисловості (68,8 % загального обсягу прямих інвестицій), а саме: у виробництві харчових продуктів (24,9 %), машинобудуванні (24,7 %), металургійному виробництві (17,3 %), оптовій та роздрібній торгівлі (10,1 %).

2. Паспорт Програми

Назва:	Програма забезпечення продовольчої безпеки Запорізької області на 2011-2015 роки
Підстава для розроблення та виконання Програми:	Програма Президента України В.Ф. Януковича «Україна – для людей» та Програми економічних реформ на 2010-2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава». Закони України: «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про прожитковий мінімум», «Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року», «Про державну підтримку сільського господарства України», «Про зерно та ринок зерна в Україні», «Про молоко та молочні продукти», «Про оптові ринки сільськогосподарської продукції» та ін. Постанови Кабінету Міністрів України: від 14.04.2000 № 658 «Про затвердження наборів продуктів харчування, наборів непродовольчих товарів та наборів послуг для основних соціальних і демографічних груп населення», від 19.09.2007 № 1158 «Про затвердження Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року» та інш. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 18.05.2011 № 475-р «Про затвердження плану першочергових заходів з розвитку виробництва картоплі та овочів» та ін.
Ініціатор – головний замовник:	Запорізька обласна державна адміністрація
Розробник:	Головне управління агропромислового розвитку та Головне управління економіки облдержадміністрації
Мета Програми:	Поліпшення забезпечення населення області продуктами харчування на основі підвищення ефективності використання аграрного потенціалу та вдосконалення системи регулювання ринку продовольчих товарів
Початок:	2011 рік
Закінчення:	2015 рік

Етапи виконання:

На першому етапі реалізації Програми у 2011-2012 роках передбачена реалізація усіх її загальних положень, а також організаційних механізмів у двох сферах продовольчого ринку:

- ⇒ хліб та хлібобулочні вироби;
- ⇒ овочі першої необхідності («борщовий набір»). Перший етап розширення мережі овочесховищ тривалого зберігання;
- ⇒ заходи по перспективному зарибленню дніпровських водосховищ.

На другому етапі реалізації Програми у 2012-2013 роках передбачена реалізація усіх її загальних положень, а також організаційних механізмів у наступних сферах продовольчого ринку:

- ⇒ усі овочі, фрукти, виноград, баштанні культури. Завершення створення першої групи овочесховищ тривалого зберігання;
- ⇒ м'ясо і м'ясопродукти.

На третьому етапі реалізації Програми у 2013-2014 роках передбачена реалізація усіх її загальних положень, а також організаційних механізмів у наступних сферах продовольчого ринку:

- ⇒ м'ясо і м'ясопродукти;
- ⇒ риба та рибопродукти.

На четвертому етапі реалізації Програми у 2014-2015 роках передбачена реалізація усіх її загальних положень, а також організаційних механізмів у сфері продовольчого ринку:

- ⇒ молоко та молокопродукти.

Очікувані результати виконання:

Виконання Програми сприятиме розвитку агропромислового виробництва, вдосконаленню ринкових механізмів по забезпеченню продуктами харчування та покращенню структури харчування населення області. Воно сприятиме здешевленню продуктів харчування для малозабезпечених верств населення.

Джерела фінансування:

Кошти Державного бюджету України в межах виділених асигнувань на виконання програм підтримки агропромислового комплексу та стабілізації ринку продуктів харчування, а також цільові кошти Державного бюджету України на виконання цієї Програми.

Кошти обласного бюджету - щорічно за напрямками, передбаченими Програмою.

Власні кошти сільськогосподарських, харчопереробних підприємств та інвестиційні ресурси.

Контроль за виконанням: Облдержадміністрація, постійна комісія обласної ради з питань агропромислового розвитку.

III. Стан ринку продовольства області

1. Аналіз споживання основних продуктів харчування населенням області

Продовольча безпека найповніше знаходить свій вираз через показник споживання та його відповідність нормам споживання.

Споживання основних продуктів харчування населенням області:

(на одну особу за рік; кг)

	2005* рік	2008* рік	2009* рік	2010 рік**
Хліб і хлібопродукти	107,3	104,3	101,6	101,4
Овочі та баштанні	135,2	139,0	144,3	150,6
Плоди, ягоди та виноград	37,1	40,4	39,7	48,4
Картопля	182,6	97,4	95,7	95,0
М'ясо і м'ясопродукти	39,2	49,6	48,9	49,8
Молоко і молокопродукти	189,3	180,6	176,3	176,2
Яйця, штук	238	261	271	280
Риба та рибопродукти	16,1	19,5	17,0	17,9
Олія	14,7	15,2	14,6	14,6
Цукор	40,5	43,5	37,6	38,0

* Баланси та споживання основних продуктів харчування населенням України, - Статистичний збірник, Держкомстат України, 2010

** розрахунково

Споживання основних продуктів харчування населенням області, за винятком молока, має позитивну динаміку. За попередніми розрахунками, в порівнянні з 2005 роком у 2010 році споживання м'яса і м'ясопродуктів збільшилось на 27 %, яєць – на 17,6 %, риби – на 11,2 %, овочів та баштанних – на 11,4 %, плодів, ягід та винограду – на 30,5 %. Практично незмінним залишається споживання олії. Споживання молока зменшилось на 6,9 %, або на 13,1 кг на одну особу.

Разом з тим, наведені дані вважаємо в певній мірі відносними. Перш за все, на динаміку споживання основних продуктів харчування населенням області суттєвий вплив мала еволюція української грошової одиниці, що зазнала негативного впливу двох факторів: світової фінансової кризи, а також рішення про видачу грошових заощаджень вкладникам колишнього Ощадбанку.

При цьому має місце чітка залежність між споживанням окремих груп продовольства – збільшення споживання більш енергетично цінних продуктів харчування тваринного походження, риби, овочів та фруктів призвело до зменшення споживання хліба і хлібопродуктів. Тобто, за виключенням найбільш вразливих верств населення, існує тенденція руху до більш гармонічного харчування.

Відповідність споживання основних продуктів харчування
нормам споживання

	Норма споживання, кг		Відповідність споживання до норми, %							
			2005 рік		2008 рік		2009 рік		2010 рік*	
	раціональна ¹	мінімальна ²	раціональної	мінімальної	раціональної	мінімальної	раціональної	мінімальної	раціональної	мінімальної
Хліб і хлібопродукти	101	94	106,2	114,1	103,3	111,0	100,6	108,1	100,4	107,9
Овочі та баштанні	161	105	84,0	128,7	86,3	132,4	89,6	137,4	93,5	143,4
Плоди, ягоди та виноград	90	68	41,2	54,6	44,9	59,4	44,1	58,4	53,8	71,2
Картопля	124	96	147,3	190,2	78,5	101,5	77,2	99,7	76,6	99,0
М'ясо і м'ясопродукти	80	52	49,0	75,4	62,0	95,4	61,1	94,0	62,2	95,8
Молоко і молокопродукти	380	341	49,8	55,5	47,5	53,0	46,4	51,7	46,4	51,7
Яйця, <i>штук</i>	290	231	82,1	103,0	90,0	113,0	93,4	117,3	96,6	121,2
Риба та рибопродукти	20	12	80,5	134,2	97,5	162,5	85,0	141,7	89,5	149,2
Олія	8	13	183,8	113,1	190,0	116,9	182,5	112,3	182,5	112,3
Цукор	38	32	106,6	126,6	114,5	135,9	98,9	117,5	100,0	118,8

* розрахунково

1. За термінологією МОЗ України «Орієнтовний набір основної продовольчої сировини і харчових продуктів для забезпечення у середньому на душу населення на 2005-2015 роки».

2. Затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 14.04.2000 № 658 «Про затвердження наборів продуктів харчування, наборів непродовольчих товарів та наборів послуг для основних соціальних і демографічних груп населення»

Споживання основних продуктів харчування населенням області лише по хлібу і хлібопродуктах, цукру та олії відповідає раціональним нормам і навіть дещо перевищує їх, близьким до норм є споживання овочів і яєць. Мінімальні норми споживання забезпечено практично по всіх видах продовольства за винятком плодів, ягід, винограду та молока. ***Наразі це не означає, що по вказаних групах відсутня необхідність роботи по їх здешевленню. Зниження цін на хлібопродукти та овочі масового вжитку автоматично підвищить реальне споживання м'яса та молокопродуктів.***

Виходячи з цього, завдання полягає у тому, щоб забезпечити мінімальні норми споживання по усіх основних продуктах харчування та поступово підвищувати споживання до раціональних норм.

Виконанню цих завдань сприятиме цілеспрямована робота щодо підвищення доходів населення області, а також здешевлення продуктів харчування.

2. Аналіз купівельної спроможності населення області

Наявні доходи населення області за 2010 рік, за попередніми статистичними даними, становили 35871 млн. грн., або 19856,6 грн. у розрахунку на одну особу (по Україні – 18347 грн.).

Основним джерелом доходів населення області є заробітна плата, питома вага якої у структурі доходів за 2010 рік становила 43,4 %.

Купівельну спроможність працюючого населення можна оцінити, порівнюючи рівень середньомісячної заробітної плати з величиною прожиткового мінімуму для працездатних - у розрахунку на одну особу в місяць (*прожитковий мінімум - вартісна величина достатнього для забезпечення нормального функціонування організму людини, збереження його здоров'я набору продуктів харчування, а також мінімального набору непродовольчих товарів та мінімального набору послуг, необхідних для задоволення основних соціальних і культурних потреб особистості*).

Номінальна середньомісячна заробітна плата за 2010 рік, нарахована на одного штатного працівника, становила 2187,2 грн., або 237 % до величини прожиткового мінімуму для працездатних на 2010 рік (922 грн.).

Найвищий рівень середньомісячної заробітної плати серед міст обласного значення становив 4101 грн. (м. Енергодар), найнижчий – 1659 грн. (м. Мелітополь), серед районів: найвищий рівень – 2516 грн. (Василівський район), найнижчий – 1388 грн. (Веселівський район).

Співвідношення між середньою заробітною платою за 2010 рік та величиною прожиткового мінімуму коливалося по містах обласного значення – від 4,4 раза (м. Енергодар) до 1,5 раза (Веселівський район).

Динаміка середньомісячної заробітної плати по територіях Запорізької області

грн.

Назва території	2007 рік	2008 рік	2009 рік	2010 рік		2011 рік
	факт	факт	факт	факт	у % до прожиткового мінімуму для працездатних осіб	прогноз
1	2	3	4	5	6	7
Всього по області	1394,11	1811,62	1842,88	2187,2	237	2579,5
м.Запоріжжя	1560,76	1984,4	1966,83	2316,33	251	2541,44
м.Бердянськ	1108,09	1412,27	1541,33	1749,81	190	2016
м.Енергодар	2259,21	3107,79	3266,86	4101,2	445	4399,92
м.Мелітополь	1069,41	1378,18	1384,23	1659	180	1730,8

1	2	3	4	5	6	7
м.Токмак	970,13	1288,89	1361,85	1685,92	183	1928,7
райони						
Бердянський	847,31	1155,25	1266,53	1516,39	164	1927,08
Василівський	1354,67	1897,15	2099,22	2515,59	273	2900
Великобілозерський	856,58	1217,28	1390,87	1698,04	184	1981,19
Веселівський	857,8	1213,48	1328,76	1387,71	151	1431
Вільнянський	1053,37	1467,57	1463,17	1819,25	197	1960,85
Гуляйпільський	873,55	1241,82	1401,6	1636,56	178	1947,67
Запорізький	1195,5	1408,61	1307,13	1714,43	186	1791
К-Дніпровський	926,22	1243,71	1310,31	1493,29	162	1690
Куйбишевський	925,44	1279,63	1379,56	1534,62	166	1756,7
Мелітопольський	866,64	1160,83	1254,47	1499,6	163	1717,3
Михайлівський	857,27	1191,27	1298,12	1574,61	171	1680
Новомиколаївський	923,08	1284,46	1431,87	1695,8	184	1918,75
Оріхівський	861,96	1194,95	1321,38	1532,16	166	1703
Пологівський	1210,21	1565,99	1701,29	1901,1	206	2218,75
Приазовський	798,49	1136,76	1265,11	1460	158	1581,56
Приморський	852,42	1197,82	1309,9	1603,58	174	1702,4
Розівський	880,21	1270,58	1338,3	1519,11	165	1629,76
Токмацький	837,87	1211,17	1331,86	1713,81	186	1938
Чернігівський	896,96	1236,23	1324,09	1554,63	169	1798
Якимівський	879,31	1181,23	1313,62	1476,68	160	1695

Таким чином, існує значна диференціація купівельної спроможності населення по територіях області.

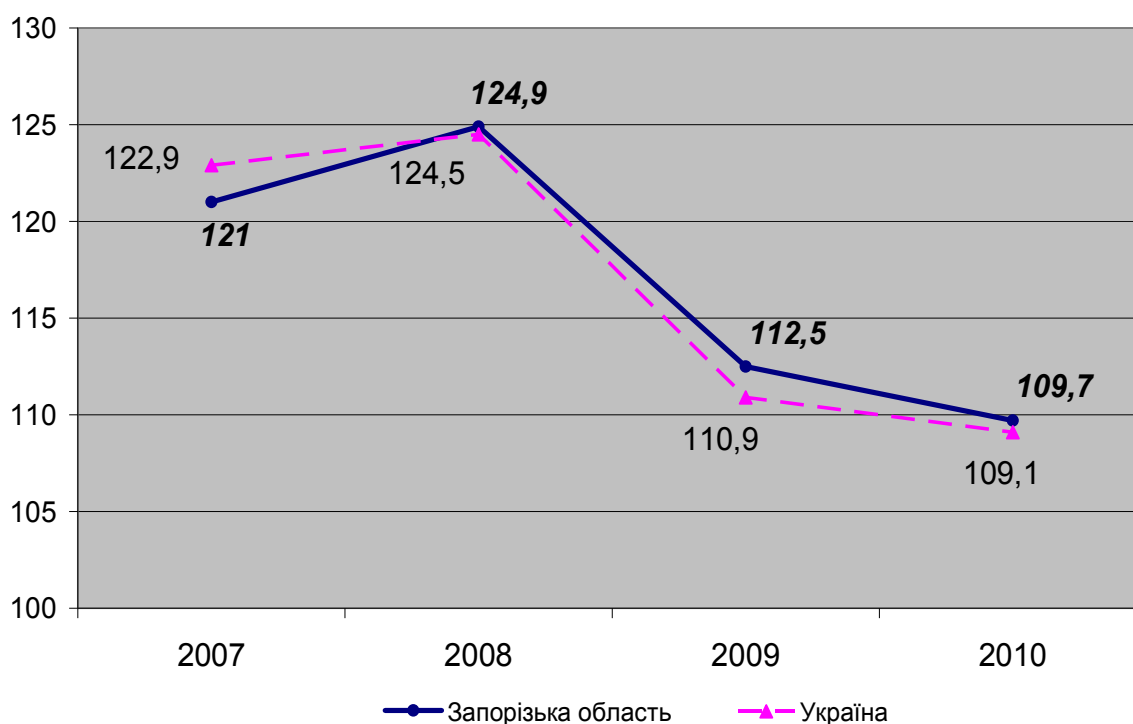
Тому, з точки зору підвищення доходів населення та його купівельної спроможності актуальними питаннями є розробка та реалізація програм економічного розвитку, перш за все, програми розвитку промисловості Запорізької області, Стратегії залучення інвестицій в економіку Запорізької області на 2009-2015 роки, а також цільова робота з депресивними територіями.

Аналіз структури сукупних витрат домогосподарств області (на основі статистичних даних за III квартал 2010 року) свідчить, про те що переважна їх частка (42,2 %) припадає на продукти харчування та безалкогольні напої (по Україні – 48,8 %). Серед зазначених витрат 22,1 % складають м'ясо і

м'ясопродукти (по Україні – 21,5 %), 15,3 % - овочі, включаючи картоплю (15,5 %), 13,2 % - хліб і хлібопродукти (13,1 %), 11,8 % - молоко, сир, яйця (12,5 %), 6,5 % - олія та жири (7,8 %), 6,7 % - фрукти (6,4 %), 3,8 % - риба та рибопродукти (5,0 %).

На стан купівельної спроможності населення області значний вплив мають інфляційні процеси, особливо негативними були наслідки популістського рішення про повернення заощаджень вкладникам колишнього Ощадбанку.

Динаміка індексу споживчих цін на продукти харчування та безалкогольні напої (до грудня попереднього року), %

Важливим індикатором, що характеризує ситуацію на продовольчому ринку області, є рівень цін на основні продукти харчування у порівнянні з іншими регіонами України. За даними моніторингу Держінспекції цін у Запорізькій області на 01.06.2011 найвищий у порівнянні з іншими регіонами України рівень цін зафіксовано на підприємствах торгівлі – на яйця курячі (1 місце), хліб пшеничний з борошна першого сорту (2-4 місце), яловичину, ковбасу варену (5 місце), сметану жирн. 20 % (6 місце); на ринках – на сметану (3 місце) і картоплю та цибулю (4 місце). При цьому значно нижчий, ніж в інших регіонах, рівень цін зафіксовано в торгівлі – на хліб пшеничний з борошна вищого сорту (20-21 місце), олію соняшникову (18), на ринках – на сало, олію соняшникову, птицю (21 місце), свинину (24), молоко (19-20), масло вершкове (27), сир кисломолочний (25), капусту (26 місце).

Разом з тим, найбільш серйозною проблемою є не порівняння динаміки цін з минулими періодами, чи зі загальноукраїнськими показниками, а **«стрибки» цін на овочі та хліб у період з лютого по травень місяць.**

Дані моніторингу середніх роздрібних цін на підприємствах торгівлі та
ринках Запорізької області

(за даними Держінспекції цін в Запорізькій області)

грн.

№ з/п	Назва товару	01.06.2011			
		область	Україна	місце серед регіонів	
1	2	3	4	5	
1.	Борошно пшеничне в/ сорту	4,07	3,9	4	
2.	Хліб пшеничний з борошна вищого сорту	4,28	4,62	20-21	
3.	Хліб пшеничний з борошна першого сорту	3,89	3,74	2-4	
4.	Хліб житньо-пшеничний	3,71	3,7	10	
5.	Макаронні вироби	5,99	5,67	5	
	крупя	6. Манна	5,05	4,86	5-6
		7. Рис	8,81	8,7	7
8.	Яловичина	37,68	37,22	5	
9.	Свинина	39,07	39,18	17	
10.	Птиця (кури)	16,89	17,23	23	
11.	Ковбаса варена 1 сорту	28,98	28,8	5	
12.	Молоко жирн. 2,5 %	6,23	6,23	12-14	
13.	Сметана жирн. 20 %	16,98	16,82	6	
14.	Масло вершкове	53,01	53,2	17-18	
15.	Сир кисломолочний жирн. 9 %	32,68	33,98	19	
16.	Яйця курячі	6,01	5,2	1	
17.	Цукор	9,53	9,55	10-11	
18.	Олія соняшникова	13,67	13,69	18	
Ринки					
1.	Яловичина	39,38	39,14	7	
2.	Свинина	37,67	39,34	24	
3.	Сало	15,62	17,3	21	
4.	Птиця	18,12	18,52	21	
5.	Молоко	5,69	6,09	19-20	
6.	Сметана	31,62	26,78	3	
7.	Сир кисломолочний	21,88	24,87	25	
8.	Масло вершкове	50,38	52,34	27	
9.	Олія соняшникова	12,52	12,94	21	
10.	Яйця курячі	5,83	5,48	4	

1	2	3	4	5
11.	Цукор	9,56	9,59	9-10
12.	Борошно вищого сорту	4,31	4,34	10
13.	Макаронні вироби	5,65	5,79	15-18
14.	Рис	10,08	9,82	6
15.	Картопля	6,48	5,82	4
16.	Капуста	7,38	8,39	26
17.	Морква	6,35	6,51	9-11
18.	Буряк	6,47	6,59	6-7
19.	Цибуля	8,56	7,48	4
20.	Яблука	8,52	8,78	10

Як приклад, можливо розглянути ціни на капусту, що склались у квітні 2011 року. З одної сторони вони нижчі, ніж у середньому по Україні (7,38 грн. проти 8,39 грн. за кг.). Але у той же час у жовтні минулого року капуста продавалась по ціні 3,8 грн. за кг. Тобто недостатні обсяги зберігання цього овочу призводять до підвищення ціни на нього вдвічі.

Таким чином, одним із головних завдань з реалізації Програми є нівелювання сезонного коливання цін на продовольчі товари.

Враховуючи сказане, важливий вплив на рівень продовольчої безпеки має формування інфраструктури, що забезпечує вихід товаровиробника на ринок, довгострокове зберігання продукції т.і.

Торгові мережі. В області діють 1812 підприємств роздрібною торгівлі, які належать юридичним особам, у т.ч. 99 підприємств торгівлі 10 крупних торговельних мереж.

У роздрібній торговій мережі (за даними статистичного обстеження) у 2010 році продано: 11,3 тис. тонн м'яса та птиці, 3,4 тис. тонн картоплі, 10,9 тис. тонн овочів та 18,0 тис. тонн фруктів та ягід.

Ринки та торгові місця. На початок 2011 року в області діяло 79 організованих ринків, що займалися продажем сільгосппродуктів і продовольчих товарів, з них 8 ринків, які здійснювало торгівлю виключно сільськогосподарською продукцією та продовольчими товарами.

На ринках налічується 54,7 тис. торгових місць, з них 8,8 тис. торгових місць з продажу сільгосппродукції.

В обороті організованих ринків 19,2 % обсягів становив продаж сільськогосподарських продуктів.

На ринках реалізується основна частина картоплі та овочів в області.

У 2010 році (за даними статистичного обстеження) на організованих ринках було продано 11,3 тис. тонн м'яса, сала та птиці, 9,6 тис. тонн картоплі, 13,1 тис. тонн овочів, 7,5 тис. тонн фруктів та ягід.

Безпосередньо сільськогосподарськими підприємствами за 2010 рік було продано на ринках продукції рослинництва та тваринництва на 353,9 млн. грн., або 8,2 % загального обсягу реалізації цієї продукції.

«Міні-ринки». У спальних районах м. Запоріжжя розташовано 14 «міні-ринків» на 1058 торговельних місць. Реалізація сільгосппродукції на цих ринках складає до 12 % від загальної реалізації цих товарів у обласному центрі.

Ярмарки сільгосптоваровиробників. Одним із дієвих заходів зі стабілізації цінової ситуації та наповнення споживчого ринку області основними продуктами харчування за помірними цінами на територіях області є ярмарки з продажу тваринницької і рослинницької продукції за цінами товаровиробників, які на 10-15 % нижче ринкових.

Так, у січні-травні 2011 року в області проведено 510 продовольчих ярмарків, де реалізовано 1138 тонн продукції та 1,3 млн. шт. яєць на загальну суму 15,5 млн. грн.

Споживспілка. Запорізька обласна спілка споживчих товариств натеper нараховує 16 районних кооперативних організацій і 4 підприємства, основним видом діяльності яких є торгівля продовольчими та непродовольчими товарами, ресторанне господарство, виробництво хліба та хлібобулочних виробів.

Заготівельна діяльність здійснюється підприємствами споживчої кооперації у незначних обсягах для реалізації через власні підприємства.

Хоча логістично - торгова система й має величезний вплив на забезпечення населення продуктами харчування, власне виробництво, без сумніву, є його основою у такій збалансованій області як Запорізька.

IV. Агропромислове виробництво в області

1. Аналіз забезпечення продовольством

Одним із найбільш важливих критеріїв продовольчої безпеки є рівень самозабезпечення основними видами продовольства. **Самозабезпечення продовольством означає задоволення потреби в продовольстві за рахунок внутрішнього виробництва при мінімальній залежності від зовнішніх чинників.**

Рівень самозабезпечення Запорізької області основними видами продовольства

тис. тонн

	Обсяги виробництва, тис.тонн		Фонд споживання, тис.тонн		Коефіцієнт самозабезпечення, %	
	2009 рік	2010* рік	2009 рік	2010* рік	2009 рік	2010 рік*
Зернові культури	2130,7	1905,4	228,9	227,5	98,8**	98,4**
у тому числі пшениця	1386,0	1793,1	220,2	220,2	100,0	100,0
Картопля	199,5	268,5	173,8	172,1	58,1	72,3
Овочі та баштанні	306,4	319,7	262,2	272,5	98,2	98,7
Плоди, ягоди та виноград	26,4	64,6	72,2	87,6	35,7	64,6
М'ясо (у забійній вазі)	53,3	56,9	88,8	90,1	60,0	61,4

	Обсяги виробництва, тис. тонн		Фонд споживання, тис. тонн		Коефіцієнт самозабезпечення, %	
	2009 рік	2010* рік	2009 рік	2010* рік	2009 рік	2010 рік*
Молоко	287,0	261,7	320,3	318,9	81,9	79,9
Яйця, млн. штук	698,8	733,1	493,1	506,8	100,0	100,0
Олія	454,6	515,8	26,6	26,6	100,0	100,0
Цукор	-	-	68,3		-	-

* розрахунково

** за рахунок власного виробництва потреба області у продовольчому зерні забезпечується у повному обсязі, проте рівень забезпеченості за рахунок власного виробництва таких зернових культур, як жито становить 40 %, гречка – 45-50 %. Повністю за рахунок ввезення забезпечується потреба у рисі.

Коефіцієнт самозабезпечення розраховано як відношення виробництва до внутрішнього використання на території області у відсотках. За рахунок власного виробництва практично повністю забезпечується споживання населенням хліба та хлібобулочних виробів, яєць, овочів і баштанних культур, олії.

2. Структура агропромислового комплексу області

Агропромисловий комплекс області формують:

⇒ суб'єкти сільського господарства: 762 сільськогосподарських підприємств різних форм власності та господарювання, 2283 фермерських господарств та 62,3 тис. особистих селянських господарств;

⇒ підприємства харчової і переробної промисловості: зокрема 28 борошномельних підприємств, 32 хлібопекарських підприємства, 10 підприємств з виробництва олії та маргаринової продукції, кондитерська фабрика, 13 молокопереробних підприємств, 21 м'ясопереробне підприємство, підприємства з виробництва пива та 6 – з виробництва безалкогольних напоїв;

⇒ підприємства та організації інфраструктури аграрного ринку: 7 агроторгових домів, 159 пунктів приймання молока і м'яса, підприємства агросервісного та агрохімічного обслуговування, підприємства ветеринарного обслуговування, племінні господарства, 311 пунктів штучного осіменіння, 14 сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів.

3. Агрокліматична оцінка природних умов Запорізької області

У Запорізькій області налічується 2244,0 тис. га сільськогосподарських земель, з яких рілля складає 1905,2 тис. га (84,9 %), багаторічні насадження – 39,0 тис. га (1,8 %), сіножаті – 83,4 тис. га (3,7 %), пасовища – 216,4 тис. га (9,6 %). Кліматичні умови характеризуються високими температурними ресурсами та недостатньою кількістю опадів. На території області можна виділити три агрокліматичних райони.

Перший агрокліматичний район (з підрайонами а та б) характеризується як дуже теплий та помірно посушливий.

До **підрайону 1а** відносяться: Запорізький, Вільнянський, Новомиколаївський, Оріхівський і Гуляйпільський адміністративні райони. Щорічно тут спостерігаються суховії середньої та слабкої інтенсивності, дуже інтенсивні – в 40-50 % років спостереження.

У **підрайон 1б** входять: Куйбишевський, Розівський і Пологівський адміністративні райони. Суховії середньої та слабкої інтенсивності відмічаються щорічно, дуже інтенсивні – в 30 % років спостереження.

Другий агрокліматичний район включає в себе Кам'янсько-Дніпровський, Великобілозерський, Михайлівський, Василівський, Токмацький, Чернігівський, північні частини Веселівського і Мелітопольського, крайні північні частини Бердянського, Приморського та Приазовського адміністративних районів. Клімат характеризується як дуже теплий і посушливий.

Для цього району характерними є часті інтенсивні суховії, які відмічено у 70 % років спостереження.

Третій агрокліматичний район характеризується як дуже теплий і дуже посушливий. До нього відносяться Якимівський, Приморський, Приазовський, південні частини Бердянського, Веселівського та Мелітопольського адміністративних районів.

Рельєф Запорізької області рівнинний, неоднорідний по своєму походженню, геологічній будові та абсолютних вершинах, що обумовлює своєрідність окремих регіонів. Для більш повної характеристики сільськогосподарських земель область умовно можна розділити на три природно-сільськогосподарські зони, що характеризуються схожими природними умовами: зону степу, степову посушливу і сухостепну зону.

Степова природно-сільськогосподарська зона займає 50,8 % території області. Ґрунти переважно чорноземи звичайні малопотужні малогумусні та їх різновиди (51 % території зони), 22 % – займають чорноземи звичайні малогумусні і 7 % – чорноземи південні і їх різновиди.

Степова засушлива природно-сільськогосподарська зона займає 34,8 % території області. Ґрунти представлені в основному чорноземами південними і їх різновидами (70 %). Чорноземи звичайні малопотужні малогумусні та їх різновиди займають 11 %.

Сухостепна природно-сільськогосподарська зона займає 14,4 % території області. Ґрунти переважно представлені темно-каштановими ґрунтами та їх різновидами (63 %), 22 % території займають чорноземи південні та їх різновиди.

У цілому агрокліматичні умови області сприятливі для вирощування районованих сортів сільськогосподарських культур, отримання високих врожаїв. Однак нерівномірне випадіння опадів, суховії, зимові відлиги можуть погіршити умови вирощування сільськогосподарських культур та знижувати їх продуктивність.

4. Аналіз виробництва сільськогосподарських культур та продовольчих товарів

Обсяги виробництва сільськогосподарської продукції

	2008 рік	2009 рік	2010 рік	Прогноз на 2011 рік
Зернові культури	2780,1	2130,7	1905,4	2000,0
Овочі та баштанні	325,2	306,4	319,7	370,0
Плоди, ягоди та виноград	74,9	26,4	64,6	66,0
Картопля	305,6	199,5	268,5	300,0
М'ясо (у забійній вазі)	54,9	53,3	56,9	58,2
Молоко	304,1	287,0	261,7	250,6
Яйця, млн. штук	595,5	698,8	733,1	710,0

За останні роки в області стабілізовано виробництво зернових культур. У структурі посівних площ вони займають від 45 до 50 відсотків. Середньорічне виробництво зернових за 2008-2010 роки складає 2,2 млн. тонн, або більше 1 тонни в розрахунку на одного мешканця області.

У зерновому балансі області переважає виробництво озимої пшениці, що обумовлено як загалом сприятливими зональними умовами для вирощування, так і досить високою рентабельністю виробництва.

Структура зернового виробництва

	2008 рік		2009 рік		2010 рік		Прогноз на 2011 рік	
	тис. тонн	%	тис. тонн	%	тис. тонн	%	тис. тонн	%
Зернові культури	2780,1	100	2130,7	100	1905,4	100	2000,0	100
Пшениця озима	1811,3	65,0	1381,0	64,8	1257,3	66,0	1254,9	62,7
Жито	11,9	0,4	5,7	0,3	2,4	0,1	2,3	0,1
Ячмінь озимий та ярий	744,1	26,8	602,4	28,2	474,7	24,9	537,8	26,8
Горох	22,1	0,8	25,3	1,2	34,8	1,8	47,8	2,4
Овес	7,6	0,3	4,0	0,2	3,6	0,2	8,3	0,4
Просо	28,6	1,0	12,5	0,6	10,7	0,6	25,3	1,3
Гречка	1,3	0,1	0,6	0,02	0,7	0,03	1,5	0,1
Кукурудза на зерно	123,8	4,5	91,1	4,3	112,3	5,9	105,1	5,3
Сорго	19,4	0,7	2,3	0,1	2,3	0,1	11,2	0,6
Інші зернові	10,0	0,4	5,8	0,3	6,6	0,4	5,8	0,3

Протягом 2008-2010 років частка виробництва круп'яних культур, таких як просо, овес, сорго залишається стабільною, частка виробництва гороху – збільшується. Південні райони почали успішно виробляти смакові добавки, у тому числі нарощуються площі, зайняті під гірчицю.

Середньорічні обсяги виробництва овочевих та баштанних культур складають 317 тис. тонн, плодів та ягід – 55,3 тис. тонн та мають стійку тенденцію до зростання. Виробництво плодоовочевої продукції зосереджено переважно у господарствах населення.

Зростає зацікавленість сільськогосподарських підприємств у виробництві плодоовочевої продукції. Розширюються площі вирощування овочевих та баштанних культур на основі краплинного зрошення. Всього площа зрошуваних земель в Запорізькій області складає 240,4 тис. га, з них 28,0 тис. га займають овочеві і баштанні культури. У 2011 році очікується отримати 203 тис. тонн овочів на зрошенні та довести їх виробництво до 2015 року до 217 тис. тонн.

За 2008-2010 роки сільськогосподарськими підприємствами області закладено 372,8 га молодих багаторічних насаджень, у тому числі кісточкових – 102,38 га, зерняткових – 246,72 га, ягідників – 12,7 га, виноградників – 11 га.

Середньорічні обсяги виробництва тваринницької продукції складають: м'ясо (у забійній вазі) – 55,0 тис. тонн, молоко – 284,3 тис. тонн, яйця – 675,8 млн. штук.

На обсяги виробництва тваринницької продукції насамперед впливає наявність поголів'я худоби та її продуктивність.

Наявність поголів'я худоби та птиці, на кінець року

	2008 рік	2009 рік	2010 рік	2011 рік прогноз
Велика рогата худоба	120,0	113,9	109,3	111,2
у т.ч. корови	67,1	64,1	61,7	62,0
Свині	303,8	335,4	370,3	378,9
Вівці та кози	48,5	47,1	46,3	49,5
Птиця всіх видів	5698,1	6256,9	5494,3	5590,6

За 2009-2010 роки чисельність поголів'я великої рогатої худоби скоротилась на 10,7 тис. гол. (на 8,9 %), у тому числі корів молочного напрямку продуктивності – на 5,4 тис. гол. (на 8 %).

Негативний вплив на функціонування галузі скотарства, який проявляється у постійному скороченні поголів'я великої рогатої худоби, у тому числі корів, має:

відсутність паритету цін на сире молоко, молочну худобу і промислову продукцію;

ліквідація великих спеціалізованих підприємств з високим рівнем технологічного забезпечення;

недосконала державна політика щодо створення необхідних економічних умов розвитку галузі;
низька купівельна спроможність населення.

Зазначені чинники призвели до того, що розвиток скотарства є непривабливим для суб'єктів господарювання, про що свідчать дані приведені в таблиці:

Рівень рентабельності виробництва

	2008 рік	2009 рік	2010 рік	2011 рік прогноз
Молоко	- 7,7	- 10,2	12,3	6,8
Яловичина	- 35,3	- 38,0	- 38,9	- 12,7
Свинина	17,4	33,2	0,8	2,4
М'ясо птиці	- 33,1	- 19,5	- 27,3	2,1
Яйця	28,2	22,4	9,6	22,1

Разом з тим, наявність достатньої кількості фуражних ресурсів та відносна рентабельність виробництва сприяє розвитку свинарства. Так, лише за 2010 рік чисельність поголів'я свиней збільшилась на 34,9 тис. гол. (10,4 %).

Збитки, отримані від галузі тваринництва, передусім у скотарстві, господарства області компенсують за рахунок рентабельних сегментів сільгоспвиробництва, насамперед виробництва насіння соняшнику. Це призвело до **суттєвого порушення зональних нормативів сівозміни**. Посіви соняшнику у структурі посівних площ досягли критичного рівня і складають 33-35 відсотків при рекомендованій нормі 12-15 відсотків.

Основні обсяги виробництва молока на даний час зосереджено в господарствах населення, які вичерпали потенційні можливості збільшення обсягів виробництва.

Відсутність дієвої державної підтримки виробників молока зумовило подальше скорочення поголів'я корів молочного напрямку, яке за **5 міс. 2011 року скоротилось ще на 2 тис. голів**.

Зменшення чисельності поголів'я великої рогатої худоби призводить не лише до зменшення обсягів виробництва тваринницької продукції, а має й інші аспекти:

негативно впливає на рівень родючості ґрунтів за рахунок зменшення внесення органічних добрив;

звужує сферу зайнятості населення у сільській місцевості;

сприяє росту цін на молоко та молочопродукти у зв'язку із необхідністю їх завезення з інших регіонів.

Проте, зменшення обсягів виробництва продуктів харчування тваринного походження обумовлений не відсутністю потенціальних можливостей виробництва про що свідчить насамперед зростання продуктивності худоби та птиці.

Продуктивність худоби та птиці у сільськогосподарських підприємствах

Показники	2008 рік	2009 рік	2010 рік	2011 рік прогноз
Надій молока на одну корову, яка була на початок року, кг	2741	3049	3156	3280
Середньодобовий приріст живої маси на вирощуванні та відгодівлі, г				
великої рогатої худоби	337	389	383	452
свиней	347	375	381	387
Середня несучість курей-несучок, шт	281	278	270	282

Протягом 2009-2010 років у виробництві м'яса забезпечено позитивний м'ясний баланс – обсяги вирощування худоби та птиці перевищують обсяги реалізації, що свідчить про нарощування м'ясних ресурсів.

	Вирощування худоби та птиці, тис. тонн	Реалізація на забій, тис. тонн	М'ясний баланс, +,-
2008 рік	73,1	77,9	- 4,8
2009 рік	77,5	75,3	+ 2,2
2010 рік	81,2	79,8	+ 1,4
2011 рік прогноз	86,1	79,2	+ 6,9

Розглядаючи виробництво м'яса, потрібно вказати на два фактори, що визначають його: наявність потужної кормової бази за рахунок того, що завжди є зерно низьких кондицій, що відбирається від товарного, а також підвищення літніх температур, що значно знизило потужність трав'яної кормової бази. Ці фактори дозволяють розширювати виробництво свинини та курей, і в той же час, є несприятливими для великої рогатої худоби. Останнє, якраз, і видно на таблицях, що розкривають рентабельність виробництва.

Потенційна привабливість області щодо виробництва сільськогосподарської продукції має приваблювати інвестиційні потоки. Наразі вони, у цій сфері, не є вражаючими.

5. Інвестиційна активність

Загальний обсяг інвестицій в основний капітал по сільському господарству області за 2006-2010 роки склав 2087,8 млн. грн., у тому числі:

2006 рік – 224,3 млн. грн. (90,3 % до попереднього року);

2007 рік – 286,9 млн. грн. (117,5 %);

2008 рік – 639,6 млн. грн. (184,8 %);

2009 рік – 355,2 млн. грн. (49,9 %);

2010 рік – 582,0 млн. грн. (148,1 %).

Інвестиційна активність сільськогосподарських підприємств підтримувалась переважно за рахунок власних коштів підприємств та

запозичень у комерційних банках. Зменшення притоку інвестицій у 2009 році пов'язано із світовою фінансовою кризою.

Інвестиційні кошти спрямовувались, у першу чергу, на оновлення основних фондів, впровадження енергозберігаючих технологій, будівництво та реконструкцію об'єктів виробничого призначення.

Протягом 2010 року в області реалізовувалися інвестиційні проекти з будівництва та реконструкції тваринницьких приміщень: будівництво приміщення для безприв'язного утримання великої рогатої худоби (на 400 гол.) у ВАТ «Племзавод «Степной» Кам'янсько-Дніпровського району; реконструкція приміщення для утримання молодняка великої рогатої худоби (на 300 гол.) у ТОВ «Агрофірма «40 років Жовтня» Куйбишевського району; реконструкція приміщень для утримання свиней та птиці (на 2,5 тис. гол. та 30 тис. гол. відповідно) у ТОВ «Агропромислова компанія м. Мелітополь; реконструкція приміщення для утримання свиней у СБК «Дружба» (на 1 тис. гол.) Мелітопольського району; будівництво сучасного насінневого заводу потужністю 20 тис. тонн насіння на рік.

Прикладом ефективного залучення інвестицій у розвиток аграрного комплексу області є будівництво ТОВ СП «Нібулон» перевантажувального терміналу потужністю 75,2 тис. тонн відвантаження зернових та олійних культур на річковий транспорт у м. Кам'янка-Дніпровська.

Основні інвестиційні проекти, спрямовані на розвиток аграрного комплексу області наведено у додатку 3.

Важливим завданням з реалізації цієї Програми на наступних етапах є покращання інвестиційного клімату у сфері переробки круп та овочів. Натепер область повністю залежить від завозу цієї продукції з інших регіонів України та експортних поставок.

6. Харчова та переробна промисловість

Запорізька область має в своєму розпорядженні достатній виробничий потенціал для виробництва основних продуктів харчування. У регіоні є багатогалузева харчова і переробна промисловість, яка здатна переробляти сільськогосподарську продукцію, що виробляється в області, забезпечувати населення харчовими продуктами і здійснювати поставки його за межі області.

Виробництвом харчових продуктів займаються базові та новостворені підприємства харчової та переробної промисловості, а також сільськогосподарські підприємства та виробничі об'єднання ВАТ «Комбінат «Запоріжсталь» і ВАТ «Мотор-Січ».

Виробництво основних видів продуктів харчування в Запорізькій області

тонн

Основні види продуктів харчування	2007 рік	2008 рік	2009 рік	2010 рік
М'ясо і субпродукти I кат	18609	14474	14296	15695

Основні види продуктів харчування	2007 рік	2008 рік	2009 рік	2010 рік
Ковбасні вироби	7299	7307	8463	11427
Олія	407550	373833	454598	515832
Молоко оброблене рідке	15681	18124	13035	20479
Масло вершкове	3650	2768	3696	5080
Сири жирні	17863	19142	13879	13113
Продукти кисломолочні	8513	10829	10658	13689
Борошно	111433	86695	63258	57855
Крупи	3116	2618	2772	2805
Хліб та хлібобулочні вироби	74546	77120	69892	71224
Макаронні вироби	3630	2933	1543	1400
Кондитерські вироби	20576	20223	12374	7385

Аналіз виробництва та споживання харчових продуктів виявив основні проблеми, що існують в харчовій та переробній галузях АПК:

неповне використання виробничих потужностей підприємств через дефіцит сировинних ресурсів;

труднощі зі збутом продукції через жорстоку конкуренцію на ринку продовольства;

низька купівельна спроможність населення.

Виходячи з вищенаведеного, можна зробити висновок: Запорізька область має ряд активів, які забезпечують подальший розвиток агропромислового комплексу для забезпечення продовольчої безпеки населення регіону. В той же час існує певне коло загроз і проблем, які потребують реалізації відповідних заходів.

SWOT – аналіз агропромислового комплексу області

Активи	Загрози
Сприятливі агрокліматичні умови для вирощування районованих сортів сільськогосподарських культур	Нерівномірне випадіння опадів, суховії, зимові відлиги (рідко)
Наявність 2,2 млн. га сільськогосподарських земель (5,4 % всіх сільгоспугідь України)	
Наявність 240 тис. га зрошуваних земель	Застаріла система зрошення
Вигідне стратегічне розташування у південно-східній частині України, близькість до ринків збуту	Недостатньо розвинута інфраструктура аграрного ринку
Розвинена транспортна інфраструктура	
Наявність сегментів з високим рівнем	Дрібнотоварне виробництво овоче-

Активи	Загрози
виробництва (зернові, олійні та овоче-баштанні культури, свинарство, птахівництво)	баштанних культур; низькі темпи оновлення матеріально-технічної бази сільгосп підприємств
Позитивна динаміка залучення інвестицій	
Позитивна динаміка кредитування агропромислового сектору	Обмежений доступ до кредитування дрібнотоварного виробника
Початок будівництва оптового ринку сільськогосподарської продукції	
Наявність потужної та багатогалузевої харчової і переробної промисловості	
Трудові ресурси; наявність бази для підготовки кадрів	Слабка матеріальна база для підготовки кадрів робітничих професій

V. Основні напрямки роботи Запорізької облдержадміністрації по забезпеченню продовольчої безпеки області в сфері виробництва продуктів харчування

Формування ефективного конкурентоспроможного аграрного сектору економіки, здатного забезпечити потреби населення області продуктами харчування, буде здійснюватись шляхом нарощування обсягів виробництва зернових культур, розвитку плодоовочевого виробництва та галузі тваринництва, зміцнення матеріально-технічної бази сільськогосподарських підприємств.

1. Нарощування обсягів виробництва зернових культур

Розвиток зернового господарства має пріоритетне значення серед галузей сільськогосподарського виробництва, що зумовлено як наявністю сприятливих умов для виробництва зерна, створенням повноцінної кормової бази тваринництва, а також значним традиційним значенням хліба у харчуванні населення.

Виробляючи в середньому 2-2,2 млн. тонн зернових, область має потенційні можливості збільшити обсяги виробництва до 3,5 млн. тонн. Разом з тим, внутрішні потреби області складають 1,0-1,2 млн. тонн. Таким чином,

експортний потенціал області складає близько 1 млн. тонн зерна. Кошти від експорту зернових культур спрямовуватимуться на технічне переоснащення галузі на основі застосування інноваційних технологій.

Нарощування обсягів виробництва зернових культур буде забезпечуватись шляхом: збільшенням обсягів вирощування озимих зернових культур за інтенсивними технологіями та веденням науково-обґрунтованої системи землеробства.

Цьому буде сприяти:

- ◆ коригування структури посівних площ ярих зернових культур з урахуванням можливої загибелі озимих культур в період зимівлі та потреб внутрішнього ринку області;
- ◆ реалізація комплексу заходів щодо розширення площ посіву круп'яних культур, що користуються підвищеним попитом у населення;
- ◆ формування в області оптимальної кількості виробників елітного та репродукційного насіння;
- ◆ сприяння у забезпеченні сільгосптоваровиробників усіх форм власності посівним матеріалом високих кондицій, своєчасному проведенню сортооновлення та сортозаміни;
- ◆ формування регіональних ресурсів продовольчого зерна; запровадження механізму заготівлі зерна за форвардними контрактами для формування державного продовольчого резерву;
- ◆ розробка програм фінансової підтримки суб'єктів ринку зерна за рахунок коштів обласного бюджету.

Згідно з прогнозом цієї програми, в результаті виконання вказаних заходів, у 2011-2015 роках виробництво зернових культур має збільшитись на 18,1 %.

2. Розвиток плодоовочевого виробництва

З метою нарощування обсягів виробництва овочевих, баштанних та плодово-ягідних культур передбачається:

збільшення посівних площ овочево-баштанних культур та картоплі переважно за рахунок розширення площ вирощування цих культур в сільськогосподарських підприємствах області всіх форм власності;

розширення посівних площ на меліорованих землях, у тому числі на краплинному зрошенні;

розширення кола базових господарств по виробництву насіння овочево-баштанних культур;

застосування нових продуктивних сортів та гібридів;

продовження роботи щодо створення насаджень плодкових культур інтенсивного типу, які вступають в період плодоношення на 2-3 рік після посадки;

забезпечення приватного сектору посадковим матеріалом поліпшеного сортового та сортопідщепного складу;

забезпечення комплексного захисту посівів та багаторічних насаджень від шкідників, хвороб та бур'янів.

Виробництво овочевої та баштанної продукції передбачено збільшити з 319,7 тис. тонн в 2010 році до 400 тис. тонн в 2015 році, картоплі з 268,5 тис. тонн до 300 тис. тонн, плодів, ягід та винограду зі 64,6 тис. тонн до 72,0 тис. тонн.

3. Формування стабільної кормової бази

Створення збалансованої кормової бази є одним із головних факторів розвитку галузі тваринництва. Від рівня забезпеченості кормами та їх якості залежить рівень продуктивності тваринництва та конкурентоспроможність продукції на ринку.

Вирішення поставленого питання буде забезпечено шляхом:

формування раціональної структури посівних площ кормових культур, збільшення площі посіву кормових коренеплодів та баштанних культур;

розширення посівів багаторічних трав, вдосконалення системи їх насінництва;

здійснення комплексу заходів щодо підвищення продуктивності та ефективності використання луків і пасовищ;

розширення площ посіву сої для забезпечення тваринництва повноцінними білками рослинного походження;

впровадження енергозберігаючих технологій вирощування, заготівлі та зберігання кормів;

матеріально-технічного переозброєння кормовиробництва.

Передбачається довести виробництво кормів до 38-42 ц кормових одиниць у розрахунку на одну умовну голову з вмістом перетравного протеїну у кормовій одиниці 105 – 110 грамів.

4. Розвиток галузі тваринництва

Тваринницька галузь є основним постачальником повноцінного харчового білка. Крім того, особливості виробництва, переробки та використання тваринницької продукції дають змогу розв'язати проблему зайнятості сільського населення.

Збільшення виробництва тваринницької продукції буде здійснено за рахунок:

поліпшення селекційно-генетичного потенціалу худоби шляхом використання кращих порід, ліній та гібридів вітчизняної та зарубіжної селекції, що дозволить навіть при існуючій чисельності поголів'я збільшити обсяги виробництва;

забезпечення стабільної роботи племзаводів та племрепродукторів з розведення та вирощування племінної худоби, зокрема: чотирьох племінних підприємств області, двох селекційно-племінних центрів (по свинарству і рибі), лабораторії генетичного контролю, двох племінних заводів та восьми племінних репродукторів у молочному скотарстві, одинадцяти племінних заводів та п'яти племінних репродукторів у свинарстві, одного племінного репродуктора з вівчарства, у конярстві - два кінних заводи та один племінний репродуктор, двох

племінних репродукторів з птахівництва та шести племінних репродукторів з рибництва;

застосування інтенсивних технологій утримання та годівлі худоби;

формування стійкої кормової бази для забезпечення годівлі худоби згідно з фізіологічними нормами;

забезпечення функціонування єдиної системи менеджменту молочного стада на основі вимог щодо ідентифікації тварин з використанням електронних чипів;

організації закупівлі телиць сільськогосподарськими підприємствами у фізичних осіб для подальшого вирощування;

формування мережі сервісної служби по забезпеченню ветеринарного і зоотехнічного обслуговування поголів'я, що утримується у господарствах населення;

залучення інвестицій у створення нових та розвиток існуючих тваринницьких ферм та комплексів;

реалізації інвестиційних проектів щодо реконструкції та будівництва тваринницьких приміщень.

Відповідно до прогнозу програми, в результаті виконання вказаних заходів, передбачається забезпечити у 2015 році виробництво м'яса (у забійній вазі) в обсязі 64,0 тис. тонн, молока –252,9 тис. тонн, яєць – 715,0 млн. штук

5. Зміцнення матеріально-технічної бази сільгосп підприємств

Рівень розвитку агропромислового виробництва напряму залежить від його ресурсного забезпечення. Достатнє технічне забезпечення сприяє зростанню продуктивності та зменшенню втрат продукції на всіх етапах виробництва. З метою зміцнення матеріально-технічної бази будуть здійснені такі заходи:

реалізація державних та обласної програм здешевлення вартості складної сільськогосподарської техніки;

сприяння у забезпеченні сільськогосподарських підприємств високопродуктивною сільськогосподарською технікою нового покоління;

сприяння у створенні спеціалізованих підприємств по обслуговуванню сільськогосподарських товаровиробників, у тому числі для виконання спеціальних робіт;

організація тимчасового залучення техніки на пікові періоди проведення польових робіт;

запровадження системного моніторингу ринку матеріально-технічних ресурсів для аграрного виробництва;

підготовка механізаторів широкого профілю та підвищення їх кваліфікації.

Очікується оновлення до 2015 року наявного тракторного парку сільськогосподарських підприємств на 30–35 %, парку зернозбиральних комбайнів – на 20-25 %.

6. Формування і розвиток інфраструктури аграрного ринку

Регіональний ринок сільськогосподарської продукції характеризується відсутністю розвиненої мережі збуту готової продукції, що супроводжується

значними коливаннями цін та негативно впливає на результати господарської діяльності.

З метою розвитку аграрного ринку, формування сприятливого конкурентного середовища, створення прозорих умов просування продукції від виробника до споживача передбачається:

розширення обсягів біржової торгівлі сільськогосподарською продукцією, у тому числі за форвардними контрактами;

створення та розбудова інфраструктури оптового ринку сільськогосподарської продукції «Запоріжжя»;

створення мережі сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів;

сприяння будівництву сучасних складів із зберігання зерна, зокрема шляхом створення сільськогосподарськими товаровиробниками мережі кооперативних елеваторів за участю зернових трейдерів на засадах асоційованого членства;

сприяння будівництву картопле-, овоче- та плодосховищ із сучасною системою зберігання;

участь в міжнародних, державних виставково-ярмаркових заходах та проведення відповідних обласних заходів.

Формування інфраструктури аграрного ринку сприятиме виведенню з тіні та легалізації товаропотоків сільськогосподарської продукції, у тому числі вирощеної населенням, прозорому формуванню ціни на основі попиту та пропозиції.

VI. Оптовий ринок сільськогосподарської продукції - окремий напрямок роботи Запорізької облдержадміністрації по забезпеченню продовольчої безпеки області

Найбільш сучасним та унікальним суб'єктом підприємництва у сфері реалізації Програми є оптовий ринок сільськогосподарської продукції, що поєднує в собі елементи торгово-логістичної структури та зберігача продуктів харчування.

Оптовий ринок сільськогосподарської продукції (далі - ОРСП) - *юридична особа, предметом діяльності якої є надання послуг, що забезпечують здійснення оптової торгівлі сільськогосподарською продукцією, і якій в установленому Законом України порядку надано статус оптового ринку сільськогосподарської продукції.*

На відміну від роздрібного продовольчого ринку ОРСП форматує товарні партії сільськогосподарської продукції для реалізації їх іншим інституційно зацікавленим особам, які продають цю продукцію кінцевому споживачу через систему роздрібною торгівлі або виробляють продукти харчування для широкого вживання.

Основними напрямками діяльності оптових ринків сільськогосподарської продукції є:

створення операторам оптових ринків сільськогосподарської продукції належних умов для купівлі-продажу сільськогосподарської продукції;

сприяння швидкому просуванню сільськогосподарської продукції від виробника до кінцевого споживача в торговій ланці;

надання можливості для виходу на ринок сільськогосподарської продукції всіх постачальників і споживачів такої продукції;

визначення необхідного переліку сільськогосподарської продукції, який повинен включати переважну більшість загальної номенклатури продукції, скорочення втрат сільськогосподарської продукції;

забезпечення постачання населення якісною сільськогосподарською продукцією;

облаштування єдиного місця купівлі-продажу сільськогосподарської продукції;

забезпечення концентрації сільськогосподарської продукції в певному місці;

сприяння вітчизняним виробникам сільськогосподарської продукції в отриманні прибутку від реалізації сільськогосподарської продукції;

забезпечення санітарно-ветеринарного контролю та нагляду за продукцією.

Основними групами товарів, представленими на ОРСП, є:

свіжі овочі і фрукти;

свіже м'ясо і риба;

молоко та молокопродукти;

квіти і саджанці рослин;

супутні товари.

Законодавча основа діяльності ОРСП.

Основними нормативними актами, що регулюють діяльність ОРСП в Україні, є:

Закон України від 25.06.2009 № 1561-VI "Про оптові ринки сільськогосподарської продукції";

Державна цільова програма створення оптових ринків сільськогосподарської продукції, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 03.06.2009 № 562 ;

Постанова Кабінету Міністрів України від 11.02.2010 № 141 "Про затвердження Порядку набуття юридичною особою статусу оптового ринку сільськогосподарської продукції";

Типові правила роботи оптових ринків сільськогосподарської продукції, затверджені наказом Міністерства аграрної політики України від 19.02.2010 № 73;

Інші законодавчі та нормативні акти загального характеру.

Станом на травень 2011 року визначено створення ОРСП у 7 містах України: Києві, Донецьку, Львові, Запоріжжі, Харкові, Херсоні та Одесі.

Опис діяльності ОРСП

Функції (послуги) ОРСП згідно зі ст. 7 Закону України «Про оптові ринки сільськогосподарської продукції»:

забезпечення операторів оптових ринків сільськогосподарської продукції спеціально обладнаними робочими місцями;

підготовка партій сільськогосподарської продукції до продажу (сортування, мийка, фасування, пакування);

документальне оформлення (у разі необхідності) купівлі-продажу сільськогосподарської продукції;

формування партій стандартизованої сільськогосподарської продукції;

організація торгів, аукціонів, у т.ч. через сучасні інформаційні технології та Інтернет (дистанційні продажі);

складування, зберігання, перевезення і доставка партій сільськогосподарської продукції;

контроль якості сільськогосподарської продукції;

забезпечення операторів оптових ринків сільськогосподарської продукції достовірною інформацією про кон'юнктуру ринку сільськогосподарської продукції та споживчу якість такої продукції;

організація комплексного супроводу товаровиробника при експортних поставках (контакти з потенційними покупцями, підготовка партій товару на експорт, митне оформлення, транспортно-експедиційні послуги);

організація міжрегіонального постачання сільгосппродукції;

рекламні послуги;

створення системи складування, зберігання, відвантаження і транспортування партій сільськогосподарської продукції;

забезпечення продавців і покупців необхідною навантажно-розвантажувальною технікою, ваговимірювальним обладнанням і т.п.;

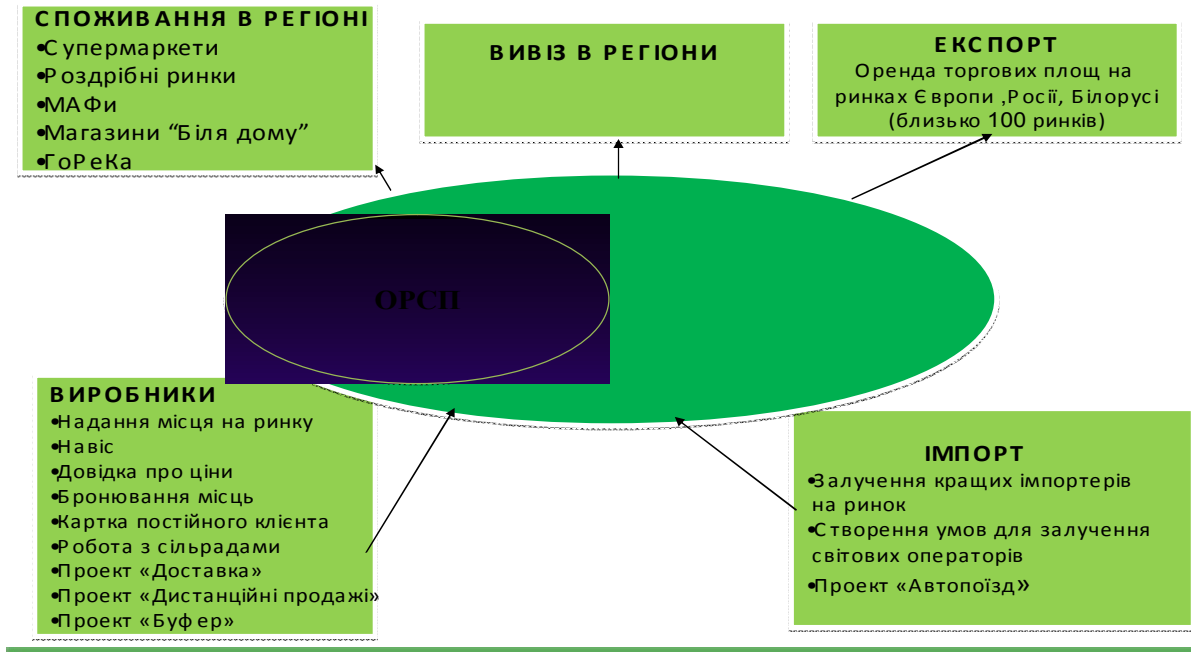
створення системи безпечної торгівлі та охорона майна операторів оптових ринків сільськогосподарської продукції;

узагальнення та поширення достовірної інформації щодо попиту та пропозиції сільськогосподарської продукції, рівня цін;

організація виставок, семінарів, тренінгів, конференцій, навчальних курсів, конкурсів;

інші послуги, необхідні для здійснення діяльності оптових ринків сільськогосподарської продукції.

Послуги ОРСП надаються на постійній та постійній договірній основі:

Для якісного надання послуг на ОРСП створюється **відповідна інфраструктура** у вигляді будівель, споруд, інженерних мереж, служб, майданчиків, залів та ін.

Основні елементи інфраструктури

Автоматизована система в'їзду-виїзду з під'їзними смугами, приміщеннями для обслуговуючого персоналу і технічним устаткуванням, що забезпечує контрольований заїзд-виїзд на територію ринку.

Система базується на оригінальному організаційно-програмному забезпеченні, яке дозволяє отримувати і накопичувати інформацію про клієнта та продукцію, яка поставляється на ринок, відстежувати основні показники діяльності об'єкта: наповнюваність і структуру торговельного майданчику, товарну пропозицію, асортимент і географію походження продукції, а також здійснювати стягнення зборів за послуги ринку і належний фінансовий контроль.

Торгові термінали з необхідними для роботи технологічними зонами (роздягальні, душові, туалети, зони відпочинку і т.д.), призначені для оптової торгівлі:

- овочами і фруктами;
- охолодженим м'ясом і м'ясопродуктами;
- охолодженою рибою і морепродуктами;
- ковбасними виробами і копченостями;
- молоком і молокопродуктами;

квітами, саджанцями рослин і супутніми товарами.

Торгові площі побудовані за оригінальним проектом і з урахуванням усіх вимог та стандартів Європейського Союзу. При будівництві терміналів реалізовані новітні технології, що об'єднані в єдиний центр, потужну систему управління і контролю робочих параметрів: температури, вологості повітря, використання технологічного обладнання та систем безпеки. До кожного торговельного й робочого місця підведена телефонний зв'язок та Інтернет.

Майданчик для торгівлі свіжої продукцією з автомобілів. Один з основних елементів ринку - це майданчик для торгівлі з машин, розрахована на 300 торгових машиномісць. Тут цілодобово здійснюється оптова торгівля плодоовочевою продукцією, а основні продавці - вітчизняні виробники.

Сучасна логістична платформа та овочесховище з низькотемпературними складами і зоною передпродажної підготовки продукції. Тут здійснюються прийом, зберігання, мийка, калібрування, фасування, формування уніфікованих товарних партій і підготовка продукції для подальшого транспортування.

Зона перевантаження продукції з транспортних засобів (рампи, автомобільні ваги, і т.ін.).

Митний термінал для проведення процедур документального супроводу імпортно-експортних операцій безпосередньо на території ринку (ліцензійні склади, зона митного огляду, зона документального оформлення, зона відстоювання машин, соціально-побутова зона, карантинна інспекція, санітарна лабораторія).

Лабораторія контролю якості та безпеки продукції. Перша в практиці функціонування українських оптових продовольчих ринків лабораторія контролю якості і безпеки продукції на комерційних засадах, яка зареєстрована Держстандартом України.

Офісний-сервісний центр. Розміщення представництв громадських організацій аграрного спрямування, банків, транспортних компаній, нотаріуса та юридичної консультації, брокерських контор і сервісних компаній, що обслуговують торговельні, експортно-імпортні операції, а також офіси операторів, які здійснюють торговельну діяльність на ринку.

Виставкові зали, конференцзали і виставково-презентаційний майданчик для проведення виставкових заходів, конференцій, семінарів, навчальних програм і презентацій.

Маркетинговий центр ОРСП формує товарну стратегію компанії, відстежує тенденції і зміни на аграрному ринку, здійснює прогнозування ситуації і пропонує вирішення проблемних питань. Центр підтримує зв'язки та забезпечує взаємодію з провідними виробниками та переробниками сільськогосподарської продукції, фермерами і оптовими покупцями продукції. Створює єдину базу даних клієнтів ринку, яка постійно поповнюється і оновлюється. Щодня відстежує ціни, асортимент і товарну пропозицію продукції.

Центр управління об'єктом і технічна зона: серверна, агрегатні, електрична підстанція, системи забезпечення життєдіяльності

(холодопостачання, кліматизації, вентиляції, пожежної безпеки, відеоспостереження і озвучки, контролю доступу, ін.).

Спеціалізований пункт збору та переробки сміття (сортувальний майданчик, прес, подрібнювач, технологічні майданчики накопичення та переробки сміття, дезінфікуюче обладнання).

Об'єкти соціально-побутової інфраструктури (готель, заклади громадського харчування, душові, туалети, пральня, медичний пункт). Майданчик миття та дезінфекції автомобілів. Автомобільні стоянки і паркування. Шляхи під'їзду і маневру.

Для забезпечення діяльності ринку створюється певна організаційна структура, яка складається з Дирекції, Фінансового блоку, Комерційного блоку, Операційного блоку і налічує від 300 (перша черга) до 1000 робочих місць (повна потужність).

Вплив ОРСП на ринок сільськогосподарської продукції в регіоні.

Наявність ОРСП в Запорізькій області є однією з умов забезпечення продовольчої безпеки регіону і створення прозорого і передбачуваного ринку сільськогосподарської продукції.

Основні переваги ОРСП:

держава отримує:

моніторинг ринку сільськогосподарської продукції;
стабілізацію цін і можливість товарних інтервенцій;
врахований оборот сільськогосподарської продукції та виведення його з тіні;
підтримку малого бізнесу у сфері послуг і торгівлі;
експортний потенціал;
збереження і розвиток села;
значні надходження до державного бюджету.

органи місцевого самоврядування отримують:

безпеку продукції;
упорядкування вуличної торгівлі;
зайнятість населення;
значні надходження до місцевих бюджетів;
статус центру міжрегіональної і міждержавної торгівлі.

виробники сільськогосподарської продукції отримують:

справедливу ціну: гідний дохід і реінвестицію у власний бізнес;
можливість зберігання продукції;
місце складування і місце реалізації товару збігаються;
можливість отримувати прогнози щодо тенденцій на ринку;
доступ до споживача;
отримання замовлень на виробництво.

споживач отримує:

свіжу, безпечну, за доступною ціною продукцію у зручному місці;
сертифіковані, стандартизовані і упаковані продукти;
широкий спектр послуг, що забезпечується інфраструктурою ринку.

Скорочення логістичного ланцюжка доставки сільськогосподарської продукції до споживача дозволяє, насамперед, збільшити дохід товаровиробника, прибрати з ринку додаткових посередників і тим самим

зменшити вартість продукції для кінцевого споживача, а також зробити ринок сільськогосподарської продукції більш привабливим і прозорим.

Аналіз сезону 2010 року показав, що різниця цін на сільгосппродукцію «на полі» і цін у роздрібній торгівлі відрізняється більше ніж у 2 рази. Вказана різниця формується за рахунок відсутності доступу сільгоспвиробника до прямого споживача. При цьому транспортування займає не більше 10-15 % від кінцевої вартості продукції, а затрати на послуги ринку – 5 %.

Крім того, наявність сучасної логістичної платформи і навчального центру навчить товаровиробника подачі свого товару на ринок (зберігання, сортування, калібрування, уніфікація та упаковка продукції), що дасть йому доступ до закордонних ринків.

Робота ОРСП у Польщі за останні 10 років перетворила Польщу з імпортера овочів і м'яса у значного експортера такої продукції на ринок Європи.

Реалізація програми створення ОРСП у Запорізькій області на 2011-2015 роки.

Ринок планується розмістити на околиці м. Запоріжжя на перехресті траси Харків-Сімферополь і автодороги Київ-Оріхів-Маріуполь.

Загальна площа розміщення 36 га.

Загальна сума інвестицій – 400 млн. грн.

Строк окупності проекту – 8 років.

Календарний план реалізації проекту

№ з/п	Захід	Строк	Сума, тис. грн.
1	2	3	4
1	Отримання статусу	Лютий 2011	--
2	Вирішення земельного питання, розробка та узгодження проекту будівництва	Серпень 2011	4000,0
3	Будівництво та введення в експлуатацію першої черги	Травень 2012	175000,0
4	Будівництво та введення в експлуатацію другої черги	Травень 2013	60000,0
5	Будівництво та введення в експлуатацію третьої черги	Травень 2014	80000,0
6	Будівництво та введення в експлуатацію четвертої черги	Травень 2015	81000,0
	ВСЬОГО:	Січень 2011- Травень 2015	400000,0

Перша черга проекту включає:

№ з/п	Об'єкт	Площа, м. кв.
1	2	3
1	2	3
1	2	3
1	Автоматизована система в'їзд-виїзд на 6 смуг	100,0
2	Павільйон Овочі-Фрукти	4000,0
3	Павільйон Овочі-Фрукти	4000,0
4	Термінал М'ясо-Риба-Молокопродукти	10000,0
5	Павільйон Квіти	5900,0
6	Майданчик для торгівлі з автомобілів під навісом	5800,0
7	Госпдвір, трансформаторна підстанція, очисні споруди, котельня, пожежна станція	1150,0
	РАЗОМ	25150,0

Друга-четверта черги проекту включають:

№ з/п	Об'єкт	Площа, м. кв.
1	2	3
1	2	3
1	Павільйон Овочі-Фрукти	4000,0
2	Термінал М'ясо	10000,0

1	2	3
3	Термінал Риба	10000,0
4	Термінал Молокопродукти	10000,0
5	Майданчик для торгівлі з автомобілів під навісом	5800,0
6	Логістичний термінал	4800,0
7	Логістичний термінал	4800,0
8	Логістичний термінал	4800,0
9	Виставковий центр	9936,0
10	Адміністративний корпус	400,0
11	Зона митного контролю	8300,0
	РАЗОМ	72836,0

Станом на 01.06.2011 проведені наступні роботи з реалізації проекту створення ОРСП:

№ з/п	Захід	% готовності
1	Отримання статусу	100
2	Відвод земельної ділянки	50
3	Розробка детального плану території і проекту змін у генеральний план м. Запоріжжя	30
4	Отримання тех. умов для проектування	90
5	Розробка ескізного проекту	100
6	Розробка проекту стадія "П"	30
7	Отримано фінансування необхідних робіт на етапі землевідведення і проектування	5

VII. Основні напрямки роботи Запорізької облдержадміністрації по забезпеченню продовольчої безпеки області в сфері споживання, логістики та збереження продукції

Важливе значення для забезпечення продовольчої безпеки має підвищення доступності та поліпшення якості продуктів харчування для усіх верств населення. З цією метою буде здійснено комплекс заходів щодо:

підвищення доходів населення шляхом реалізації дій щодо підвищення заробітної плати в економіці регіону до рівня не нижче середнього по відповідних галузях економіки України, забезпечення своєчасної виплати заробітної плати;

реалізації повноважень щодо регулювання цін згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 25.12.96 № 1548 «Про встановлення повноважень органів виконавчої влади та виконавчих органів міських рад щодо регулювання цін (тарифів)»;

здійснення постійного контролю за рівнем та динамікою цін на основні продовольчі товари з метою своєчасного вжиття заходів з недопущення необґрунтованого зростання цін.

забезпечення постійної взаємодії із суб'єктами продовольчого ринку з питань забезпечення області основними продовольчими товарами та недопущення необґрунтованого зростання цін;

підвищення якості та забезпечення безпеки харчових продуктів, а саме:

проведення методичної та роз'яснювальної роботи щодо порядку добровільної сертифікації, отримання конкурентних переваг та проведення робіт з добровільної сертифікації за заявками підприємств;

вдосконалення системи управління якістю на підприємствах з урахуванням вимог міжнародних стандартів;

проведення регіонального етапу Всеукраїнського конкурсу якості продукції (товарів, робіт, послуг - «100 кращих товарів України»);

проведення обласного конкурсу на визначення кращих локальних брендів виробників продовольчих товарів;

створення системи ефективного контролю якості продовольчих товарів, недопущення надходження фальсифікованих та небезпечних товарів на споживчий ринок регіону;

створення лабораторії з контролю за якістю продовольчих та непродовольчих товарів, в тому числі для контролю за вмістом ГМО при управлінні у справах захисту прав споживачів у Запорізькій області.

Для вирішення комплексу проблем створення цивілізованого ринку сільськогосподарської продукції визначальне значення має підтримка з боку органів влади.

Облдержадміністрація вважає, що не примусове (адміністративне) регулювання, а ринкові механізми інтервенцій та організація конкуренції – головний шлях до успіху у цій сфері.

Для реалізації Програми Запорізька облдержадміністрація ставить наступні завдання у 2-х сферах ***торгівлі та кооперації, зберігання й логістики.***

Сфера торгівлі.

магазини, торговельні мережі:

формування торговельних мереж, великих універсальних роздрібних підприємств, торгових центрів і торговельних комплексів;

формування системи магазинів з різноманітним асортиментом, розташованих у радіусі пішохідної доступності;

впорядкування та оптимізація структури роздрібною мережі і територіального розміщення об'єктів торгівлі на принципах: концентричності, оптимальності і соціально-економічної ефективності, із врахуванням інтересів споживачів, чинників містобудування та історичних традицій міста;

розвиток соціалізації торгівлі шляхом сприяння і підтримки організації обслуговування соціально незахищених верств населення: ветеранів, багатодітних сімей, дитячих, шкільних установ, студентів;

створення сучасних оптових підприємств, оптимізація структури оптової мережі за рахунок суттєвого скорочення дрібного опту, оптово-роздрібною торгівлі, концентрації торгівлі в крупні оптові підприємства, впорядкування позагалузевої торгівлі і легалізація «тіньової» оптової торгівлі;

міські ринки:

удосконалення діяльності існуючих ринків, зокрема шляхом реконструкції, технічного переоснащення та поліпшення їх матеріально-технічної бази;

трансформація ринків у сучасні торговельно-сервісні комплекси;

створення необхідних умов для продажу продукції, посилення контролю за якістю та безпекою товарів;

товарне забезпечення ринків шляхом продовження практики інтервенції продовольчої продукції з інших регіонів, державних ресурсів;

сприяння місцевим товаровиробникам щодо реалізації власної продукції, шляхом розміщення на ринках об'єктів фірмової торгівлі або виділення торгових місць;

активізація ролі оптових продовольчих ринків у доведенні сільськогосподарської продукції до оптових, роздрібних торгових підприємств і приватних торговців;

міні-ринки у «спальних» районах Запоріжжя:

ліквідація стихійної торгівлі, в тому числі несанкціонованих ринків;

створення міні-ринків, організованих торговельних майданчиків у місцях масового проживання населення з реалізації сільгосппродукції;

ярмарки сільгоспвиробників:

організація проведення продовольчих ярмарків на територіях області з представленням на них широкого асортименту сільськогосподарської продукції та продуктів харчопереробних підприємств;

виділення спеціальних зон для вуличних ярмарків і базарів;

залучення до участі у ярмарках сільськогосподарських і промислових підприємств, фермерських господарств, оптової торгівлі

споживспілки:

розвиток торгівлі у сільській місцевості за рахунок розширення діючої роздрібною торговельною мережі споживчої кооперації з достатнім асортиментом товарів щоденного попиту, використання пересувної торгівлі;

розвиток заготівельної діяльності;

відновлення системи зберігання та переробки плодоовочевої продукції.

Сфера зберігання та логістики .

Річна потреба населення області у плодоовочевій продукції відповідно до раціональних норм споживання становить: всього 676 тис. тонн, у тому числі картоплі – 224 тис. тонн, овочевої продукції – 245 тис. тонн, баштанних культур – 45 тис. тонн, плодів – 162 тис. тонн.

Розрахункова потреба картоплі та плодоовочевої продукції на міжсезонний період (жовтень-травень) складає: всього (свіжа та перероблена) – 421 тис. тонн, у тому числі картопля – 150 тис. тонн, овочева продукція – 163 тис. тонн, плоди – 106 тис. тонн.

Розрахункові торгові запаси населення складають: всього 265-285 тис. тонн, у тому числі: картопля – 95-100 тис. тонн, овочі – 100-105 тис. тонн, плоди – 70-75 тис. тонн. Запаси плодоовочевої продукції населення у переробленому вигляді (консервовані, сушені) оцінюються у 72-75 тис. тонн (овочі – 42-45 тис. тонн, плоди – 27-30 тис. тонн).

Для забезпечення населення області згідно із раціональними нормами споживання в осінньо-зимовий період необхідно близько 50-55 тис. тонн картоплі, 60-65 тис. тонн овочів та 30-35 тис. тонн плодів.

На даний час в області налічується 21 овоче-, плодосховищ місткістю 19 тис. тонн одночасного зберігання. Таким чином, дефіцит сховищ довготермінового зберігання для забезпечення населення області плодоовочевою продукцією у міжсезонний період у відповідності до раціональних норм споживання складає 120-125 тис. тонн. Крім того, значна частина наявних сховищ потребує суттєвої реконструкції, оснащення системами примусової вентиляції, автоматизованого клімат-контролю, зберігання продукції в інертному газовому середовищі.

Наразі існує ще одна проблема – небажання власників наявних овочесховищ працювати із овочами повсякденного вжитку. Менш ризиковано надавати сховища в оренду під короткочасне зберігання імпортованої плодоовочевої продукції та фруктів (бананів, апельсинів і т.і.). Очевидно, що участь облдержадміністрації у гарантованій оренді овочесховищ під овочі повсякденного вжитку має допомогти переорієнтувати ці сховища.

З метою забезпечення потреб населення протягом осінньо-зимового періода плодоовочевою продукцією за прийнятними цінами передбачається здійснити такі заходи:

У сфері зберігання:

створення механізму залучення до зберігання плодоовочевої продукції в міжсезонний період наявних складів та холодильників суб'єктів господарювання;

залучення інвестицій у реконструкцію та модернізацію наявного складського господарства;

залучення коштів державного, обласного та місцевих бюджетів у будівництво інфраструктури довготермінового зберігання плодоовочевої продукції з урахуванням оптимального поєднання інтересів виробників та кінцевого споживача;

У сфері розвитку логістики:

створення при міських радах комунальних підприємств для забезпечення у міжсезонний період свіжою плодоовочевою продукцією першої необхідності

бюджетних закладів соціальної сфери у м. Запоріжжя та містах обласного значення (перший етап);

забезпечення потреб міського населення у міжсезонний період оптимальним набором свіжої плодоовочевої продукції відповідно до медичних норм споживання (другий етап);

залучення коштів державного бюджету, кредитних та інвестиційних ресурсів у будівництво та розбудову інфраструктури оптового ринку сільськогосподарської продукції «Запоріжжя»;

сприяння створенню інтегрованих об'єднань із виробництва, транспортування, зберігання та продажу сільськогосподарської продукції (логістичні фірми);

активізація міжрегіонального співробітництва у сфері забезпечення населення продовольчими товарами, які не виробляються в області або виробляються у недостатній кількості.

VIII. Механізми реалізації Програми

Реалізація Програми в частині виробництва сільгосппродукції буде здійснюватись шляхом деталізації основних напрямків забезпечення продовольчої безпеки регіону, розробки та виконання конкретних підпрограм.

Враховуючи ситуацію на ринку продовольчих товарів, стан забезпечення населення області продуктами харчування по основній номенклатурі, **пріоритетними підпрограмими для забезпечення продовольчої безпеки області є:**

- ◆ Програма стимулювання виробництва молока та молочної сировини в господарствах Запорізької області;

- ◆ Програма створення мініферм з виробництва молока в господарствах населення Запорізької області;
- ◆ Програма забезпечення Запорізької області продовольчим зерном;
- ◆ Програма розвитку садівництва Запорізької області;
- ◆ Програма стимулювання будівництва картопле-, овоче- та плодосховищ;
- ◆ Програма розвитку інфраструктури аграрного ринку у Запорізькій області.

Крім того, з метою забезпечення продовольчої безпеки в області та на її територіях мають бути розроблені та реалізовані такі підпрограми:

- ◆ Програма розвитку аграрної науки і аграрної освіти;
- ◆ Програма розвитку молочного тваринництва;
- ◆ Програма розвитку м'ясного скотарства;
- ◆ Програма розвитку кормовиробництва;
- ◆ Програма соціально-економічного розвитку територій сільських населених пунктів;
- ◆ Програма формування і використання конкурентних переваг у сільському господарстві на регіональному та міжрегіональному рівнях;

Реалізація Програми в частині ринкового регулювання буде здійснюватись шляхом визначення та впровадження реальних механізмів товарних інтервенцій.

При цьому необхідно враховувати, що за період ринкового розвитку української економіки ринок продовольства:

- ◆ *став досить серйозним чинником розвитку економіки країни;*
- ◆ *не перебуває в автоматичному режимі, а потребує державного регулювання;*
- ◆ *є найбільш помітним сектором гіперзростання цін у зв'язку із світовою продовольчою кризою.*

Виходячи з цього, Запорізькою облдержадміністрацією розроблений реальний ринковий механізм регулювання та оптимізації продовольчого ринку.

Ефективний ринковий механізм впровадження концепції продовольчої безпеки області повинен включати такі умови:

- ◆ орієнтація змісту концепції на реальну дійсність (незадовільний стан ресурсного потенціалу, обмежені можливості державної фінансової підтримки, низький рівень конкурентоспроможності продукції у багатьох сільськогосподарських товаровиробників тощо);
- ◆ деталізація основних положень концепції до рівня конкретних програм з обґрунтуванням послідовності їх реалізації. Визначення найбільш пріоритетних програм і черговості їх виконання - необхідна умова при обмежених ресурсах їх реалізації. Моніторинг виконання програмних рішень і при необхідності - їх коригування;

◆ встановлення кола виконавців, відповідальних за реалізацію тієї чи іншої програми (підпрограми). При цьому для виконавців повинна бути розроблена і прийнята система стимулювання їх праці, залежно від їхнього внеску в реалізацію програмних заходів.

У ринковій сфері мають бути реалізовані наступні заходи:

◆ створення системи комплексного контролю за якістю харчових продуктів на стадії виробництва сільськогосподарської продукції, її зберігання, переробки та реалізації;

◆ створення реального механізму прискорення просування сільськогосподарської продукції від виробника до споживача (мета Програми - зниження вартості продуктів харчування за рахунок ліквідації численних посередників);

◆ стимульований розвиток міжрегіональної кооперації з метою стабілізації цінової ситуації на агропродовольчому ринку Запорізької області.

Механізми реалізації Програми будуть впроваджуватись поетапно на протязі 2011-2015 років.

На першому етапі реалізації Програми у 2011-2012 роках передбачена реалізація усіх її загальних положень, створення частини підпрограм, а також організаційних механізмів у трьох сферах продовольчого ринку:

◆ *хліб та хлібобулочні вироби;*

◆ *овочі першої необхідності* («борщовий набір»);

◆ *першочергові елементи у сфері збільшення вилову риби та рибопродуктів;*

◆ *початок створення системи овочесховищ тривалого зберігання.*

На другому етапі реалізації Програми у 2012-2013 роках передбачена реалізація усіх її загальних положень, а також організаційних механізмів у наступних сферах продовольчого ринку:

◆ *усі овочі, фрукти, виноград, багаторічні культури. Завершення створення першої групи овочесховищ тривалого зберігання;*

◆ *яйця курячі;*

◆ *м'ясо і м'ясопродукти.*

На третьому етапі реалізації Програми у 2013-2014 роках передбачена реалізація усіх її загальних положень, а також організаційних механізмів у наступних сферах продовольчого ринку:

◆ *м'ясо і м'ясопродукти;*

◆ *риба та рибопродукти.*

На четвертому етапі реалізації Програми у 2014-2015 роках передбачена реалізація усіх її загальних положень, а також організаційних механізмів у сфері продовольчого ринку:

◆ *молоко та молокопродукти.*

Етапність включення механізмів реалізації програми вибрана з урахуванням досягнення якнайскоріших результатів. І тому на першому етапі включені цінові ринкові механізми в сферах, де результат залежить від конкретного урожаю відповідного року. А на останньому етапі зусилля будуть зосереджені в сфері молокопродуктів, що в умовах степової зони є найбільш проблемними.

Механізми реалізації Програми продовольчої безпеки 2011-2012 рр. в частині забезпечення населення області дешевими хлібопродуктами в частині підвищення продуктивності зернового виробництва

Основою цієї роботи є те, що зернове виробництво у Запорізькій області перебуває на достатньо високому рівні. За період незалежності України у області сформувалась достатньо продуктивна система крупних підприємств та фермерських господарств, що мають позитивний досвід та вагомі результати у цій сфері. Враховуючи сказане, основним напрямком роботи облдержадміністрації щодо підвищення продуктивності зернового виробництва є засоби його стимулювання в межах існуючих механізмів. Вказані механізми поділяються на загальнодержавні та обласні.

У частині загальнодержавних механізмів стимулювання зернового виробництва служби агропромислового комплексу облдержадміністрації мають завдання щодо постійного сприяння у таких напрямках:

- ◆ забезпечення виробників необхідними обсягами мінеральних добрив;
- ◆ укладання форвардних та ф'ючерсних угод, перш за все, для потреб Аграрного фонду України;
- ◆ інші програми.

У частині обласних механізмів стимулювання зернового виробництва служби агропромислового розвитку облдержадміністрації вирішують завдання у таких напрямках:

- ◆ сприяння отриманню недорогих кредитних ресурсів;
- ◆ сприяння встановленню ділових контактів виробників із системою оптових ринків;
- ◆ фінансова підтримка технічного переозброєння фермерських господарств;
- ◆ матеріальне та моральне стимулювання виробництва та покращення якості зернових у Запорізькій області.

Сприяння отриманню недорогих кредитних ресурсів для фермерських господарств області буде вирішуватись шляхом координації та налагодженню контактів між фермерами та банківськими структурами. Вказана координація передбачує реалізацію двох механізмів:

1. проведення кварталних нарад із фермерами та керівництвом банківських установ з метою оптимізації кредитної політики, зниження кредитних відсотків;
2. утворення постійно діючого робочого органу із питань аграрної кредитної політики при Запорізькій ОДА.

Сприяння встановленню ділових контактів виробників із системою оптових ринків передбачає підготовку масової професійної інформації щодо можливостей системи оптових ринків та механізми взаємодії з нею, а також проведення раз на півроку семінарів за участю керівництва фірми «Агроринок Запоріжжя» та фермерів.

Щодо питань **фінансової підтримки технічного переозброєння фермерських господарств, а також матеріального та морального стимулювання виробництва та покращення якості зернових у Запорізькій області**, то ці питання є *окремими підпрограмами* «Програми забезпечення продовольчої безпеки у Запорізькій області 2011-2015 рр.» і вони існують у якості окремих програм.

Механізм реалізації «Програми продовольчої безпеки 2011-2012 рр.» в частині забезпечення населення області дешевими хлібопродуктами (ринковий механізм)

Цей механізм ґрунтується на оцінці ситуації, що ціни на зерно, закуплене під час збору урожаю, серйозно відрізняються від цін, що стрімко йдуть вгору після Нового року.

Для вирішення цього питання можливо використання такого механізму:

1. Головним управлінням агропромислового розвитку разом з Головним управлінням економіки облдержадміністрації визначаються економічно обґрунтовані терміни забезпечення зерном для випікання хліба масових сортів.

2. Головним управлінням агропромислового розвитку разом з Головним управлінням економіки облдержадміністрації визначаються економічно обґрунтовані суми грошей, необхідних для забезпечення зерном для випікання хліба масових сортів.

3. Головним управлінням економіки облдержадміністрації територія області розбивається на раціональні зони з урахуванням завдання мінімізації транспортних затрат по доставці хлібопродуктів.

4. Головним управлінням агропромислового розвитку облдержадміністрації визначаються необхідні обсяги зерна, що потрібне для забезпечення населення окремо вказаних зон відповідними обсягами хліба.

5. Для проведення відповідної роботи Запорізькою обласною радою утворюється (*використовується існуюче*) комунальне підприємство.

6. Комунальним підприємством проводяться тендери (*чи інша система конкурентного відбору*) серед виробників хліба, що мають необхідні виробничі потужності для забезпечення потреб окремої територіальної зони.

7. Комунальним підприємством проводяться тендери серед комерційних банків, або проводиться вибір шляхом вивчення найкращих пропозицій фінансових установ, що мають необхідні ресурси для забезпечення потреб у грошах щодо закупівлі зерна з метою визначення відповідного уповноваженого банку.

8. Укладається відповідна тристороння угода між обраними підприємствами (виробники хліба та хлібопродуктів), уповноваженим банком і комунальним підприємством.

9. Вибрані підприємства, за погодженням цінових показників по платі за послуги, укладають угоди з переробними підприємствами (*млинами*) на переробку зерна на борошно.

10. Комунальне підприємство від імені за дорученням підприємств по випіканню хліба отримує кредит на купівлю зерна під час збору урожаю, а також укладає угоди із елеваторами на предмет зберігання зерна (*як варіант: беруть відповідні обсяги зерна на зберігання*).

11. За кредитні гроші купується та закладається на зберігання зерно, куплене під час збору урожаю (вибір контрагентів проходить з установленням низької ціни за відповідну якість за погодженням із виробниками хліба).

12. Компенсація відсотків здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України в межах видатків, передбачених Мінагрополітики та іншим головним розпорядникам на відповідну мету.

13. Головне управління агропромислового розвитку облдержадміністрації разом з уповноваженим банком є контрольним управлінням щодо розрахунку витраченого зерна, його залишків та наданого кредиту, а також своєчасного повернення кредитних ресурсів.

14. Один раз на місяць комунальним підприємством проводиться ревізія залишків зерна в місці зберігання та інформування облдержадміністрації, уповноваженого банку щодо наявності відповідних залишків зерна та відповідності його затрат – розрахункам по кредиту.

15. Строк дії тристоронньої угоди закінчується з моменту переробки всього обсягу зерна на борошно, випікання з нього хлібу й повного розрахунку виробників хліба перед уповноваженим банком по сумі кредиту, а також облдержадміністрації перед уповноваженим банком по кредитних відсотках.

16. За необхідністю, котра визначається обласною державною адміністрацією, вона має право змінювати наведений механізм.

Механізм реалізації «Програми продовольчої безпеки 2011-2012 рр.» в частині стимулювання масового виробництва дешевих овочів першої необхідності

Запорізька область є регіоном масового виробництва дешевих овочів першої необхідності (*за виключенням картоплі*). Згідно з наведеними у аналітичних розділах Програми даних, у області вирощується необхідна кількість овочів. Проблеми зростання цін у цій сфері виникають виключно на етапі зберігання. Враховуючи сказане, необхідно вирішити два питання:

1. Закласти для товарних інтервенцій достатню за обсягом кількість овочів масового зберігання.

2. Забезпечити відповідне зберігання картоплі, що має бути отримана із інших регіонів за рахунок міжрегіональної кооперації.

Наразі, після позитивного вирішення цього питання, на другому етапі реалізації Програми виникне необхідність повернутись до виробничого аспекту у сфері виробництва овочів.

Механізм реалізації «Програми продовольчої безпеки 2011-2012 рр.» в частині забезпечення населення області дешевими овочами першої необхідності та гречкою

Цей механізм ґрунтується на фактичній ситуації, що ціни на овочі, в містах та інших населених пунктах області стрімко йдуть вгору після Нового року. Особливо серйозно вони ростуть після 01 лютого.

Для вирішення цього питання можливо використання такого механізму:

1. Головним управлінням агропромислового розвитку разом з Головним управлінням економіки облдержадміністрації визначається перелік (асортимент) овочів першої необхідності, що є предметом роботи механізму.

2. Головним управлінням агропромислового розвитку разом з Головним управлінням економіки облдержадміністрації визначаються економічно обґрунтовані терміни забезпечення та закладки овочів першої необхідності та гречки.

3. Головним управлінням агропромислового розвитку разом з Головним управлінням економіки облдержадміністрації визначаються необхідні обсяги овочів та гречки, що потрібні для забезпечення населення, і, відповідно, економічно обґрунтовані суми грошей, необхідних для реалізації програми забезпечення овочами першої необхідності та гречкою.

4. Головним управлінням економіки облдержадміністрації територія області розбивається на раціональні зони з урахуванням наявності попередніх домовленостей із суб'єктами господарювання, що можуть надавати послуги по збереженню овочів першої необхідності, гречки та логістичних розрахунків.

5. Для проведення відповідної роботи Запорізькою обласною радою утворюється (*використовується існуюче*) комунальне підприємство.

6. Комунальним підприємством проводиться відбір суб'єктів підприємництва, що мають необхідні організаційні, комерційні та логістичні можливості по забезпеченню потреб окремої зони повним асортиментом визначених овочів першої необхідності, гречки, а також комерційних банків (далі – банк), що мають необхідні ресурси для забезпечення потреб у грошах щодо закупівлі.

7. Комунальним підприємством проводиться відбір суб'єктів підприємництва – зберігачів овочів, гречки (далі – зберігачі), що мають необхідні ресурси для забезпечення зберігання овочів, гречки.

8. Можливим варіантом є поєднання функцій суб'єктів підприємництва, що зберігають та виробляють (закупляють) овочі, гречку.

9. Укладається відповідна угода між вибраним підприємствами (підприємством), комунальним підприємством та уповноваженим банком.

10. Комунальне підприємство бере у відповідних банках кредит на купівлю овочів та гречки під час збору урожаю. За кредитні гроші купуються та закладаються на зберігання овочі та гречка, куплені під час збору урожаю.

11. Компенсація відсотків здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України відповідно до затвердженого Порядку в межах видатків, передбачених Мінагрополітики та іншим головним розпорядникам на відповідну мету.

12. Головне управління агропромислового розвитку облдержадміністрації разом з уповноваженим банком здійснює контроль щодо розрахунку проданих овочів та гречки, їх залишків та своєчасного повернення кредиту.

13. Проведення товарних інтервенцій за низькими цінами, а також продажу овочів та гречки для бюджетних установ здійснює комунальне підприємство, або вибраний ним суб'єкт підприємництва.

14. Один раз на місяць комунальним підприємством проводиться ревізія залишків овочів та гречки в місцях зберігання та інформування облдержадміністрації і уповноваженого банку щодо наявності відповідних залишків та відповідності затрат – розрахункам по кредиту.

15. Строк дії угод закінчується з моменту продажу всього обсягу овочів, гречки й повного розрахунку логістичної фірми та зберігача овочів, гречки перед уповноваженим банком по сумі кредиту, а також облдержадміністрації перед уповноваженим банком по кредитних відсотках.

16. За необхідністю, яка визначається обласною державною адміністрацією, облдержадміністрація має право змінювати наведений механізм.

Механізм реалізації «Програми продовольчої безпеки 2011—2012 рр.» в частині забезпечення активної забудови овочесховищ довгострокового зберігання овочів та модернізації існуючого обладнання овочесховищ

Цей механізм ґрунтується на визначенні ситуації, що ціни на овочі в містах та інших населених пунктах області стрімко йдуть вгору після Нового року. Особливо серйозно вони зростають у період з лютого до середини травня (до початку масового збирання нового урожаю редису, огірків, капусти і т.ін.). Головна причина цього явища полягає у тому, що на території області є необхідна кількість овочесховищ оперативного рівня, що належать суб'єктам господарювання – виробникам овочів, а також сховищ овочів середнього строку зберігання. Наразі, в області, фактично відсутні овочесховища довгострокового зберігання овочів. ***Це і є причиною стрімкого зростання цін.***

Для вирішення цього питання можливо використання наступного механізму:

1. Головним управлінням агропромислового розвитку разом з Головним управлінням економіки облдержадміністрації визначається необхідний **дефіцит овочесховищ тривалого зберігання овочей (у кількісно – об'ємному виразі).**

2. Головним управлінням економіки облдержадміністрації територія області розбивається на **раціональні зони** щодо наявності овочесховищ, що можуть надавати послуги по довгостроковому зберіганню овочів першої необхідності з урахуванням логістичних розрахунків, визначаються зони, які мають найсерйозніший дефіцит щодо наявності овочесховищ.

3. Головним управлінням агропромислового розвитку разом з Головним управлінням економіки облдержадміністрації визначаються **економічно обґрунтовані суми грошей,** необхідних для реалізації програми побудови овочесховищ тривалого зберігання овочів. **Це визначення проходить на основі пропозицій, поданих суб'єктами підприємництва, що мають відповідний досвід роботи, або необхідні ресурси з визначених територій.**

4. У випадку, коли подані пропозиції перевищують наявні ресурси, Головним управлінням агропромислового розвитку разом з Головним управлінням економіки та управлінням капітального будівництва облдержадміністрації оголошується відповідний конкурс (з урахуванням зонування) та **визначаються переможці серед представлених суб'єктами господарювання економічно обґрунтованих проектів побудови сучасних овочесховищ тривалого зберігання.**

5. Комітетом з конкурсних торгів облдержадміністрації проводяться тендери **серед комерційних банків (далі – банк),** які мають необхідні ресурси та вигідні кредитні пропозиції забезпечення потреб у грошах на організацію ефективної та швидкої побудови овочесховищ тривалого зберігання (модернізації існуючих) та визначається уповноважений банк;

6. Облдержадміністрація виходить на Кабінет Міністрів України з пропозиціями щодо реалізації **спільного пілотного проекту побудови овочесховищ тривалого зберігання** (в частині відшкодування кредитів, взятих для створення овочесховищ тривалого зберігання та надання відповідних державних кредитних гарантій).

Механізм реалізації «Програми продовольчої безпеки 2011-2012 рр.» в частині першочергових заходів щодо забезпечення населення області рибою та рибопродуктами

1. Основні заходи Програми щодо **забезпечення населення області рибою та рибопродуктами** намічені на період 2013-2014 роки. Наразі для їх реалізації необхідно відповідно наростити поголів'я риби у двох найбільших акваторіях Дніпра на території Запорізької області.

2. При вирішенні цього питання виникне можливість підвищити частку рибопродуктів у раціоні жителів області.

3. Згідно із рішенням сесії Запорізької обласної ради, що приймає цю Програму, фінансування цього заходу проводиться з обласного бюджету.

Деякі механізми моніторингу та контролю по забезпеченню стабільної цінової ситуації у регіоні

З метою забезпечення стабільної цінової ситуації на споживчому ринку продовольчих товарів, обласною державною адміністрацією разом із місцевими органами влади, територіальними органами центральних органів виконавчої влади реалізується система моніторингу та контролю.

1. Система моніторингу цінової ситуації.

Головне управління економіки щотижня здійснює моніторинг цін на основні продукти харчування по територіях області за даними районних державних адміністрацій та міських рад.

Державна інспекція з контролю за цінами в Запорізькій області проводить постійний моніторинг середніх роздрібних цін на підприємствах торгівлі та ринках.

Запорізьке обласне територіальне відділення Антимонопольного комітету України здійснює моніторинг та аналіз оптово-відпускних цін на продовольчі товари у найкрупніших виробників та оптових постачальників області, досліджує стан конкуренції на ринках продовольчих товарів.

Головне управління статистики у Запорізькій області за встановленою методикою розраховує індекс споживчих цін на продовольчі товари.

Моніторинг споживчих цін дозволяє органам влади здійснювати всебічний аналіз цінової ситуації та оперативно реагувати на негативний розвиток подій.

Питання цінової ситуації на ринках продовольчих товарів розглядаються на засіданнях **робочої групи з питань забезпечення області основними продовольчими товарами, зерном та контролю за цінами на них**, на робочих та обласних селекторних нарадах.

2. Система контролю цінової ситуації.

Державна інспекція з контролю за цінами в Запорізькій області здійснює контроль за формуванням та застосуванням цін на ринках продовольства, у т.ч. дотриманням рівня торговельних надбавок та рентабельності, затверджених відповідними розпорядженнями голови облдержадміністрації.

проводить аналіз підвищення оптово-відпускних цін при підготовці висновків щодо їх економічної обґрунтованості під час декларування зміни цін суб'єктами господарювання.

Запорізьке обласне територіальне відділення Антимонопольного комітету України забезпечує контроль за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції суб'єктами господарювання на ринках продовольчих товарів.

Мобільні групи, створені на територіях області, здійснюють контроль за рівнем цін на продовольчі товари по суб'єктах торгівлі.

IX. Ресурсне забезпечення програми

Фінансування заходів, передбачених Програмою, здійснюватиметься за рахунок власних коштів суб'єктів господарювання, кредитів банків, Державного бюджету України в межах видатків, передбачених головним розпорядником коштів державного бюджету, обласного бюджету, залучення інвестицій та з інших джерел.

Видатки на надання кредитів з Державного бюджету України здійснюватимуться в межах видатків, передбачених Мінагрополітики та іншим головним розпорядником на відповідну мету, в порядку, встановленому чинним законодавством.

З обласного бюджету передбачається фінансування програм забезпечення Запорізької області зерном та борошном, часткової компенсації вартості складної сільськогосподарської техніки, заходів по підвищенню родючості ґрунтів та стимулювання збільшення виробництва і покращення якості сільськогосподарської продукції.

Ресурсна база «Програми продовольчої безпеки 2011-2012 рр.» в частині забезпечення населення області дешевими хлібопродуктами

Обрахунок фінансового ресурсу щодо забезпечення області дешевими хлібопродуктами ґрунтується на розумінні очевидної ситуації, що ціни на зерно, яке закуплено прямо під час збору урожаю, серйозно відрізняються від цін, що

стрімко йдуть вгору після Нового року. Як приклад, потрібно привести ситуацію, що склалась у 2010—2011 роках. Під час збору урожаю 2010 року ціни на зерно сягали від 1250 до 1300 гривень, в залежності від класу зерна, за тонну. Відповідно, з початку 2011 року це вже були відповідно від 1850 до 1900 грн. за тонну. Тобто, відбулось підвищення ціни від **1250 до 1900 грн.** А вже, починаючи з лютого 2011 року, ціни перевищили **2000 грн. за тонну.** Враховуючи, що ціни на зерно є вирішальними щодо стабілізації цін на хліб, (в середньому від 70 до 75% у ціні хліба) стає зрозумілим, що можливість стабілізації цін на хліб повністю залежить від можливості поставок до хлібозаводів борошна, у вартість якого не входить бізнесовий гіперріст цін на зерно, також організація прямого заupu зерна без участі посередників. Тобто, зростання цін має включати лише затрати на його зберігання, транспортування та природні зміни ваги зерна і його якостей.

Таким чином, фінансова формула цього процесу має наступний вигляд:
Ціна споживання зерна = ціні заupu + ціна зберігання + природне зменшення ціни зерна (втрата ваги та кондицій).

Щодо питань отримання прибутку суб'єктами господарювання, задіяними у механізмі забезпечення області дешевими хлібопродуктами, то відповідний прибуток регулюється загальнодержавними та обласними нормативними документами та перебуває під контролем Держінспекції цін у Запорізькій області та Головного управління економіки облдержадміністрації.

З метою подолання сезонних цінових диспропорцій пропонується провести закупку продовольчого зерна та сформувати регіональний запас в обсязі тримісячного незнижуваного запасу у липні-серпні.

Закупівля зерна продовольчої пшениці для здешевлення виробництва хліба сортів масового вжитку здійснюється безпосередньо у сільгосптоваровиробників, з подальшою його реалізацією у лютому – червні майбутнього року.

Річна потреба області у продовольчому зерні пшениці для виробництва хліба і хлібобулочних виробів складає 220 тис. тонн, у т.ч. тримісячний незнижуваний запас – 55 тис. тонн.

Населення області щорічно споживає 183-185 тис. тонн хлібопродуктів, з яких 69-72 тис. тонн виробляється провідними хлібопекарськими підприємствами.

Для закупівлі 55 тис. тонн продовольчої пшениці потрібно 99 млн. грн. кредитних ресурсів за умови середньої ціни закупівлі 1800 грн. за тонну.

За умови користування кредитами (згідно з *таблицею*) і максимальним прогнозованим рівнем кредитної ставки 22 % необхідно передбачити видатки у сумі 14,519 млн. грн. на компенсацію комерційним банкам відсоткової ставки за користування кредитами.

Кредитні затрати на закупку пшениці

млн.грн.

Місяць	Вересень	Жовтень	Листопад	Грудень	Січень	Лютий	Березень	Квітень	Травень	Червень
ТІЛО кредиту	99	99	99	99	99	79,2	59,4	39,6	19,8	0
Відсоток	0	1,815	1,815	1,815	1,815	1,815	1,452	1,088	0,726	0,363
Всього сума відсотків									14,519	

При несприятливих (ризикових) цінових умовах максимальний ризик відсотків складає **15,971 млн. грн.**

За послуги хлібопекарським підприємствам по зберіганню зерна пшениці на протязі 9 місяців і орієнтовною ціною 22 грн./тонна в місяць, загальні витрати складуть 10,9 млн. грн. На компенсацію комерційним банкам відсоткової ставки за користування кредитними ресурсами необхідно 1,8 млн. грн.

Кредитні затрати на зберігання пшениці

млн.грн.

Місяць	Вересень	Жовтень	Листопад	Грудень	Січень	Лютий	Березень	Квітень	Травень	Червень
	55 тис.т.	55 тис.т.	55 тис.т.	55 тис.т.	55 тис.т.	44 тис.т.	33 тис.т.	22 тис.т.	11 тис.т.	0 млн.
	1,21	1,21	1,21	1,21	1,21	1,21	0,968	0,484	0,242	0,11
Всього сума відсотків									9,064	

При несприятливих (ризикових) цінових умовах максимальний ризик зростання витрат складає 10 % . Усього максимальна сума затрат на збереження зерна складає **9,970 млн. грн.**

Таким чином, загальна сума бюджетних видатків на формування інтервенційного запасу продовольчого зерна складе 25,941 млн. грн щорічно.

Розподіл продовольчого зерна пшениці здійснюється хлібопекарським підприємствам пропорційно обсягам виробництва. **Ця програма розрахована на компенсацію сортів хліба масового вжитку.**

Окрім того, потрібно зауважити, що при певних умовах (ранній у часі ріст цін на зерно) вказаний 100 % запас при повній загрузці хлібопекарських підприємств не обов'язковий, і що при дотуванні цін на зерно шляхом товарної інтервенції в його частині на рівні 20 відсотків, строк підтримки виробництва дешевого хліба подвоюється.

Ресурсна база «Програми продовольчої безпеки 2011—2012рр.» в частині забезпечення населення області дешевими овочами

Основними овочами, які користуються популярністю, є так звані «борщовий набір», у який входить: картопля, капуста, цибуля, столовий буряк та морква.

Розрахункова потреба населення області у плодоовочевій продукції «борщового набору» на міжсезонний період (жовтень-травень) відповідно до норм споживання, затверджених постановою Кабінету Міністрів від 14.04.2000

№ 658 «Про затвердження наборів продуктів харчування, наборів непродовольчих товарів та наборів послуг для основних соціальних і демографічних груп населення» складає: всього – 202,9 тис. тонн, у тому числі картопля – 114,1 тис. тонн, капуста – 33,6 тис. тонн, цибуля – 12,0 тис. тонн, буряк столовий – 21,6 тис. тонн, морква – 21,6 тис. тонн.

З метою мінімізації сезонного коливання цін на овочеву продукцію передбачається створити в області інтервенційний фонд овочів щоденного вжитку в обсязі 8,0 – 8,5 % міжсезонної потреби.

Попередня розрахункова потреба інтервенційного фонду області в овочевій продукції в зимово-весняний період з урахуванням природних втрат продукції складає орієнтовно 17 тис. тонн, у т.ч.: картопля – 10 тис. тонн, капуста – 3,5, тис. тонн, морква – 1,0 тис. тонн, буряк столовий – 1,0 тис. тонн та цибуля – 1,5 тис. тонн.

**Вартість закупівлі овочів
для зберігання за «Програмою продовольчої безпеки 2011-2015 рр.»
(в цінах 2010 р.)**

Найменування	Кількість, тонн	Ціна за 1 тону, тис. грн.	Вартість всього*, тис. грн.
1	2	3	4
Картопля	10 000	3,6	36 000
Капуста	3 500	2,5	8 750
Цибуля	1 500	2,3	3 450
Морква	1 000	2,0	2 000
Буряк	1 000	2,0	2 000
Всього:	17 000		52200

* без урахування транспортних послуг

Для їх закупівлі необхідно **52,2 млн. грн.** кредитних ресурсів за умови наведених вище цін.

На компенсацію комерційним банкам відсоткової ставки за користування кредитами необхідно **6,331 млн. грн.**

Кредитні затрати на закупівлю овочів

Місяць	млн.грн.									
	Вересень	Жовтень	Листопад	Грудень	Січень	Лютий	Березень	Квітень	Травень	Червень
ТІЛО Кредиту	52,2	52,2	52,2	52,2	52,2	42,2	28,13	14,07	0,1	0
Відсоток	0,957	0,957	0,957	0,957	0,957	0,770	0,516	0,258	0,0018	0
Всього сума відсотків									6,331	

Природні втрати овочів

№ з/п	Найменування продукції	Тип зберігання	Норми природних втрат при тривалому зберіганні, %								
			верес.	жовт.	лист.	груд.	січень	лютий	берез.	разом	
										%	тис.грн.
1	Картопля	Бурти, траншеї Склади	1,4	1	0,7	0,4	0,4	0,4	0,7	5,0	1750,0
2	Капуста	Склади без штучного охолодження	–	2,8	2,1	1	1	1,2	1,3	9,4	822,5
3	Цибуля	Склади без штучного охолодження	1,7	1,2	1,1	0,6	0,6	0,6	0,6	6,4	250,2
4	Буряк стол.	Склади без штучного охолодження	1,7	0,9	0,8	0,7	0,6	0,6	0,6	5,9	200,6
5	Морква	Склади без штучного охолодження	2,3	2	1,3	0,8	0,7	0,8	1	8,9	409,4
	Всього		x	x	x	x	x	x	x	x	3432,7

Таким чином, природні втрати овочів, за умови їх зберігання у існуючих овочесховищах, складатимуть **3,433 млн. грн.**

При середній вартості зберігання овочів 110 грн./тонна в місяць затрати на оплату послуг овочесховищ складуть 9,95 млн. грн. На компенсацію комерційним банкам відсоткової ставки за користування кредитними ресурсами необхідно **1,6803 млн. грн.**

Найменування	Кількість, тонн	Вересень-Січень (5 м-в)	Лютий (6 м-в)	Березень (7 м-в)	Квітень (8 м-в)	млн.грн. Усього млн.грн
Картопля, тн.	10 000	10 000	7 000	3 500	3 500	
Картопля, грн.		5,5	0,77	0,385	0,385	
Капуста, тн.	3 500	3 500	2 500	1 100	500	
Капуста, грн.		1,925	0,275	0,121	0,055	
Цибуля, тн.	1 500	1 500	1 000	600	250	
Цибуля, грн.		0,825	0,11	0,066	0,0275	
Морква, тн.	1 000	1 000	800	500	200	
Морква грн.		0,55	0,088	0,055	0,022	
Буряк, тн.	1 000	1 000	800	500	200	

Буряк, грн.		0,55	0,088	0,055	0,022	
Всього грн.		7,425	1,331	0,682	0,512	9,95
Усього на компенсацію відсоткової ставки		1,634	0,0244	0,0125	0,0094	1,6803

Таким чином, з урахуванням сказаного вище, для вирішення матеріального питання ефективної роботи інтервенційного фонду по створенню та реалізації запасу овочів у області бюджетні затрати будуть складати **11,444** млн. грн. (**6,331** млн. грн. + **3,433** млн. грн. + **1,680** млн. грн.) на рік.

Вказана сума має бути збільшена на 15% цінових ризиків з урахуванням інфляційних процесів + на 5 % торгово – логістичних затрат.

Всього: $11,444 + 1,717 + 0,572 = 13,733$ млн. грн.

Наразі ця сума може бути значно знижена при тому, якщо частину овочів можливо розмістити на більш простих оперативних складах із середніми строками збереження.

Ресурсна база «Програми продовольчої безпеки 2011—2012 рр.» в частині забезпечення населення області рибою та рибопродуктами

Відповідно до існуючих науково обґрунтованих норм споживання, на одну особу в рік потрібно 13 кг риби та рибної продукції, або 23-24 тис. тонн на область.

Фактично за рік риби та рибопродукції в області виробляється 4-6 тис. тонн, споживається 30 – 32 тис. тонн, тобто понад 24 тис. тонн її завозиться з інших регіонів.

З метою насичення продовольчого ринку області рибою і рибопродукцією власного виробництва передбачено проведення комплексу заходів з меліорації Каховського та Дніпровського водосховищ в межах Запорізької області шляхом вселення до них молоді рослиноїдних риб.

Фінансування зазначеного заходу на першому етапі програми (2011-2012 рр.) здійснюватиметься за рахунок власних коштів суб'єктів господарювання, обласного бюджету, інших незаборонених законодавством джерел.

Потреба у виділенні коштів з обласного бюджету на фінансування заходів з меліорації Каховського та Дніпровського водосховищ шляхом вселення до них молоді рослиноїдних риб складає **0,5 млн. грн.** щорічно. Це питання буде внесено в 2012—2013 роках.

Ця програма дозволить здійснити зариблення нижньої ділянки Дніпровського водосховища у таких обсягах:

№ з/п	Вид рослиноїдних риб	Кількість (млн.екз.)
1	<i>Білий товстолобик</i>	0,4
2	<i>Строкатий товстолобик</i>	0,1
3	<i>Білий амур</i>	0,06

Ресурсна база «Програми продовольчої безпеки 2011—2012 рр.» в частині забезпечення реконструкції овочесховищ

Фактична місткість овочесховищ на даний час становить 19 тис. тонн., розрахункова першочергова додаткова потреба – 68 тис. тонн. Для будівництва сховищ овочевої продукції в повному обсязі необхідно 172,5 млн. грн. кредитних ресурсів та 38 млн. грн. щорічно на погашення кредитної ставки (22 %).

Наразі, перший етап Програми передбачає достатньо невеликі пілотні об'єми будівництва та реконструкції сховищ, що передбачають затрати з урахуванням таких показників:

Орієнтовна вартість будівництва *звичайного середньострокового овочесховища* з холодильним обладнанням ємністю 1000 тонн = 2,5 – 2,6 млн. грн. будівництво + 2,5 млн. грн. обладнання. Усього вартість такого овочесховища **5,1 млн. грн.**

Орієнтовна вартість будівництва *сучасного овочесховища довгострокового зберігання* з холодильним обладнанням ємністю 5000 тонн = 29 млн. грн. Обладнання для такого овочесховища коштує 8,5 млн. грн. Усього вартість такого овочесховища **37,5 млн. грн.**

З урахування того, що майже половина жителів області проживає у місті Запоріжжя, основним місцем забудови та переобладнання сучасними мікрокліматичними машинами овочесховищ якраз і буде м.Запоріжжя.

На першому етапі плануються витрати згідно з таблицею (в млн. грн.):

№ з/п		Кількість	Вартість	Усього сума
1	<i>Побудова сучасного овочесховища для м.Запоріжжя</i>	1	37,5	37,5
2	<i>Переобладнання сучасним обладнанням овочесховищ для м. Запоріжжя</i>	2	8,5	17
3	<i>Будівництво типового середньострокового овочесховища з холодильним обладнанням ємністю 1000 тонн в районах області</i>	3	5,1	15,3
Усього сума				69,8

I варіант: Середній строк віддачі кредитів рівний 5 рокам. Таким чином, таблиця затрат по кредитам у гривні під 22 відсотки така:

РІК	<i>2012</i>	<i>2013</i>	<i>2014</i>	<i>2015</i>	<i>2016</i>	<i>2017</i>
ТІЛО Кредиту	69,8	55,84	41,88	27,92	13,96	0
Відсоток	15,356	12,284	9,214	6,142	3,071	0
Всього сума відсотків				46,067		

Очевидно, що при таких банківських відсотках не є вигідним відшкодування суми, що дуже близька до самого тіла кредиту. Більше того, високі кредитні відсотки, у цій сфері, якраз і є причиною низьких інвестицій у цю сферу.

Наразі, можливо розглянути варіант кредиту іноземного банку, що має середню ставку 6,5 %. При цьому середній курс Євро – гривня приймаємо як 11,0.

РІК	2012	2013	2014	2015	2016	2017
ТІЛО Кредиту	6,345	4,967	3,707	2,438	1,269	0
Відсоток	0,4124	0,3228	0,241	0,1585	0,0825	0
Всього сума відсотків	1,5861					
Всього сума відсотків у гривнях	17,447					

Таким чином, іноземний кредит є принципово вигідним: **17 447** грн. відсотків, проти **46,067** грн. при українських гривневих кредитах.

Виходячи із сказаного, єдино можливий шлях – це іноземний кредит.

II варіант: Повне відшкодування вартості витрат будівництва, реконструкції та переобладнання сучасним обладнанням овочесховищ

Ресурсна база «Програми продовольчої безпеки 2011-2012рр.» в частині забезпечення населення області молоком та молокопродуктами

Аналіз споживання молока і молочних продуктів населенням області свідчить, про те що споживання цієї продукції щорічно зменшується і не відповідає раціональним нормам.

З метою вирішення цієї проблеми необхідними є:

щорічне збільшення виробництва молока рідкого на 100 тонн, кисломолочної продукції - на 20-50 тонн, масла вершкового - на 20-50 тонн та сирів - на 5-тонн шляхом:

збільшення обсягів виробництва молока сільгосптоваровиробниками;

проведення технічного переозброєння і реконструкції виробничих потужностей на ТОВ «ВО «Моліс», ВАТ «Вільнянський маслозавод», ТОВ «Україна нова», ТДВ «Приазовський сирзавод»;

розширення асортименту та збільшення обсягів виробництва нових видів соціально-орієнтованої продукції.

Фінансування зазначених заходів буде здійснюватися за рахунок виділення молокозаводам пільгових кредитів з субсидуванням процентної ставки для закупівель молока сільгосптоваровиробників області, а також власних коштів, залучення кредитів комерційних банків та коштів інвесторів. Орієнтовна потреба на компенсацію комерційним банкам відсоткової ставки за користування кредитами складає 4,8-5,0 млн. грн. щорічно.

Крім того, передбачається розробка та реалізація програм стимулювання виробництва молока у господарствах області, згідно з якими за рахунок коштів обласного бюджету буде здешевлена вартість придбаного технологічного обладнання, племінної худоби, кормозбиральної техніки та ін. Орієнтовна потреба у коштах складає 4,0 – 5,0 млн. грн. щорічно.

Це питання буде внесено в 2014 – 2015 роках.

Проект вищезначеного механізму є попереднім і буде радагуватися при затвердженні II-III етапів Програми продовольчої безпеки.

Ресурсна база «Програми продовольчої безпеки 2011-2012 рр.» в частині забезпечення населення області м'ясом та м'ясопродуктами

З метою покращення забезпечення населення області м'ясом та м'ясопродуктами передбачається створення регіональних ресурсів свинини в обсязі 500 тонн у забійній вазі або 755 тонн у живій вазі.

Для створення відповідного регіонального запасу свинини необхідно 12,08 млн.грн. кредитних ресурсів за умови середньої ціни закупівлі 16 грн./кг. живої ваги.

За умови користування кредитами 7 місяців і рівнем кредитної ставки 22 % в обласному бюджеті необхідно передбачити видатки у сумі 1,55 млн. грн. на компенсацію комерційним банкам відсоткової ставки за користування кредитами.

За послуги по зберіганню продукції на протязі 7 місяців і орієнтовною ціною 10 грн./тонна/день, загальні витрати складуть 1,05 млн. грн. (500x210 дн.x10). На компенсацію комерційним банкам відсоткової ставки за користування кредитними ресурсами необхідно 0,13 млн. грн. (1,05x0,22:12x7).

Таким чином загальна сума видатків на формування регіонального запасу м'яса в обсязі 500 тонн складе 13,76 млн. грн. (12,08+1,55+0,13) щорічно.

Проект вищезначеного механізму є попереднім і буде радагуватися при затвердженні II-III етапів Програми продовольчої безпеки.

Ресурсна база «Програми продовольчої безпеки 2011-2012 рр.» в частині забезпечення населення області гречкою

З метою забезпечення населення області гречкою та недопущення цінових коливань протягом маркетингового року пропонується сформувати запас та провести закупку гречки у вересні-жовтні.

Розрахункова річна потреба у гречці для населення області складає 3600 тонн (з урахуванням норм споживання 2 кг на одну особу в рік).

З метою мінімізації коливання цін на гречку передбачається створити в області трьохмісячний інтервенційний фонд гречки в обсязі 1500 тонн.

Для закупівлі необхідних запасів гречки потрібно 21,75 млн.грн. кредитних ресурсів за умови середньої ціни закупівлі 14500 грн. за тонну.

Ціни на гречку в області стрімко йдуть вгору починаючи з листопада, а найбільш низькі ціни спостерігаються у серпні-вересні.

За умови користування кредитами (згідно з *таблицею*) і максимальним прогнозованим рівнем кредитної ставки 20 % необхідно передбачити видатки у сумі 2,55 млн. грн. на компенсацію комерційним банкам відсоткової ставки за користування кредитами.

Кредитні затрати на закупку гречки

млн.грн.

<u>Місяць</u>	<i>Вересень</i>	<i>Жовтень</i>	<i>Листопад</i>	<i>Грудень</i>	<i>Січень</i>	<i>Лютий</i>	<i>Березень</i>	<i>Квітень</i>	<i>Травень</i>	<i>Червень</i>
ТІЛО кредиту	21,75	21,75	21,75	21,75	21,75	17,55	13,35	9,15	4,95	0
Відсоток	0	0,36	0,36	0,36	0,36	0,36	0,3	0,22	0,15	0,08
Всього сума відсотків									2,55	

За послуги суб'єкта господарювання за зберігання гречки на протязі 9 місяців і орієнтовною ціною 22 грн./тонна в місяць, загальні витрати складуть 0,297 млн.грн. На компенсацію комерційним банкам відсоткової ставки за користування кредитними ресурсами необхідно 0,045 млн. грн.

Кредитні затрати на зберігання гречки

млн.грн.

<u>Місяць</u>	<i>Вересень</i>	<i>Жовтень</i>	<i>Листопад</i>	<i>Грудень</i>	<i>Січень</i>	<i>Лютий</i>	<i>Березень</i>	<i>Квітень</i>	<i>Травень</i>	<i>Червень</i>
	1500 тонн	1500 тонн	1500 тонн	1500 тонн	1500 тонн	1200 тонн	900 тонн	600 тонн	300 тонн	0
	0,033	0,033	0,033	0,033	0,033	0,033	0,032	0,02	0,013	0,007
Всього сума відсотків									0,27	

Таким чином, загальна сума бюджетних видатків на формування інтервенційного запасу гречки складе 2,82 млн. грн. щорічно.

Це дозволить протягом маркетингового року зберегти стабільні ціни на продовольчий продукт.

Х. Очікувані кінцеві результати виконання Програми

Виконання Програми сприятиме розвитку агропромислового виробництва, гарантуванню високого рівня забезпечення населення області якісними й доступними за ціною продуктами харчування.

1. Комплексний підхід щодо розробки та реалізації заходів забезпечення продовольчої безпеки із залученням усіх джерел фінансування.

2. Задоволення потреби населення області в продовольстві за рахунок внутрішнього виробництва при мінімальній залежності від зовнішніх чинників.

3. Забезпечення мінімальних норм споживання по усіх основних продуктах харчування та поступове підвищення споживання до раціональних норм.

4. Підвищення купівельної спроможності населення області за рахунок оптимізації витрат на продукти харчування та забезпечення їх цінової доступності: зниження цін на хлібопродукти та овочі масового вжитку автоматично підвищить споживання м'яса та молокопродуктів.

5. Підвищення платоспроможного попиту на м'ясо та молокопродукти буде стимулювати розширення його виробництва.

6. Забезпечення раціонального харчування населення високоякісними екологічно чистими продуктами за доступними цінами на основі розвитку молочного скотарства.

7. Формування інфраструктури внутрішнього агропродовольчого ринку забезпечить вихід товаровиробника на ринок, довгострокове зберігання продукції.

8. Створення та розбудова інфраструктури оптового ринку сільськогосподарської продукції «Запоріжжя» дозволить забезпечити населення якісною сільськогосподарською продукцією за доступними цінами та отримати соціальний ефект (збільшення чисельності самозайнятого сільського населення, зменшення відтоку робочої сили сільських територій).

9. Відродження системи продуктової логістики, передусім переоснащення та забудова нових овочесховищ, призведе до «здорової» конкуренції у цій сфері, яку також буде стимулювати створення оптового ринку сільськогосподарської продукції.

10. Участь облдержадміністрації у гарантованій оренді овочесховищ під овочі повсякденного вжитку допоможе зацікавити власників цих сховищ щодо їх переорієнтації з короткочасного зберігання імпортової плодоовочевої продукції та фруктів (бананів, апельсинів тощо) на зберігання овочів.

11. Скорочення логістичного ланцюжка доставки сільськогосподарської продукції до споживача дозволить:

знизити вартість продуктів харчування за рахунок ліквідації численних посередників;

збільшити дохід товаровиробника;

зробити ринок сільськогосподарської продукції більш привабливим і прозорим;

підвищити інвестиційну привабливість агропромислового комплексу;

розширити експортний потенціал.

12. Мінімізація «стрибків» цін, у т.ч. сезонних, на окремі групи продуктів харчування, особливо на плодоовочеву продукцію, протягом року.

13. Застосування прямих (адміністративних) та економічних (інтервенційних) заходів дозволить стримувати зростання та сприятиме зниженню цін на продовольчі товари.

14. Стимулювання кращих землеробів сприятиме підвищенню результатів збирання урожаю.

15. Відтворення та збільшення вилову водних живих ресурсів у Каховському та Дніпровському водосховищах на 2200 – 2400 тонн щорічно, отримання високоякісної рибної продукції, стимулювання промислу, підвищення рентабельності рибальства.

16. Зариблення водосховищ сприятиме поліпшенню екологічного стану басейну р. Дніпро, зменшенню надлишкової органічної речовини, збільшенню вилову водних живих ресурсів та поліпшенню екологічного стану та якості джерел питного водопостачання населення області.

17. Підвищення доходів сільгосптоваровиробників, їх економічної зацікавленості, передусім, у виробництві тваринницької продукції та овочів.

18. Економія коштів обласного бюджету шляхом закупівель продуктів харчування для комунальних установ на конкурсній основі за фіксованими цінами.

Ресурсне забезпечення програми

Кредитні затрати на закупку на рік

млн.грн.

Місяць	Вересень	Жовтень	Листопад	Грудень	Січень	Лютий	Березень	Квітень	Травень	Червень
ТІЛО кредиту пшениці	99	99	99	99	99	79,2	59,4	39,6	19,8	0
Відсоток	0	1,815	1,815	1,815	1,815	1,815	1,452	1,088	0,726	0,363
Всього тіло кредиту 99 / Всього сума відсотків 14,519										
ТІЛО Кредиту ОВОЧІВ	52,2	52,2	52,2	52,2	52,2	42,2	28,13	14,07	0,1	0
Відсоток	0,957	0,957	0,957	0,957	0,957	0,770	0,516	0,258	0,0018	0
Всього тіло кредиту 52,2 / Всього сума відсотків 6,331										
ТІЛО кредиту гречки	21,75	21,75	21,75	21,75	21,75	17,55	13,35	9,15	4,95	0
Відсоток	0	0,36	0,36	0,36	0,36	0,36	0,3	0,22	0,15	0,08
Всього тіло кредиту 21,75 / Всього сума відсотків 2,55										

Кредитні затрати на зберігання на рік

млн.грн.

Місяць	Вересень	Жовтень	Листопад	Грудень	Січень	Лютий	Березень	Квітень	Травень	Червень
Пшениці	55 тис. тонн	55 тис. тонн	55 тис. тонн	55 тис. тонн	55 тис. тонн	44 тис. тонн	33 тис. тонн	22 тис. тонн	11 тис. тонн	0
Відсоток	1,21	1,21	1,21	1,21	1,21	1,21	0,968	0,484	0,242	0,11
Всього сума відсотків 9,064										
Овочів	27 тис.т.					12,1 тис.т.	6,2 тис.т.	4,65 тис.т.	0	0
Відсоток	1,634					0,0244	0,0125	0,0094	0	0
Всього сума відсотків 1,6803										
Гречки	1500 тонн	1500 тонн	1500 тонн	1500 тонн	1500 тонн	1200 тонн	900 тонн	600 тонн	300 тонн	0
Відсоток	0,033	0,033	0,033	0,033	0,033	0,033	0,032	0,02	0,013	0,007
Всього сума відсотків 0,27										

Кредитні затрати

млн.грн.

	на закупку	на зберігання
Пшениці	14,519	9,064
Овочів	6,331	1,6803
Гречки	2,55	0,27
РАЗОМ	23,4	11,0143

Кредитні затрати на будівництво та реконструкцію овочесховищ

млн.грн.

<u>РІК</u>	<i>2012</i>	<i>2013</i>	<i>2014</i>	<i>2015</i>	<i>2016</i>
ТІЛО Кредиту	69,8	55,84	41,88	27,92	13,96
Відсоток	15,356	12,284	9,214	6,142	3,071
Всього сума відсотків 46,067					

Додаток 1 до Програми

Прогнозовані обсяги виробництва основних видів сільськогосподарської продукції

тис.тонн

	2010 рік звіт	2011 рік	2012 рік	2013 рік	2014 рік	2015 рік
Зернові культури	1905,4	2000,0	2184,0	2200,0	2230,	2250,0
Овочі та баштанні	319,7	370,0	380,0	380,0	390,0	400,0
Плоди, ягоди та виноград	64,6	66,0	68,0	70,0	70,0	72,0
Картопля	268,5	300,0	300,0	300,0	300,0	300,0
М'ясо (у забійній вазі)	56,9	58,2	60,7	61,6	62,5	64,0
Молоко	261,7	250,6	250,6	250,9	251,4	252,9
Яйця, млн.штук	740,5	710,0	712,7	715,0	715,0	715,0

Додаток 2 до Програми

Прогнозований рівень споживання основних продуктів харчування населенням області у 2015 році

	Хліб і хлібопродукти	Овочі та баштанні	Плоди, ягоди та виноград	М'ясо (у забійній вазі)	Молоко	Яйця, штук
В розрахунку на 1 особу, кг	101,4	159,2	65,2	66,4	259,1	290
Відповідність споживання до норми, % раціональної	100,4	98,8	72,4	80,0	68,2	100
	223,3	148,8	106,8	146,2	73,4	117,9

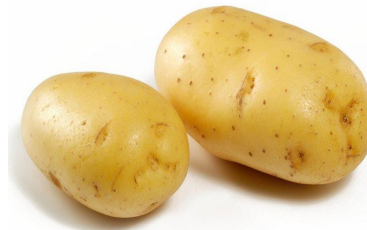
Інвестиційні проекти, спрямовані на розвиток
аграрного комплексу Запорізької області

Назва заходу	Місцезнаходження	Потужність	Інвестиції, млн.грн	Прогнозний термін введення в експлуатацію
1	2	3	4	5
Молокопродуктовий підкомплекс				
Будівництво корівника	ТОВ "Ентузіаст" Веселівський р-н с. Менчикури	200 голів утримання	2,0	2013
Реконструкція корівника	ДП ДГ «Соземлеробство» Веселівський р-н с. Таврія	300 голів утримання	3,35	2013
Реконструкція корівника з установкою доїльного обладнання	ДП «Підприємство Дружелюбівського ВЦ № 1» Вільнянський р-н с. Дружелюбівка	175 голів утримання	2,0	2012
Реконструкція корівника	ТОВ «Агрофірма «Нива» Запорізький район м. Запоріжжя	200 голів утримання	2,0	2013
Будівництво корівника	ВАТ «Племзавод «Степной» Кам'янсько-Дніпровський р-н с.Заповітне	400 голів утримання	4,0	2011
Реконструкція корівника з установкою доїльного обладнання	ТФ ПрАТ «Райз-Максимко» Токмацький р-н с. Таврія	300 голів утримання	4,0	2012
Планова реконструкція корівника	ПСП «Агрофірма «Росія» Чернігівський р-н с. Верхній Токмак	300 голів утримання	1,5	2012
Будівництво приміщення	Фермерське господарство «Схід» Чернігівський р-н с. Просторе	75 голів утримання	1,7	2013

1	2	3	4	5
Будівництво корівника	ТОВ «Агро-Давидівка» Якимівський р-н с. Давидівка	250 голів утримання	5,0	2014
Будівництво корівника	ТОВ «Приморський» Якимівський р-н с. Азовське	300 голів утримання	4,0	2015
Будівництво корівника	Фермерське господарство «Золотий степ» Якимівський р-н смт. Кирилівка	75 голів утримання	1,5	2013
Будівництво корівника	Фермерське господарство «Міф» Якимівський р-н с. Червоноармійське	75 голів утримання	1,5	2013
М'ясопродуктовий підкомплекс				
Реконструкція приміщення для утримання молодняка великої рогатої худоби	ДП ДГ «Соземлеробство» Веселівський р-н с. Таврія	300 голів утримання	3,17	2013
Реконструкція 2-х корпусів для утримання свиней	ПП «Дубайланд» Вільнянський р-н с. Петровське	800 голів утримання	3,5	2013
Реконструкція приміщення для утримання свиней	Фермерське господарство «Марія» Запорізький р-н с. Водяне	1000 голів утримання	2,0	2013
Реконструкція приміщення для утримання молодняка великої рогатої худоби	ТОВ «Агрофірма «Нива» Запорізький район м. Запоріжжя	200 голів утримання	1,0	2011
Реконструкція приміщень для утримання птиці	ВАТ «Відрадинське» Запорізький район с. Відрадне	200 тис. голів утримання	4,0	2012-2015
Комплексна реконструкція приміщень для утримання свиней	СТОВ ім. Гагаріна Великобілозерський р-н с. Велика Білозерка	1200 голів утримання	3,0	2012-2014
Будівництво приміщення для вирощування молодняка птиці	ВАТ «Куйбишевська птахофабрика» Куйбишевський р-н смт. Куйбишево	50 тис. голів утримання	1,0	2012

1	2	3	4	5
Реконструкція приміщення для утримання свиней	ТОВ «Терра» Новомиколаївський р-н сmt. Новомиколаївка	1000 голів утримання	1,0	2014
Комплексна реконструкція приміщень для утримання свиней	ТОВ «Агропромислова компанія» Оріхівський р-н с. Нестерянка	2000 голів утримання	3,2	2013
Комплексна реконструкція приміщень для утримання маточного поголів'я птиці	ТОВ «Агропромислова компанія» Оріхівський р-н с. Нестерянка	33 тис. голів утримання	4,0	2013
Комплексна реконструкція приміщень для утримання птиці	ТОВ «Татіс» Оріхівський р-н с. Мирне	302 тис. голів утримання	4,3	2013-2014
Реконструкція приміщення для утримання свиней	ТОВ «Агрокомпанія «Дістен» Токмацький р-н с. Новорогівка	1000 голів утримання	1,0	2012
Планова реконструкція приміщення для утримання свиней	СВК «Світанок» Чернігівський р-н с. Довге	1000 голів утримання	1,0	2012
Планова реконструкція приміщень для утримання свиней	ПП «Екопродукт – 2009» Якимівський р-н сmt. Якимівка	2500 голів утримання	3,0	2013-2015
Плодоовочевий продуктовий підкомплекс				
Будівництво тепличного комплексу	ТОВ «СПП Лана» Михайлівський р-н с. Плодородне	1000 кв.м	5,0	2013
Будівництво теплиці	ТОВ «Аврора» Оріхівський р-н с. Широке	250 кв.м	06	2012
Закладення багаторічних насаджень (зерняткові) на краплинному зрошенні	ДП ДГ «Мелітопольське» м. Мелітополь	150 га	7,5	2011-2015
Закладення багаторічних насаджень (зерняткові) на краплинному зрошенні	ТОВ «Блексі Фрут компані» Мелітопольський р-н с. Костянтинівка	12 га	1,6	2012
Закладення багаторічних насаджень (зерняткові, кісточкові) на краплинному зрошенні	Фермерське господарство «Таврія-Скіф» Михайлівський р-н с. Роздол	17 га	1,8	2012-2013

1	2	3	4	5
Закладення багаторічних насаджень (зерняткові) на краплинному зрошенні	ТОВ «СПП Лана» Михайлівський р-н с. Плотородне	8 га	0,9	2012-2013
Закладення багаторічних насаджень (зерняткові, кісточкові) на краплинному зрошенні	ТОВ «Агролюкс» Якимівський р-н с. Червоне	28 га	2,4	2011-2014
Закладення багаторічних насаджень (зерняткові, кісточкові, виноград) на краплинному зрошенні	Фермерське господарство «ОРН» Якимівський р-н с. Розівка	10 га	0,9	2013
Закладення багаторічних насаджень (зерняткові, кісточкові) на краплинному зрошенні	Фермерське господарство «Сонячні сади» Якимівський р-н с. Червоне	17,5	1,8	2013-2014
Складське господарство				
Будівництво овочесховища	ТОВ «СПП Лана» Михайлівський р-н с. Плотородне	550 тонн одночасного зберігання	4,5	2012-2013
Будівництво плодоовочесховища	Фермерське господарство «Таврія-Скіф» Михайлівський р-н с. Роздол	2000 тонн одночасного зберігання	10,0	2012
Будівництво плодосховищ	ТОВ «Агролюкс» Якимівський р-н с. Червоне	2x150 тонн одночасного зберігання	2,4	2012
Реконструкція складу	ТОВ «Азовські курортні проекти» м. Мелітополь	7000 тонн одночасного зберігання	9,0	2013
Реконструкція складу	ТОВ «Азовські ресурси» м. Мелітополь	900 тонн одночасного зберігання	2,1	2013
Реконструкція складу	ТОВ «Терра-Вест» Запорізький р-н с. Степне	3400 тонн одночасного зберігання	3,0	2013
Будівництво оптового ринку сільсько-господарської продукції	ТОВ «Агробізнес/Запоріжжя» м. Запоріжжя		400,0	2011-2015

Картопля

1. Опис

Картопля - швидкозростаюча і високоврожайна культура займає четверте місце в світі серед харчових сільськогосподарських культур. Це основне джерело енергії для більшої частини бідного населення планети. Картопля - одна з стратегічних сільськогосподарських культур для України. Україна знаходиться на четвертому місці в світі по вирощуванню картоплі та виробляє 6% усього світового обсягу (17-21 млн. тонн). Щорічна площа сільгоспугідь під цією культурою становить 1,5-1,6 млн. га.

В Україні картоплю називають "другим хлібом". Середньостатистичний українець з'їдає близько 150 кг картоплі на рік, займаючи 4 місце в світі по споживанню картоплі на душу населення.

2. Умови зберігання

Для зберігання столової (продовольчої) картоплі рекомендована орієнтовна температура зберігання становить 3 - 9 °С. Умови зберігання - найкраще дерев'яні ящики з хвойних порід або контейнери. Холодне зберігання в основний період (фаза зберігання), якщо температура в насипі знаходиться на рівні 2-4 °С, картоплю вентилують 2-3 рази на тиждень по 30 хвилин для зміни повітря в міжклубневому просторі. Вентиляційна система сховища повинна забезпечувати наступну інтенсивність вентилявання в залежності від розрахункового тижня зимової температури повітря і призначення картоплі. Насінневу картоплю при розрахунковому тижні -20 °С і вище – 100 м³ / т / год; 30 °С і нижче - 70 м³ / т / ч. Продовольча картопля і для переробки - відповідно 70 і 50 м³ / т / ч.

3. Урожайність з 1 га

Урожайність даного виду культури в Україні надзвичайно низька в порівнянні з європейськими країнами. У господарствах населення в Україні рівень врожайності не перевищує 14 тонн з гектара, у сільгоспідприємствах - 20 тонн / га, у той час як у Європі з року в рік середня врожайність становить близько 30-40 тонн / га.

На врожайність картоплі в Україні впливає недостатній рівень розвитку агротехнологій. Через відсутність коштів використовується неякісний насіннєвий матеріал, не приділяється належної уваги придбанню сучасних засобів для боротьби з хворобами і бур'янами, не купуються в потрібній кількості добрива і практично відсутня практика використання спеціальної агротехніки.

4. Час посадки / час збору

Оптимальний строк садіння картоплі - 20-25 квітня. До цього терміну верхній шар ґрунту вже достатньо прогрівається. Найсприятливіший строк посадки картоплі, коли середньодобова температура ґрунту на глибині 7 – 10 см. досягає +6 -.+8 С.

Залежно від призначення картоплю збирають в різні строки. Столові ранні сорти для літнього споживання збирають до настання повної стиглості. Картоплю, вирощену на зайнятих парах, збирають на 8-10 днів раніше, щоб мати можливість підготувати ґрунт для сівби озимих. Пізньостиглі сорти картоплі, що використовуються для зберігання, збирають до настання осінніх заморозків (раніше повної стиглості), а саме з середини серпня

5. Втрати

Втрати під час зберігання картоплі досягають 3,5-4,0 млн. тонн на рік. Це пов'язано з тим, що в Україні практично немає якісних картоплесховищ.

6. Регіони

Рейтинг регіонів - постачальників картоплі за останні 10 років: Вінницька, Чернігівська, Волинська, Хмельницька, Рівненська, Житомирська та Львівська області. На ці області припадає близько 74 % всіх поставок картоплі України.

Цибуля

1. Опис

Цибуля ріпчаста - найбільш поширений вид цибулі. Він отримав широку популярність завдяки високим смаковим якостям цибулини і трубчастого листя (пір'я), а також високої врожайності і можливості тривалого зберігання. В Україні вирощують десятки гострих, напівгострих і солодких сортів ріпчастої цибулі. За останні десять років щорічне виробництво ріпчастої цибулі в Україні майже подвоїлося - з 430 до 800 тис.тонн. За цим показником цибуля займає одне з перших місць серед овочевих культур: більше Україна вирощує тільки томатів, капусти та столових коренеплодів. Починаючи з 2006 року значна частина врожаю цибулі експортується в країни ближнього зарубіжжя, в основному до Польщі.

Для отримання ріпчастої цибулі існує 2 способи вирощування. Перший спосіб - однорічна культура, коли в перший рік безпосередньо з насіння, висіяного в полі, або з розсади може бути отримана продовольча цибуля. При дво- і трирічній культурі в перший рік за рахунок загущеного посіву отримують цибулю-сіянку, яку використовують як посадковий матеріал.

2. Умови зберігання

Оптимальна температура зберігання $+1 - 3^{\circ}\text{C}$, відносна вологість повітря - 75-85 %. Сорти цибулі ріпчастої сувородиференціюються за вимогами до температурних умов зберігання. Для солодких і напівгострих сортів оптимальні температурні умови: $0 - 1^{\circ}\text{C}$, для гострих: $2 - 3^{\circ}\text{C}$. Відносна вологість для цибулевих овочів, на відміну від інших культур, знаходиться в межах 70-80 %. На плодоовочевих базах найбільш поширеним способом є зберігання цибулі в тарі в охолоджуваних сховищах. Результати досліджень, проведених українськими вченими, показали доцільність використання контейнерів для зберігання цибулі. При цьому якість була приблизно однакова при зберіганні як у ящиках, так і в контейнерах. Необхідно враховувати, що зберігання цибулі у великогабаритній тарі можливо за умови обов'язкового дотримання попередньої товарної обробки, тобто просушування цибулин до оптимальної вологості верхньої луски (14-16 %).

3. Урожайність з 1 га

Середня врожайність ріпчастої цибулі - близько 35 тонн з га. У залежності від сорту врожай цибулі-ріпки при вирощуванні з сіянки (дрібних цибулин, отриманих у перший рік вирощування цибулі з насіння) становить 100-120 ц з 1 га.

4. Час посадки / час збору

Посів насіння цибулі проводять якомога раніше: в південних регіонах України - в кінці лютого - березні, в північних - кінець березня - перша декада квітня. Фермери півдня України застосовують надранні гібриди або ж практикують озимі посіви культури.

Цибулю починають прибирати при поляганні 70 % пера. Для отримання товарних цибулин орієнтовний час збирання - початок-середина червня.

5. Регіони

Основні регіони вирощування ріпчастої цибулі - центральна і південна частини України (Херсонська, Чернігівська області, АР Крим).

6. Втрати

Норми природних втрат цибулі ріпчастої при тривалому зберіганні в контейнерах на базах і складах різного типу наведено в кінці розділу.

Морква

1. Опис

Морква - цінний дієтичний продукт харчування. Посідаючи перше місце серед коренеплодів за своїми смаковими якостями, морква є для людини джерелом вуглеводів, біологічно активних речовин, мінеральних сполук та інших. За даними Інституту харчування МОЗ України річна потреба в моркві на одну дорослу людину становить

15,5 кг. Отже, річний обсяг виробництва коренеплодів має становити не менше 750 тис. тонн. Фактично, валовий збір моркви в Україні не перевищує 600 тис. тонн.

2. Умови зберігання

Через невисокий рівень лежкості моркви столової при тривалому зберіганні частина врожаю може бути втрачена. Але при дотриманні певних умов (температура 0-1 ° С, вологість 95-100 %) період зберігання моркви може скласти від 4 до 8 місяців. У процесі зберігання морква, яка знаходиться зверху, часто псується через надлишок вологи. Але повністю позбавити моркву вологи також не можна. При низькій відносній вологості повітря коренеплоди швидко в'януть. Овочесховища необхідно провітрювати, накривати моркву мішковиною, усіляко підвищувати відносну вологість повітря (розміщувати в сховищі ємність з водою, поливати водою проходи і т.д.). Найкраща температура для зберігання моркви - 0-1 ° С, тому для тривалого зберігання моркву прибирають пізно, коли є можливість охолоджувати сховище за рахунок холодного повітря.

У сховищах моркву можна зберігати в ящиках місткістю 20-25 кг зі щільними стінками. Ящики з морквою залишають на ніч для охолодження, а потім переносять у сховище. Перед закладанням на зберігання бадилля моркви обрізують у рівень з голівкою, щоб знищити бруньки, які можуть прорости. Для зберігання моркви в промислових масштабах коренеплоди доцільно пересипати піском. Якщо морква зберігається в ящику, то на його дно насипають вологий пісок шаром у кілька сантиметрів, на який потім укладають коренеплоди та пересипають піском. У міру висихання верхній шар піску злегка звожують. Дуже добре зберігається морква в поліетиленових мішках. При даному способі зберігання число природних втрат і кількість пророслих коренеплодів дуже незначні. Даний спосіб найкраще застосовувати для зберігання невеликих партій моркви (20-30 кг в одному мішку). Поліетиленові мішки не зав'язують, щоб уникнути концентрації в них вуглекислого газу і надмірного підвищення відносної вологості повітря. Для виготовлення мішків використовують плівку товщиною 100-150 мкм (мікрометрів). Якщо у сховищі відбувається різкий перепад температури, то утворюється конденсована волога і по стінках мішка стікає вода, яка збирається на його дні. Щоб цього не відбувалося, в дні мішка роблять невеликі отвори.

Один з найбільш надійних способів зберігання моркви - це холодильні камери, в яких підтримується постійна температура повітря і висока вологість. Дотримання цих двох параметрів дозволяє зберігати моркву від 2 до 12

місяців (температура 0-1 ° С). У холодильних камерах морква може зберігатися в дерев'яних чи пластикових контейнерах. Велике значення для подальшого якісного зберігання моркви в холодильних камерах має швидкість закладки коренеплодів у сховище (від моменту збору моркви до моменту закладання має пройти не більше доби). Перед закладанням моркву не миють і не чистять, тому що морква із залишками землі краще зберігається.

3. Урожайність з 1 га

Середня врожайність моркви в Україні становить 13-15 тонн / га, що значно нижче потенційної врожайності культури (потенційний рівень врожайності сучасних гібридів - 80-100 тонн / га).

4. Час посадки / час збору

Сорти та гібриди моркви по тривалості вегетаційного періоду розділяють на ранньостиглі (тривалість вегетаційного періоду до 100 днів), середньостиглі (101-120) і пізньостиглі (понад 120 днів). Терміни посіву залежать від сорту (гібриду) та напряму використання коренеплодів і можуть бути весняними чи літніми. Весняні строки сівби –ІІІ декада березня - І-ІІ декада квітня, літні - з ІІІ декади травня по ІІ-ІІІ декаду червня. У південному регіоні України в умовах краплинного зрошення є можливість сіяти моркву після культур, які раніше звільняють поле - ранньої капусти, огірків, гороху овочевого, ранньої картоплі. У такому випадку, посів проводиться ранньостиглими сортами (гібридами) не пізніше І декади липня. Актуальними є також підзимові посіви моркви з метою отримання надранньої пучкової продукції.

5. Втрати

Норми природних втрат моркви при тривалому зберіганні на базах і складах різного типу наведено в кінці розділу.

6. Регіони

Моркву вирощують у центральних і південних регіонах України (Херсонська, Чернігівська області, АР Крим).

Буряк

1. Опис

Столовий буряк - це цінний продукт харчування. Столовий буряк є одним з основних овочів за обсягами споживання в Україні. Коренеплоди буряка містять цукор, білки, більшу частину клітковини і пектинові речовини, органічні кислоти, різні мінеральні солі. За вмістом йоду буряк займає одне з перших місць серед овочевих рослин. В коренеплодах містяться вітаміни В1, В2, В6, - каротин, вітаміни РР, фолієва, пантотенова і аскорбінова кислоти, солі марганцю, а також речовини, що володіють Р-вітамінною активністю. Величезна кількість корисних речовин дозволяє використовувати буряк в профілактичних і лікувальних цілях. В Україні буряк столовий щороку вирощують на площі 40-45 тис. га, валовий збір коренеплодів становить 550 -700 тис. тонн.

2. Умови зберігання

Оптимальними умовами для зберігання є: температура +1-20 С і вологість повітря - 85-90 %. Добре зберігаються коренеплоди в поліетиленових і крафтових мішках (по 20-25 кг), які залишають напіввідкритими для притоку повітря. Для попередження розвитку хвороб ефективним є крейдування - 20 кг крейди на 1 тону коренеплодів.

3. Урожайність з 1 га

Середня врожайність коливається від 12 до 16 т / га, що значно нижче потенційної врожайності сучасних сортів і гібридів (70-100 т / га). Основні причини низької врожайності - не дотримання термінів посіву, не забезпечується необхідна густота рослин, не дотримуються оптимальні водний і поживний режими.

4. Час посадки / час збору

Посів столового буряку проводять при прогріванні верхніх шарів ґрунту (3-6 см) до температури +6-80 °С. У Степу України - це, орієнтовно, I-II декада квітня, в Лісостепу - II-III декада квітня, на Поліссі - III декада квітня - I декада

травня. Для тривалого зимового зберігання в південному регіоні актуальними є літні (III декада травня - I-II декада червня) посіви столового буряка. У цьому випадку буряк сіють другою культурою після ранніх овочів: редиски, цибулі на зелень, інших зеленних культур. Для отримання надранньої (в середині - кінці червня) пучкової продукції використовують підзимовий посів столового буряка.

Процес прибирання обов'язково треба закінчити до настання морозів, так як підмерзлі коренеплоди втрачають якість і погано зберігаються.

5. Втрати

Норми природних втрат буряків столових при тривалому зберіганні на базах і складах різного типу наведено в кінці розділу.

6. Регіони

Основні постачальники буряка столового-центральні і південні регіони України (Херсонська, Чернігівська області, АР Крим).

Капуста

1. Опис

Серед овочевих культур капуста посідає одне з провідних місць як за площами, що відводяться під неї, так і за масштабами вживання. В Україні у структурі посівних площ овочевих культур вона займає більше 20 %. Її вирощують у відкритому і закритому ґрунтах (кольорова, брокколі, пекінська, кольрабі). Поширенню капусти сприяли такі цінні господарські якості, як висока врожайність, добра лежкість і висока транспортабельність. Наявність ранньо-, середньо- і пізньостиглих холодостійких і лежких сортів різних видів капусти дає можливість вирішувати завдання цілорічного забезпечення населення свіжою продукцією широкого асортименту високої якості. Всі

види капусти використовують у свіжому та переробленому вигляді. Вона є сировиною для квашення, маринування, консервування в розчині солі, виготовлення різноманітних напівфабрикатів і заморожування. Таке різнобічне використання капусти зумовлене її високими смаковими та лікувальними властивостями.

2. Умови зберігання

Капусту зберігають при нульовій температурі і вологості близько 90-95 %. Добірним качанам пізніх сортів (вони краще зберігаються) залишають качан довжиною 2-3 см і пару зелених покривних листів (для захисту від механічних пошкоджень і захворювань).

3. Урожайність з 1 га

Середня врожайність капусти ранньої 20-30 тонн з 1 га, середньої і пізньої - 50-60 тонн з 1 га.

4. Час посадки / час збору

Капусту можна вирощувати як розсадною культурою (краще розсадою, касетним методом), так і сіяною. Розсаду висаджують у віці 30-40 днів у третій декаді квітня - першій декаді травня, залежно від погодних умов, але не пізніше 1 червня. При безрозсадному способі вирощування капусти насіння висівають 15 - 25 квітня. Прибирати урожай починають при досягненні технічної стиглості качанів і закінчують до настання стійких заморозків. Капусту ранньостиглих сортів прибирають у міру дозрівання качанів вибірково в середині червня-початку липня, не допускаючи їх розтріскування і втрати товарних властивостей. Капусту середньостиглих сортів прибирають в Україні в серпні, а початок збирання капусти пізньої в Україні - жовтень. У лісостепу оптимальний термін - друга декада жовтня. Пізньостиглі сорти при неможливості швидкого збирання і реалізації качанів можуть більш-менш тривалий період зберігатися на корню. Однак для закладання на тривале зберігання їх збирають до початку заморозків.

5. Втрати:

Норми природних втрат капусти при тривалому зберіганні на базах і складах різного типу наведено в кінці розділу.

6. Регіони

Основні регіони вирощування білокачанної капусти - центральна і південна частини України (Херсонська, Чернігівська області, АР Крим).

Норми природних втрат картоплі при тривалому зберіганні на базах і складах різного типу

Тип складів	Норми втрат, %											
	вересень	жовтень	листопад	грудень	січень	лютий	березень	квітень	травень	червень	липень	серпень
1.Контейнерне зберігання												
1.1.Склади зі штучним охолодженням	1,0	0,6	0,6	0,5	0,5	0,5	0,5	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8
1.2.Склади без штучного охолодження (вентиляція)	1,3	0,9	0,7	0,5	0,5	0,5	0,5	0,9	1,1	1,8	2,0	2,5
2.Бурти, траншеї	1,4	1,0	0,7	0,4	0,4	0,4	0,7	0,9	1,5	-	-	-

Зона цінових стрибків

Норми природних втрат цибулі ріпчатої при тривалому зберіганні в контейнерах на базах і складах різного типу

Тип складів	Норми втрат, %											
	вересень	жовтень	листопад	грудень	січень	лютий	березень	квітень	травень	червень	липень	серпень
Склади зі штучним охолодженням	0,8	0,7	0,6	0,5	0,5	0,5	0,6	0,8	1,1	1,2	1,5	1,5
Склади без штучного охолодження	1,7	1,2	1,1	0,6	0,6	0,6	0,6	1,0	1,7	-	-	2,5

Зона цінових стрибків

Норми природних втрат моркви при тривалому зберіганні на базах і складах різного типу

Тип складів	Норми втрат, %											
	вересень	жовтень	листопад	грудень	січень	лютий	березень	квітень	травень	червень	липень	серпень
Склади зі штучним охолодженням	2,2	1,3	1,2	0,8	0,7	0,7	0,7	1,0	1,0	1,0	-	-
Склади без штучного охолодження	2,3	2,0	1,3	0,8	0,7	0,8	1,0	1,2	2,4	-	-	-
Зберігання з пересипанням піском	1,2	1,0	0,6	0,4	0,3	0,4	0,4	0,6	1,2	-	-	-
Бурти, траншеї	1,5	1,3	1,2	0,6	0,6	0,6	0,8	0,9	2,0	-	-	-

Зона цінових стрибків

Норми природних втрат буряка столового при тривалому зберіганні на базах і складах різного типу

Тип складів	Норми втрат, %											
	вересень	жовтень	листопад	грудень	січень	лютий	березень	квітень	травень	червень	липень	серпень
Склади зі штучним охолодженням	1,5	0,8	0,8	0,7	0,6	0,6	0,6	0,8	0,9	0,9	-	-
Склади без штучного охолодженням	1,7	0,9	0,8	0,7	0,6	0,6	0,6	0,8	1,1	1,9	-	-
Бурти, траншеї	1,5	1,0	0,7	0,6	0,3	0,3	0,6	0,9	2,0	-	-	-

Зона цінових стрибків

Норми природних втрат капусти при тривалому зберіганні на базах і складах різного типу

Середньостиглі сорти:

Тип складів	Норми втрат %											
	вересень	жовтень	листопад	грудень	січень	лютий	березень	квітень	травень	червень	липень	серпень
Склади без штучного охолодження	-	2,3	2,4	1,1	2,5	2,7	-	-	-	-	-	-
Бурти, траншеї	-	3,3	1,8	1,0	2,0	2,5	-	-	-	-	-	-

Пізньостиглі сорти:

Тип складів	Норми втрат, %											
	вересень	жовтень	листопад	грудень	січень	лютий	березень	квітень	травень	червень	липень	серпень
Склади зі штучним охолодженням	-	2,3	1,3	1,0	1,0	1,0	1,3	1,3	1,8	1,8	-	-
Склади без штучного охолодження	-	2,8	2,1	1,0	1,0	1,2	1,3	1,5	-	-	-	-
Бурти, траншеї	-	2,8	1,8	0,8	0,8	0,8	1,1	1,3	-	-	-	-

Зона цінових стрибків

Запорізька обласна державна адміністрація

**Програми
стимулювання агропромислового виробництва,
спрямованих на забезпечення продовольчої
безпеки Запорізької області**

**Перелік
Програм стимулювання агропромислового
виробництва, спрямованих на
забезпечення продовольчої безпеки
Запорізької області**

Стор.

I.	Програма розвитку зернового господарства Запорізької області на 2007-2011 роки, затверджена рішенням обласної ради від 26.04.2007 № 2	84
II.	Програма забезпечення Запорізької області продовольчим зерном та борошном на 2011 рік, затверджена рішенням обласної ради від 24.02.2011 № 13	99
III.	Програма стимулювання збільшення виробництва та покращення якості сільськогосподарської продукції в Запорізькій області на 2011-2015 роки, затверджена рішенням обласної ради від 24.02.2011 № 11	106
IV.	Програма розвитку галузі молочного скотарства в сільськогосподарських підприємствах Запорізької області на 2008-2012 роки, затверджена рішенням обласної ради від 20.03.2008 № 9	114
V.	Проект програми розвитку рибного господарства Каховського та Дніпровського водосховищ у межах Запорізької області на 2011-2015 роки	123

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення обласної ради

26.04.2007

№ 2

ПРОГРАМА

розвитку зернового господарства
Запорізької області на 2007-2011 роки

1. Мета Програми

Програма розвитку зернового господарства Запорізької області на 2007-2011 роки (далі – Програма) розроблена з метою збільшення валового виробництва зерна, поліпшення його якості та підтримки розвитку інших галузей аграрного сектора економіки на основі оновлення машинно-тракторного парку в господарствах різних форм власності.

2. Стан проблеми та обґрунтування необхідності її розв'язання програмним методом

Стратегічною і найбільш ефективною галуззю агропромислового комплексу області є зернове господарство. Соціально-економічна криза негативно вплинула як на розвиток сільського господарства, так і виробництво зерна. Якщо в 1986-1990 роках в області його виробляли в середньому 2734 тис. тонн, то в 1991-1995 – 1777, в 1996 – 2000 – 1363 і в 2001-2005 роках – 1735 тис. тонн.

На зниження врожайності зернових культур і виробництво зерна, крім несприятливих погодних умов, суттєво вплинуло незадовільне матеріально-технічне забезпечення, а також порушення вимог технологій вирощування: стихійне формування структури посівних площ, зменшення внесення органічних і мінеральних добрив, погіршення санітарного стану посівів, через незадовільний захист рослин від хвороб, шкідників і бур'янів, недостатнє впровадження у виробництво нових сортів, несвоєчасне виконання окремих елементів технологій.

Природно-кліматичні умови та родючі землі нашого регіону сприяють вирощуванню всіх зернових культур і дозволять отримувати високоякісне продовольче зерно в обсягах, достатніх для забезпечення внутрішніх потреб і формування експортного потенціалу.

Інтенсифікація розвитку зернового господарства та збільшення виробництва зерна будуть досягнуті за рахунок підвищення урожайності зернових культур шляхом вдосконалення структури посівних площ, застосування оптимальних і раціональних систем удобрення, впровадження ґрунтозахисних енергозберігаючих систем обробітку ґрунту, інтегрованого захисту рослин, збільшення площ посівів новими сортами, адаптованими до умов вирощування. Внаслідок вищенаведених заходів, виробництво зерна по всіх категоріях господарств Запорізької області збільшиться в 2007-2011 роки до 1850-2050 тис. тонн (таблиця 1).

Прогнозоване виробництво зерна
по всіх категоріях господарств області в 2007-2011 рр.

№ з/п.	Райони	Площа ріллі, тис.га	Зернові, всього, тис.тонн				
			2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.
1	Бердянський	131,7	127,8	131,2	134,7	138,2	141,6
2	Василівський	95,7	92,9	95,3	97,9	100,4	102,9
3	Великобілозерський	39,7	38,5	39,6	40,6	41,6	42,7
4	Веселівський	98,9	96,0	98,5	101,2	103,7	106,3
5	Вільнянський	93,7	90,9	93,4	95,8	98,3	100,7
6	Гуляйпільський	96,2	93,3	95,9	98,4	100,9	103,4
7	Запорізький	82,4	80,0	82,1	84,3	86,4	88,6
8	К-Дніпровський	61,2	59,4	61,0	62,6	64,2	65,8
9	Куйбишевський	94,3	91,5	94,0	96,4	98,9	101,4
10	Мелітопольський	133,9	129,9	133,4	136,9	140,5	144,0
11	Михайлівський	91,6	88,9	91,3	93,7	96,1	98,5
12	Н-миколаївський	70,5	68,4	70,3	72,1	74,0	75,8
13	Оріхівський	116,6	113,1	116,2	119,3	122,3	125,4
14	Пологівський	89,4	86,7	89,1	91,4	93,8	96,1
15	Приазовський	143,3	139,1	142,8	146,6	150,3	154,1
16	Приморський	102,2	99,2	101,8	104,5	107,2	109,9
17	Розівський	45,1	43,8	44,9	46,1	47,3	48,5
18	Токмацький	109,6	106,4	109,3	112,2	115,1	117,9
19	Чернігівський	92,8	90,0	92,5	94,9	97,3	99,8
20	Якимівський	117,7	114,2	117,4	120,4	123,5	126,6
	Всього:	1906,5	1850,0	1900,0	1950,0	2000,0	2050,0

3. Обґрунтування шляхів та засобів розв'язання проблеми

Для поліпшення родючості ґрунтів структуру посівних площ у сівозмінах слід докорінно змінити, а саме: збільшити посіви бобових культур для поліпшення складу попередників під озимі та інші зернові культури, а також привести у відповідність з рекомендованим співвідношенням площі чистого пару і соняшнику.

Правильне чергування культур дасть можливість застосувати раціональну систему обробітку ґрунту і на основі цього протягом всієї ротації сівозміни – підтримувати оптимальний водний і поживний режими ґрунту, успішно здійснювати боротьбу з бур'янами, шкідниками і хворобами, з максимальною ефективністю використовувати добрива і, в кінцевому результаті – підвищити рівень родючості ґрунту.

Для одержання планових обсягів виробництва продовольчого і фуражного зерна необхідно під зернові культури відводити 50-60% посівних площ, серед яких озимі будуть складати 50-55%, ячмінь, овес пшениця – 28-33%, кукурудзи 8-10%, зернобобові – 5%, просо і гречка – 2-4%. У залежності від районів області чорний пар повинен займати 10-15% площ від ріллі.

Прогнозовані площі посіву зернових культур по районах Запорізької області під урожай 2007 року складуть 841,2 тис. га. (таблиця 2).

Прогнозовані площі посіву зернових культур
по районах Запорізької області під урожай 2007 року
(озимі – фактично, ярові – попередньо)

тис.га

Райони	зернових, всього	в тому числі			
		озимі	ярий ячмінь	зерно- бобові	кукурудза
Бердянський	36,0	25,0	10,7	1,3	2,7
Василівський	27,7	16,9	7,1	0,4	3,2
Великобілозерський	13,8	10,1	4,1	-	1,3
Веселівський	26,9	15,2	12,1	0,3	0,9
Вільнянський	35,7	22,6	7,5	1,2	3,5
Гуляйпільський	39,7	28,2	8,2	1,1	2,0
Запорізький	36,2	22,8	7,6	0,9	1,5
К-Дніпровський	29,7	18,8	7,5	1,1	2,5
Куйбишевський	34,7	17,3	12,6	0,8	3,3
Мелітопольський	44,6	25,0	11,4	1,0	1,1
Михайлівський	28,1	14,0	9,3	0,9	1,2
Новомиколаївський	22,9	14,7	5,6	0,3	2,0
Оріхівський	44,1	30,7	7,8	0,9	4,3
Пологівський	37,5	24,4	10,8	1,3	2,3
Приазовський	54,1	25,3	16,5	1,3	0,5
Приморський	30,9	18,1	7,5	0,8	0,3
Розівський	18,6	6,3	5,0	0,2	1,9
Токмацький	33,0	14,3	12,5	0,5	2,2
Чернігівський	36,8	15,9	11,5	0,5	2,5
Якимівський	34,5	18,8	11,9	0,3	1,5
Населення	174,4	62,2	95,0	0,4	17,4
Всього по області	839,9	446,6	282,2	15,5	58,1

Основними шляхами розв'язання проблеми є:
раціональне використання добрив;
обробіток ґрунту;
захист рослин;
насіництво.

Рациональне використання добрив

В богарних умовах добрива підвищують врожай зернових культур на 20-40%.

Мінеральні добрива рекомендується вносити головним чином у до посівний період повними дозами з урахуванням біологічних особливостей культур: під озимі – перед основним обробітком ґрунту або культивуацію (азотні - частково при підживленні); кукурудза переважно під основний обробіток; ячмінь, овес, просо – під основний обробіток ґрунту або культивуацію. При наявності обмеженої кількості добрив, їх краще внести локальним способом на глибину 8-12 см стрічками за допомогою зерно-тукових сівалок або культиваторів-рослинопідживлювачів. При такому способі внесення рекомендовану норму мінеральних добрив можна зменшити на 30-40% в порівнянні з розкидним. На неудобрених у допосівний період площах дуже ефективно припосівне внесення фосфору в дозах 10-20 кг/га з використанням комплексних добрив або суперфосфату. Мінімальна потреба в мінеральних добривах під зернові культури складає в 2007 році 55,8 тис. тонн діючої речовини (таблиця 3).

Таблиця 3

Мінімальна потреба в мінеральних добривах під зернові культури в 2007 році

Район	Площа, тис.га		Потреба в мінеральних добривах, тис.тонн д.р.	
	всього	в т.ч. озимі	всього	в т.ч. озимі
Бердянський	45,4	29,9	4,4	2,9
Василівський	35,0	19,2	3,0	1,3
Великобілозерський	17,4	8,3	1,6	0,7
Веселівський	33,9	13,9	3,0	1,4
Вільнянський	45,0	29,0	4,4	2,4
Гуляйпільський	42,4	28,6	3,4	2,5
Запорізький	45,7	26,6	4,0	2,2
К.-Дніпровський	37,5	25,2	3,0	1,8
Куйбишевський	51,5	25,7	3,8	2,1
Мелітопольський	56,3	26,2	4,3	2,2
Михайлівський	35,5	13,0	2,6	1,1
Новомиколаївський	28,9	13,4	2,1	1,1
Оріхівський	55,7	37,1	6,4	3,1
Пологівський	47,3	27,9	3,8	2,2
Приазовський	68,3	32,6	4,7	2,5
Приморський	39,1	21,9	3,7	2,0
Розівський	23,5	11,2	1,6	0,9
Токмацький	41,6	15,6	3,1	1,6
Чернігівський	46,4	22,6	3,7	2,2
Якимівський	43,5	18,5	3,5	2,0
Всього:	839,9	446,4	70,1	38,2

Обробіток ґрунту

В інтенсивних сівозмінах для забезпечення високої родючості ґрунту доцільно застосовувати систему диференційованого обробітку, яка відрізняється як за способами його проведення (оранка, безполицева, чизелювання, дискування, пряма сімба), так і за глибиною (глибокий, мілкий, поверхневий, нульовий).

Глибокий (25-30 см) основний обробіток ґрунту проводять один раз в 3-4 роки, переважно під просапні культури та багаторічні трави. Під інші культури збільшувати глибину обробітку ґрунту понад 20-22 см недоцільно.

На еродованих схилах вона не повинна перевищувати товщини гумусового шару. Мілкий (8-16 см) і поверхневий (6-8 см) обробіток ґрунту ефективний під озимі, а також ярові колосові (ячмінь, овес) на добре окультурених вирівняних полях.

При вирощуванні сільськогосподарських культур на основі радикальної мінімізації технологічного процесу (нульовий обробіток) найбільш доцільним є застосування посівних комплексів типу "Амаzone" (роторний культиватор, ущільнюючий коток, навісна сівалка), які за один прохід здійснюють якісне розпушування необробленого ґрунту і сімбу. Завдяки універсальності знарядь за один прохід агрегату забезпечується формування високоякісного посівного ложа та оптимізація вологозабезпечення. У цілому це дає змогу раніше розпочати сімбу і проводити польові роботи в більш стислі строки.

Зменшення глибини основного обробітку ґрунту до 14-16 см в чорному парі, під ярий ячмінь, горох, круп'яні культури не призводить до зниження їх врожайності у порівнянні з глибокою оранкою, а забезпечує значний економічний ефект. Енергозберігаюча система обробітку ґрунту дозволяє зменшити трудові витрати на 25-30% і заощадити 8-10 літрів пального на кожному гектарі сівозмінної площі.

Захист рослин

Для отримання сталих врожаїв зерна високої якості передбачається застосування інтегрованої системи захисту рослин, яка базується на раціональному використанні пестицидів з урахуванням порогів економічної шкодочинності, а також дотриманні рекомендованої агротехніки вирощування зернових культур.

Програма передбачає впровадження інтегрованої системи захисту рослин до 2011 року на площі близько 600 тис. гектарів.

Втрати врожайності зернових культур від шкідників, хвороб і бур'янів по області складають 25-30% і щоб знизити їх негативний вплив передбачено:

протруювання насіння препаратами системної дії з метою оздоровлення рослин як від ґрунтової, так і внутрішньої інфекції, що дозволить зберегти в середньому 15% врожаю;

захист сходів від пошкодження ґрунтовим і сисними шкідниками, що забезпечить оптимальну густоту стояння рослин;

широке впровадження крайових і локальних обробок посівів і комбіноване використання пестицидів;

застосування гербіцидів на всій площі посіву кукурудзи, проса, ярого ячменю та на 60-70% площ озимини;

використання фунгіцидів системної дії на посівах зернових проти хвороб.

Інтегрована система захисту зернових культур дозволить знизити ураженість рослин хворобами на 42-62% і шкідниками на 53-95%.

Щорічна потреба в пестицидах для захисту зернових культур від шкідників, хвороб і бур'янів складе в 2007-2011 роках близько 756 тонн (таблиця 4).

Таблиця 4

Мінімальна щорічна потреба в пестицидах для захисту посівів зернових культур та обсяги їх застосування у 2007-2011 роках

Культура	Препарати для протруювання насіння		Інсектициди		Фунгіциди		Гербіциди	
	насіння, тис. тонн	кількість, тонн	площа, тис.га	кількість, тонн	площа, тис.га	кількість, тонн	площа, тис.га	кількість, тонн
Зернові, всього	91,0	18,2	390,8	82,5	45,0	27,0	583,8	628,7
в т.ч. озимі	53,1	10,6	255,8	51,1	30,0	18,0	292,5	315,0
з них: пшениця	44,5	8,9	237,9	47,5	26,0	15,6	260,0	280,0
ячмінь	6,6	1,3	17,9	3,6	4,0	2,4	19,5	21,0
жито	1,0	0,2	-	-	-	-	6,5	7,0
тритікале	1,0	0,2	-	-	-	-	6,5	7,0
Ярі зернові	37,9	7,6	135,0	31,4	15,0	9,0	291,3	313,7
з них: ячмінь	31,8	6,4	85,2	17,0	6,0	3,6	198,8	214,1
пшениця	4,7	0,9	5,0	1,0	5,0	3,0	3,5	3,8
кукурудза	-	-	-	-	-	-	49,0	52,8
овес	0,8	0,2	-	-	-	-	5,6	6,0
зернобобові	-	-	44,8	13,4	4,0	2,4	13,4	14,4
просо	0,6	0,1	-	-	-	-	21,0	22,6

Насінництво

Основні завдання насінництва зводяться до прискореного розмноження насіння нових і перспективних сортів, а також підтримання генетично обумовлених у виробництві сортів. Виробництво насіння зосереджено в дослідних господарствах науково-дослідних установ, сортовипробувальних станціях і спеціалізованих насінницьких господарствах, які занесені до Державного реєстру виробників насіння і садивного матеріалу.

Система насінництва в цей період переорієнтовується і працюватиме на прискорену сортозаміну, яка зобов'язана забезпечити розповсюдження нового сорту протягом 3-4 років з тим, щоб економічний ефект від його вирощування був максимальним. Впровадження нових продуктивніших, стійких до несприятливих погодних умов і хвороб сортів, своєчасне сортооновлення дасть змогу збільшити врожайність та виробництво зерна на 20-25%.

При існуючій агротехніці товарні посіви повинні бути забезпечені насінням не нижче таких репродукцій: озима пшениця, озиме жито, ячмінь, яра пшениця, овес – третьої, гречка – другої, просо – першої, горох – четвертої, гібриди кукурудзи на зерно – 1-м поколінням.

Потреба в насінні зернових культур на 2011 рік за всіма категоріями господарств для посіву на площі 900 тис. га становить 179 тис. тонн (таблиця 5).

Таблиця 5

Потреба в насінні зернових культур на 2011 рік за всіма категоріями господарств

Культури	Площа, тис.га	Потреба в насінні, тис.тонн	В тому числі по репродукціях	
			еліта	I-III репродукція
Зернові, всього	900,0	179,0	3,9	173,7
в т.ч. озимі	450,0	98,4	1,4	97,0
з них: пшениця	400,0	88,0	1,1	86,9
ячмінь	30,0	6,6	0,1	6,5
жито	10,0	1,8	0,1	1,8
тритикале	10,0	1,8	0,1	1,8
Ярі зернові, всього	450,0	80,6	2,5	76,7
з них: ячмінь	284,0	62,5	1,2	61,3
пшениця	5,0	1,1	0,2	0,9
кукурудза	70,0	1,4	-	-
овес	8,0	1,4	0,2	1,2
зернобобові	44,8	12,5	0,3	12,2
просо	30,0	0,9	0,4	0,5
гречка	8,2	0,8	0,2	0,6

4. Стан машино-тракторного парку та заходи і завдання Програми

Машино-тракторний парк сільгоспвиробників Запорізької області на 80% морально застарілий та фізично зношений. Термін експлуатації тракторів та комбайнів становить 15-20 років. Через відсутність коштів за останні 5 років машинно-тракторний парк в області оновлено лише на 10-15%.

Реалізація Програми розрахована на 2007-2011 роки. Контроль за виконанням Програми покладено на постійну комісію обласної ради з питань агропромислового комплексу. Організатором виконання Програми є Головне управління агропромислового розвитку облдержадміністрації .

5. Ресурсне забезпечення Програми

Обсяги видатків на фінансування Програми щорічно затверджуються в обласному бюджеті рішенням обласної ради у розділі “Підтримка сільськогосподарських товаровиробників” та можуть використовуватись для проведення заходів з придбання та часткового здешевлення основних засобів, сільськогосподарської техніки, агрохімікатів, насіння, паливно-мастильних матеріалів, запчастин, оплати послуг з ремонту сільськогосподарської техніки та інше.

Часткова компенсація встановлюється у розмірі 20 відсотків вартості складної сільськогосподарської техніки вітчизняного та іноземного виробництва, придбаних у постачальника. Постачальник техніки визначається на конкурсних засадах комісією, створеною Головним розпорядником бюджетних коштів.

Кошти для часткової компенсації вартості техніки сплачуються Головним розпорядником бюджетних коштів на поточний рахунок сільгосптоваровиробника на підставі договору купівлі-продажу з постачальником.

Конкретні напрямки, суми, шляхи і методи використання коштів визначає обласна державна адміністрація відповідним розпорядженням за попереднім погодженням з постійними комісіями обласної ради з питань агропромислового комплексу та з питань бюджету.

Орієнтовні обсяги та джерела фінансування Програми розвитку зернового господарства Запорізької області на 2007-2011 роки наведені у додатку до Програми. Розподіл коштів в розрізі районів наведений в таблиці 6.

6. Очікувані кінцеві результати виконання Програми

Виконання Програми дозволить поліпшити стан сільського господарства в області.

У 2007 році передбачається одержати 1850 тис. тонн зерна, у 2011 році – 2050 тис. тонн.

Обсяги фінансування на часткову компенсацію
на підтримку сільськогосподарських товаровиробників

тис. грн.

№ з/п.	Райони	Всього коштів	в тому числі				
			2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.
1	Бердянський	1381,5	276,3	276,3	276,3	276,3	276,3
2	Василівський	1004,0	200,8	200,8	200,8	200,8	200,8
3	Великобілозерський	416,5	83,3	83,3	83,3	83,3	83,3
4	Веселівський	1037,5	207,5	207,5	207,5	207,5	207,5
5	Вільнянський	983,0	196,6	196,6	196,6	196,6	196,6
6	Гуляйпільський	1009,	201,8	201,8	201,8	201,8	201,8
7	Запорізький	864,5	172,9	172,9	172,9	172,9	172,9
8	К-Дніпровський	642,0	128,4	128,4	128,4	128,4	128,4
9	Куйбишевський	989,0	197,8	197,8	197,8	197,8	197,8
10	Мелітопольський	1404,5	280,9	280,9	280,9	280,9	280,9
11	Михайлівський	961,0	192,2	192,2	192,2	192,2	192,2
12	Новомиколаївський	739,5	147,9	147,9	147,9	147,9	147,9
13	Оріхівський	1223,0	244,6	244,6	244,6	244,6	244,6
14	Пологівський	938,0	187,6	187,6	187,6	187,6	187,6
15	Приазовський	1503,5	300,7	300,7	300,7	300,7	300,7
16	Приморський	1072,5	214,5	214,5	214,5	214,5	214,5
17	Розівський	473,0	94,6	94,6	94,6	94,6	94,6
18	Токмацький	1151,0	230,2	230,2	230,2	230,2	230,2
19	Чернігівський	973,5	194,7	194,7	194,7	194,7	194,7
20	Якимівський	1233,5	246,7	246,7	246,7	246,7	246,7
	Всього:	20000,0	4000,0	4000,0	4000,0	4000,0	4000,0

Характеристика Програми

1. Назва: «Програма розвитку зернового господарства Запорізької області на 2007-2011 роки»

2. Підстава для розроблення та виконання програми є Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні»

3. Ініціатор – головний замовник: Головне управління агропромислового розвитку обласної державної адміністрації.

4. Розробник: Головне управління агропромислового розвитку обласної державної адміністрації.

5. Мета: збільшення валового виробництва зерна, покращення його якості та підтримка розвитку інших галузей аграрного сектора економіки на основі оновлення машинно-тракторного парку в господарствах різних форм власності.

6. Початок: 2007 рік, закінчення: 2011 рік.

7. Етапи виконання: щорічно.

8. Загальні обсяги фінансування: 163589,0 тис. грн., в т.ч. видатки обласного бюджету – 20000,0 тис. грн.

9. Виконання Програми дозволить поліпшити стан сільського господарства в області. У 2007 році передбачається одержати 1850 тис. тонн зерна, у 2011 році – 2050 тис. тонн.

10. Контроль за виконанням – постійна комісія обласної ради з питань агропромислового розвитку.

Україна

ЗАПОРІЗЬКА ОБЛАСНА РАДА

п'яте скликання

двадцять четверта сесія

РІШЕННЯ

06.11.2008

№ 5

Про внесення змін до Програми розвитку зернового господарства Запорізької області на 2007-2011 роки, затвердженої рішенням обласної ради від 26.04.2007 № 2 (із змінами)

Керуючись п.16 ч.1 ст.43 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», з метою збільшення валового виробництва зерна, поліпшення його якості та підтримки розвитку сільгосп підприємств різних форм власності, Запорізька обласна рада ВИРІШИЛА :

1. Внести зміни до таблиці 6 Програми розвитку зернового господарства Запорізької області на 2007-2011 роки, затвердженої рішенням обласної ради від 26.04.2007 № 2 (із змінами) (далі-Програма), виклавши її в новій редакції (додаток 1).

2. Внести зміни в додаток до Програми, виклавши його в новій редакції (додаток 2).

Голова ради

О. С. Нефьодов

Обсяги фінансування на часткову компенсацію
на підтримку сільськогосподарських товаровиробників

тис. грн.

№ з/п	Райони	Всього коштів	в тому числі				
			2007 рік	2008 рік	2009 рік	2010 рік	2011 рік
1	Бердянський	1796,3	363,0	723,6	276,3	276,3	157,1
2	Василівський	2107,7	726,0	883,9	200,8	200,8	96,3
3	Великобілозерський	349,3	0	128,2	83,3	83,3	54,4
4	Веселівський	1158,08	166,08	448,2	207,5	207,5	128,8
5	Вільнянський	1231,9	184,8	506,7	196,6	196,6	147,2
6	Гуляйпільський	1090,26	62,56	452,1	201,8	201,8	172,0
7	Запорізький	1534,8	202,0	822,0	172,9	172,9	165,0
8	Кам'янсько-Дніпровський	852,94	106,14	343,2	128,4	128,4	146,8
9	Куйбишевський	1251,58	491,58	191,0	197,8	197,8	173,4
10	Мелітопольський	1111,34	384,04	0	280,9	280,9	165,5
11	Михайлівський	1115,56	495,56	110,0	192,2	192,2	125,6
12	Новомиколаївський	761,8	0	381,0	147,9	147,9	85,0
13	Оріхівський	1662,082	244,16	747,222	244,6	244,6	181,5
14	Пологівський	1514,68	144,48	880,0	187,6	187,6	115,0
15	Приазовський	1064,7	196,0	110,0	300,7	300,7	157,3
16	Приморський	1157,9	363,0	249,5	214,5	214,5	116,4
17	Розівський	251,34	21,04	0	94,6	94,6	41,1
18	Токмацький	965,8	117,2	287,8	230,2	230,2	100,4
19	Чернігівський	1180,46	524,36	177,8	194,7	194,7	88,9
20	Якимівський	1387,7	208,0	604,0	246,7	246,7	82,3
	Всього:	23546,222	5000,0	8046,222	4000,0	4000,0	2500,0

Начальник Головного управління
агропромислового розвитку
обласної державної адміністрації

В. А. Журавльов

Додаток 2

до рішення обласної ради

06.11.2008 № 5

Орієнтовні обсяги та джерела фінансування Програми розвитку зернового господарства Запорізької області на 2007-2011 роки

	Обсяг фінансування, тис.грн.	За роками виконання				
		2007 рік	2008 рік	2009 рік	2010 рік	2011 рік
Обласний бюджет	23546,222	5000	8046,222	4000	4000	2500
Місцеві бюджети	-	-	-	-	-	-
Суб'єкти господарювання	145589	26000	26160	28516	31088	33825
Всього:	169135,222	31000	34206,222	32516	35088	36325

Начальник Головного управління
агропромислового розвитку
обласної державної адміністрації

В. А. Журавльов

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення обласної ради

24.02.2011 № 13

ПРОГРАМА

забезпечення Запорізької області продовольчим зерном та борошном
на 2011 рік

м. Запоріжжя,
2011 рік

1. Мета програми

Програмою передбачено використання коштів в обсязі 1,0 млн. грн. з обласного бюджету на компенсацію відсоткової ставки за залученими хлібопекарськими підприємствами у комерційних банках короткостроковими кредитами у 2011 році на закупівлю продовольчого зерна та борошна в орієнтовному обсязі 8,0 тис. тонн за умови, що відсоткова ставка за користування кредитами складе не більше 20 %, а термін його користування до 6 місяців.

Програма розроблена з метою гарантованого забезпечення внутрішніх потреб області у продовольчому зерні пшениці та борошні за рахунок власного виробництва, стабільної цінової ситуації на ринку зерна, хліба та хлібобулочних виробів, фінансової підтримки суб'єктів ринку, недопущення соціальної напруженості серед населення регіону.

2. Стан проблеми та обґрунтування необхідності її розв'язання програмним методом

Аграрії області у 2010 році зібрали 1871,3 тис. тонн зернових культур, у тому числі пшениці – 1239,6 тис. тонн, з якої 52 % 1-3 класу. Однак, незважаючи на отриманий обсяг зерна, собівартість його викликана зростанням цін на матеріально-технічні ресурси (паливно-мастильні матеріали, мінеральні добрива, засоби захисту рослин, насіння) залишається значною. Хлібопекарські підприємства, для забезпечення населення області хлібом та хлібобулочними виробами змушені залучати значні обсяги кредитних ресурсів.

3. Обґрунтування шляхів та засобів розв'язання проблеми

Потреба області у продовольчому зерні та борошні в перерахунку на зерно на календарний рік складає близько 235 тис. тонн, у тому числі пшениці – 220 тис. тонн.

Формування продовольчих ресурсів буде забезпечено за рахунок регіональних контрактів, власного виробництва населення та видачі зерна на паї.

Створення регіонального запасу та стабілізація цін будуть забезпечені шляхом компенсації кредитних ставок у розмірі 100 відсотків, передбачених кредитними договорами, за придбане зерно та борошно за рахунок короткострокових кредитів, залучених хлібопекарськими підприємствами в комерційних банках, які надаються на конкурсній основі. Реалізація заходів, які проводяться за кодом КТКВ 180410 «Загальна економічна, торговельна та

трудова діяльність», дасть можливість стабілізувати та утримувати ціни на хліб та хлібобулочні вироби.

Виконавці Програми визначаються на конкурсних засадах комісією, створеною головним розпорядником бюджетних коштів та затвердженою розпорядженням голови обласної державної адміністрації.

4. Ресурсне забезпечення Програми

На виконання Програми залучаються кошти загального фонду обласного бюджету в сумі 1000 тис. грн., які спрямовуються на компенсацію відсоткової ставки в розмірі 100 відсотків, передбачених кредитними договорами за залученими хлібопекарськими підприємствами у комерційних банків короткостроковими кредитами на закупівлю продовольчого зерна та борошна.

Конкретні напрямки, суми, шляхи і механізм використання коштів визначає обласна державна адміністрація відповідним розпорядженням за попереднім погодженням з постійними комісіями обласної ради з питань агропромислового комплексу та з питань бюджету.

Видатки на компенсацію сплачуються через головного розпорядника бюджетних коштів - Головне управління агропромислового розвитку облдержадміністрації шляхом перерахування коштів на рахунки хлібопекарських підприємств – одержувачів бюджетних коштів, відкритих ними в обслуговуючому територіальному органі Державного казначейства.

Орієнтовні обсяги та джерела фінансування Програми наведені в додатках 1, 2 та 3 до Програми.

5. Очікувані кінцеві результати виконання Програми

Закупівля продовольчого зерна та борошна у 2011 році буде здійснюватися зернопереробним, хлібопекарськими, сільськогосподарськими підприємствами, іншими суб'єктами підприємницької діяльності за рахунок власних обігових коштів та кредитів комерційних банків, що забезпечить потреби регіону в продовольчому зерні. Виділення коштів з обласного бюджету в сумі 1 млн. грн. шляхом компенсації відсоткової ставки за залученими хлібопекарськими підприємствами кредитами у комерційних банках дасть можливість стабілізувати цінову ситуацію на ринку хліба та не допустити соціальної напруженості.

Надання звіту – постійній комісії обласної ради з питань агропромислового комплексу

Перший заступник начальника
Головного управління агропромислового
розвитку облдержадміністрації

А.І.Колесніков

Характеристика Програми

1. Назва: "Програма забезпечення Запорізької області продовольчим зерном та борошном на 2011 рік".
2. Підстави для розроблення та виконання *Програми є Закони України* "Про місцеве самоврядування в Україні", «Про зерно та ринок зерна в Україні».
3. Ініціатор - головний замовник: Головне управління агропромислового розвитку обласної державної адміністрації.
4. Розробник: Головне управління агропромислового розпитку обласної державної адміністрації.
5. Мета-забезпечення:
 - стабілізації цінової ситуації на ринку зерна, борошна та хліба; внутрішніх потреб області у продовольчому зерні пшениці та борошна за рахунок власного виробництва;
 - фінансової підтримки суб'єктів ринку зерна та борошна.
6. Початок: липень 2011 року, закінчення: грудень 2011 року.
7. Етапи виконання: 2011 рік.
8. Загальні положення: обсяги фінансування на 2011 рік – 1000 тис. грн. за рахунок видатків загального фонду обласного бюджету.
9. Виконання Програми дозволить:
 - стабілізувати цінову ситуацію на ринку зерна, забезпечити за рахунок кредиту обіговими коштами суб'єктів ринку зерна, борошна та хліба;
 - забезпечити хлібопекарські підприємства регіону в продовольчому зерні та борошні;
 - покращити соціально-економічний стан в регіоні.
10. Контроль за виконанням: постійна комісія обласної ради з питань агропромислового комплексу.

Додаток 1
до Програми

Джерела фінансування на 2011 рік

тис. тонн

Джерела фінансування	Загальний обсяг закупівлі продовольчого зерна та борошна у 2011 році	у тому числі по місяцях					
		липень	серпень	вересень	жовтень	листопад	грудень
За рахунок власних коштів хлібопекарських підприємств та кредитів комерційних банків	8,0	2,0	2,0	1,0	1,0	1,0	1,0

Перший заступник начальника
Головного управління
агропромислового розвитку
облдержадміністрації

А.І. Колесніков

Орієнтовані обсяги та джерела фінансування на 2011 рік

тис.грн

Джерела фінансування	Всього на 2011 рік	у тому числі по місяцях					
		липень	серпень	вересень	жовтень	листопад	грудень
Обласний бюджет	1000	200	200	200	200	100	100

Перший заступник начальника
Головного управління
агропромислового розвитку
облдержадміністрації

А.І. Колесніков

Перелік
заходів і завдань регіональної Програми забезпечення
Запорізької області продовольчим зерном та борошном на 2011 рік

Найменування заходів	Виконавці програми	Термін виконання	Загальний обсяг тис. грн.
Здійснити компенсації 100 відсотків кредитної ставки, передбаченої в кредитних договорах за кредитами, залученими хлібопекарськими підприємствам в комерційних банків на закупівлю зерна та борошна	Головне управління агропромислового розвитку облдержадміністрації	до 31.12.2011	1000

Перший заступник начальника
Головного управління
агропромислового розвитку
облдержадміністрації

А. І. Колесніков

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення обласної ради

24.02.2011

№ 11

ПРОГРАМА

стимулювання збільшення виробництва та покращення якості
сільськогосподарської продукції в Запорізькій області
на 2011-2015 роки

Запоріжжя
2011 рік

1. Мета Програми

Програма стимулювання збільшення виробництва та покращення якості сільськогосподарської продукції в Запорізькій області на 2011-2015 роки (далі - Програма) розроблена з метою сприяння розвитку сільськогосподарського виробництва та підвищення його ефективності шляхом застосування додаткових стимулів матеріального та морального заохочення працівників, зайнятих на стратегічних напрямках сільськогосподарського виробництва; поліпшення якості молочної сировини до існуючих стандартів.

Завданням цієї Програми є стимулювання збільшення виробництва продукції рослинництва і тваринництва та покращення якості сільськогосподарської продукції в Запорізькій області, створення нових робочих місць в агропромисловому комплексі.

Розв'язання зазначеної проблеми потребує підтримки з обласного бюджету, координації діяльності місцевих органів виконавчої влади, а також забезпечення міжгалузевих і міжрайонних зв'язків технологічно пов'язаних галузей та виробництв.

2. Стан проблеми та обґрунтування необхідності її розв'язання програмним методом

Запорізька область має значні можливості для перетворення агропромислового комплексу у високоефективний сектор економіки. Природнокліматичні умови дозволяють вирощувати майже всі сільськогосподарські культури, отримувати високі врожаї.

Зернові культури – основа сільськогосподарського виробництва, база для розвитку інших галузей, передусім – тваринництва. У структурі посівних площ зернові займають від 45 до 55 відсотків. При відносно сприятливих умовах сільськогосподарські підприємства області здатні забезпечити виробництво 2,0-2,2 млн. тонн зерна щороку. За 2006-2010 роки виробництво зерна склало в середньому 1,96 млн. тонн на рік, або більше 1 тонни на душу населення.

У структурі зернового балансу регіону переважає виробництво ранніх зернових, що обумовлено як загалом сприятливими зональними умовами їх виробництва, так і високими харчовими властивостями.

Стабілізація зернового виробництва має позитивний вплив на розвиток галузі тваринництва, передусім – таких підкомплексів, як свинарство та птахівництво.

У середньому у 2006-2010 роках обсяги виробництва тваринницької продукції складають: реалізація худоби та птиці на забій – 80,6 тис. тонн, молока – 309,3 тис. тонн, яєць – 656,3 млн. штук.

Особливо перспективним для розвитку тваринництва є стійке щорічне збільшення продуктивності худоби. Так, за 2010 рік порівняно з 2005 роком

надій на корову збільшився на 10,5 %, середньодобові прирости на вирощуванні великої рогатої худоби – на 15,1 %, свиней – на 33,0 %.

Розроблення Програми обумовлено необхідністю стабілізації та подальшого розвитку сільськогосподарського виробництва, яке сприятиме зайнятості сільського населення, створенню умов для соціального розвитку сільських територій, збереженню соціальної інфраструктури.

Надання стимулів матеріального та морального заохочення працівників сприятиме закріпленню молоді на селі.

3. Обґрунтування шляхів та засобів розв'язання проблеми

Разом із максимальним використанням наявних технічних, фінансових ресурсів, залученням у розвиток сільського господарства інвестицій не втрачають свого значення і заходи відзначення Почесними грамотами. За даними соціологічного опитування більше 60 % опитуваних вважають однаково дієвими як матеріальні, так і моральні стимули заохочення працівників, а 30 % віддають перевагу моральним.

В області проводяться змагання механізаторів на збиранні ранніх зернових на приз І.П. Мартиненка та колективів молочнотоварних ферм, доярок на приз М.І. Сардак.

Організація змагання на збиранні врожаю зернових культур, виробництві молока є одним із дієвих чинників стабілізації та розвитку сільськогосподарського виробництва, розв'язанням соціальних проблем на селі.

Виконання Програми планується проводити під час збирання ранніх зернових культур за результатами 5 днів, остаточне визначення переможців за підсумками жнив відповідного року.

Підсумки змагання на приз М.І. Сардак серед колективів молочнотоварних ферм, доярок, операторів машинного доїння та спеціалістів сільського господарства проводяться за результатами року.

4. Строки та етапи виконання Програми

Початок виконання Програми 2011 рік, закінчення 2015 році.

В області проводяться змагання механізаторів на збиранні ранніх зернових на приз І.П. Мартиненка та колективів молочнотоварних ферм, доярок на приз М.І. Сардак.

Етапи виконання Програми планується проводити під час збирання ранніх зернових культур за результатами 5 днів, остаточне визначення переможців за підсумками жнив відповідного року.

Підсумки змагання на приз М.І. Сардак серед колективів молочнотоварних ферм, доярок, операторів машинного доїння та спеціалістів сільського господарства проводяться за результатами року.

5. Перелік заходів і завдань програми

Перелік заходів з виконання програми наведено в додатку 1 з визначенням виконавців, термінів та обсягів фінансування за роками.

6. Ресурсне забезпечення Програми

Фінансування Програми здійснюється за рахунок коштів обласного бюджету. Головний розпорядник бюджетних коштів – Головне управління агропромислового розвитку облдержадміністрації.

Головне управління агропромислового розвитку облдержадміністрації здійснює загальне керівництво за виконанням заходів і завдань, передбачених Програмою.

Витрати, пов'язані з придбанням пам'ятних подарунків для нагородження переможців та організацією проведення свята *«День працівників сільського господарства»*, здійснюються за рахунок коштів обласного бюджету.

Видатки на матеріальне заохочення переможців змагань серед сільськогосподарських виробників області сплачуватимуться через виконавця цієї Програми (Запорізький обласний комітет профспілки працівників АПК).

Перелік заходів і завдань *Програми стимулювання збільшення виробництва та покращення якості сільськогосподарської продукції в Запорізькій області на 2011-2015 роки* зазначений у додатку 1, що додається.

Загальний розрахунок потреб у коштах на виконання Програми у 2011-2015 роках, визначений згідно з додатком 2 (додається) і становить 1500 тис. грн., у тому числі за рахунок обласного бюджету - 1000 тис. грн., місцевих бюджетів – 500 тис. грн.

7. Організація управління та контролю за ходом виконання програми

Відповідальність за виконанням програми несе Головне управління агропромислового розвитку облдержадміністрації.

Контроль за виконанням Програми здійснює постійна комісія Запорізької обласної ради з питань агропромислового комплексу та сільськогосподарського виробництва.

Запорізька обласна адміністрація на підставі наданої Головним управлінням агропромислового розвитку облдержадміністрації інформації

здійснює координацію визначених Програмою заходів, обсягів їх фінансування під час складання відповідних проектів програми соціально-економічного та культурного розвитку області та обласного бюджету на відповідні роки.

Головне управління агропромислового розвитку облдержадміністрації готує інформацію про стан виконання Програми та подає її в установленому порядку до постійної комісії обласної ради та облдержадміністрації.

Контроль за ефективним використанням бюджетних коштів здійснюють Запорізька обласна рада та Запорізька обласна державна адміністрація.

8. Очікувані кінцеві результати виконання Програми

Виконання цієї Програми дозволить:

сприяти закріпленню кадрів в агропромисловому комплексі, створенню нових робочих місць;

забезпечити організацію і проведення змагань серед сільськогосподарських товаровиробників області шляхом їх матеріального заохочення;

за підсумками змагань здійснити нагородження переможців та організацію проведення свята „*День працівників сільського господарства*”;

сприяти підвищенню авторитету серед населення місцевих органів влади та самоврядування.

Перший заступник начальника
Головного управління
агропромислового розвитку
облдержадміністрації

А.І. Колесніков

Додаток 1

до Програми

**Перелік заходів і завдань
Програми стимулювання збільшення виробництва та покращення якості
сільськогосподарської продукції в Запорізькій області на 2011-2015 роки**

№ з/п	Найменування заходів	Виконавці	Термін виконання	Орієнтовні обсяги фінансування, тис. грн.					
				Загальний обсяг, тис.грн.	2011	2012	2013	2014	2015
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Організація взаємодії органів виконавчої влади та місцевого самоврядування з питань виконання Програми	Райдержадміністрації, районні ради	Постійно	Не потребує фінансування	-	-	-	-	-
2	Провести соціологічне обстеження ефективності виконання Програми, вивчення попиту на кошти	Головне управління агропромислового розвитку облдержадміністрації, обком профспілки працівників АПК	2011 рік	Не потребує фінансування	-	-	-	-	-
3	Розробити та затвердити в установленому порядку умови організації змагань механізаторів на приз І.П. Мартиненка та колективів молочнотоварних ферм, доярок на приз М.І. Сардак	Головне управління агропромислового розвитку облдержадміністрації, обком профспілки працівників АПК	Щороку Протягом 2011 – 2015 рр.	Не потребує фінансування	-	-	-	-	-

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
4	Забезпечувати організацію і проведення змагань серед сільськогосподарських товаровиробників області, здійснивши їх матеріальне заохочення Усього: у т.ч. обласний бюджет місцеві бюджети	Головне управління агропромислового розвитку облдержадміністрації, обласний комітет профспілки працівників АПК, райдержадміністрації	Щороку Протягом 2011- 2015 рр.	500 400 100	100 80 20	100 80 20	100 80 20	100 80 20	100 80 20
5	За підсумками змагань здийснити нагородження переможців та організацію проведення свята „День працівників сільського господарства” Усього: у т.ч. обласний бюджет місцеві бюджети	Головне управління агропромислового розвитку облдержадміністрації, обласний комітет профспілки працівників АПК, райдержадміністрації	Щороку Протягом 2011- 2015рр.	1000 600 400	200 120 80	200 120 80	200 120 80	200 120 80	200 120 80

Перший заступник начальника
Головного управління
агропромислового розвитку
облдержадміністрації

А.І. Колесніков

**Орієнтовні
обсяги та джерела фінансування Програми стимулювання
збільшення виробництва та покращення якості
сільськогосподарської продукції в Запорізькій області
на 2011-2015 роки**

тис. грн.

	Обсяг фінансування	За роками виконання				
		2011	2012	2013	2014	2015
Обласний бюджет	1000	200	200	200	200	200
Місцеві бюджети	500	100	100	100	100	100
Інші джерела	-	-	-	-	-	-
Всього	1500	300	300	300	300	300

Перший заступник начальника
Головного управління
агропромислового розвитку
облдержадміністрації

А.І. Колесніков

Затверджено

рішення обласної ради

20.03.2008 № 9

ПРОГРАМА

розвитку галузі молочного скотарства
в сільськогосподарських підприємствах
Запорізької області на 2008 – 2012 роки

1. Сучасний стан галузі молочного скотарства області

Забезпечення раціонального харчування населення високоякісними, екологічно чистими продуктами тваринного походження за доступними цінами є одним із пріоритетних напрямів державної політики.

Проте ця проблема протягом тривалого часу залишається не розв'язаною, а в останні роки - загострилась. За даними Головного управління статистики у Запорізькій області з розрахунку на одну особу споживання молока і молокопродуктів в області зменшилося з 371 у 1990 році до 197,7 кг у 2006 році.

Значне скорочення споживання молока і молокопродуктів обумовлено різким зменшенням обсягів виробництва продукції, а також і низькою платоспроможністю населення.

Порівняно з 1990 роком виробництво молока зменшилось на 616,5 тис. тонн (у 2,6 раза).

Це сталося внаслідок того, що за останні 16 років в усіх категоріях господарств чисельність поголів'я великої рогатої худоби скоротилася на 920,2 тис. голів (у 6,6 раза), у тому числі корів - на 283,9 тис. голів (у 4,5 раза).

За 2007 рік поголів'я корів зменшилось на 3,8 тис. голів (на 21,1 %). Це вплинуло на зменшення об'ємів виробництва молока.

Занепад молочної галузі обумовлений відсутністю ефективного економічного механізму управління агропромисловим комплексом. Зокрема, через високі ціни на матеріально-технічні ресурси, які використовуються у молочної галузі та низькі закупівельні ціни на продукцію, із 100 господарств, які мали корів одержали збитки при виробництві молока 82 господарства області.

Отже, в таких умовах господарникам не вигідно нарощувати обсяги виробництва та реалізації молока, оскільки це призводить до збільшення суми збитків і різкого погіршення їх фінансового стану. Тому переважна більшість власників великої рогатої худоби не має власних коштів для забезпечення навіть простого відтворення виробництва.

Внаслідок цього руйнується матеріально-технічна і племінна база галузі, зменшується чисельність поголів'я худоби та збільшуються матеріальні, кормові, трудові та інші витрати на одиницю продукції.

Такі негативні явища спостерігаються в усіх сільськогосподарських підприємствах області.

Разом з тим молочне скотарство залишається надзвичайно важливою галуззю як у виробничому, так і соціальному плані, особливо у створенні значної кількості робочих місць і постійній зайнятості працівників протягом року, а також в економіці підприємств. Його продукція регулярно (щоденно) надходить в реалізацію, що дає можливість господарствам постійно мати надходження оборотних коштів.

Відновлення молочного виробництва потребує значних зусиль і коштів.

2. Мета та основні завдання Програми

Головною метою Програми і одним із пріоритетних напрямів державної політики є забезпечення раціонального харчування населення високоякісними екологічно чистими продуктами тваринного походження за доступними цінами на основі розвитку молочного скотарства.

Для виконання таких стратегічних завдань необхідно;

вибрати оптимальний варіант закупівлі доїльного обладнання в залежності від типу діючої забудови, зони розташування комплексу, обсягів і видів продукції. Найбільш оптимальний варіант має передбачити повну механізацію лінії годівлі, доїння корів і навозовидалення;

впровадити сучасні технології отримання продукції з освоєнням наукових розробок у цій сфері.

Вирішення цих завдань дасть можливість виробляти молоко високої якості у сільськогосподарських підприємствах області незалежно від організаційно-правових форм і форм власності (далі – виконавці Програми);

поліпшити якість молочної сировини до існуючих стандартів;

забезпечити значну економію енергоресурсів;

мінімізувати забруднення навколишнього природного середовища;

зупинити спад чисельності поголів'я та забезпечити його поступове нарощування;

забезпечити прибуткове ведення молочного скотарства на основі вигідного збуту продукції за рахунок оптимальних витрат на її виробництво;

створити нові робочі місця в агропромисловому комплексі, поліпшити зайнятість та підвищити доходи сільського населення.

Розв'язання зазначеної комплексної проблеми потребує підтримки з обласного бюджету, координації діяльності місцевих органів виконавчої влади, а також забезпечення міжгалузевих і міжрайонних зв'язків технологічно пов'язаних галузей та виробництв.

3. Склад проблеми та обґрунтування необхідності її розв'язання програмним методом.

Необхідність розроблення програми обумовлена крайньою технічною зношеністю устаткування та обладнання діючих тваринницьких комплексів у сільськогосподарських підприємствах області, застарілими технологічними рішеннями минулих років і хронічною відсутністю коштів для її функціонування.

Головною умовою виправлення нинішнього стану в цій сфері є технічне та технологічне оновлення тваринницьких комплексів, здійснення їх реконструкції та модернізації.

Це першочергове завдання, яке потребує комплексного вирішення на обласному рівні.

Необхідно виходити з того, що через кілька років технічне оснащення тваринницьких комплексів стане повністю непридатним для експлуатації.

Зміцнюючи матеріально-технічну базу сільськогосподарських підприємств, мусимо постійно пам'ятати, що це робиться насамперед для людей області.

Глибоко реформований аграрний сектор може і повинен стати винятково важливим джерелом нагромадження капіталу, базою розширення внутрішнього ринку і зміцнення політичної та соціальної стабільності в області.

4. Обґрунтування шляхів і засобів розв'язання проблеми

Обсяги закупівель молока переробними підприємствами і заготівельними (закупівельними) організаціями у Запорізькій області, яке відповідає вимогам ДСТУ 3662-97 за 2006 рік склали 150,3 тис. тонн.

Закуплено молока за гатунками:

- вищий гатунок – -
- перший гатунок – 63,3 %;
- другий гатунок – 24,1 %;
- негатункове – 12,6 % .

Підвищити якість молока до стандартів можливо при дотриманні технологічних та ветеринарно-санітарних норм.

Одержанням молока вищого гатунку можливе при використанні доїльного обладнання кращих виробників.

При закупівлі доїльного обладнання (особливо доїльних залів) сільгосптоваровиробниками будуть зацікавлені у нарощуванні поголів'я корів, що дасть змогу збільшити виробництво молока.

Більшість сільгосптоваровиробників не мають достатню кількість обігових коштів закупити високотехнологічне доїльне обладнання.

Основними шляхами розв'язання проблеми є:

- закупівля доїльного обладнання вітчизняного та іноземного виробництва;
- придбання кормозбиральної техніки ;
- повноцінна годівля та утримання поголів'я тварин;
- приріст та власне відтворення поголів'я великої рогатої худоби.

5. Строки та етапи виконання Програми

Ставляться вимоги до підвищення ефективності роботи тваринницьких ферм та досягнення значної питомої економії енергоресурсів.

Початок виконання Програми - 2008 рік, а закінчення в 2012 році. Етапи виконання Програми планується проводити щороку.

6. Стан доїльного обладнання та заходи і завдання Програми

Доїльне обладнання сільгосптоваровиробників Запорізької області на 85 % морально застаріле та фізично зношене. Термін експлуатації доїльного

обладнання становить 20-25 років. Через відсутність коштів за останні 5 років доїльне обладнання майже не відновлювалося.

Одним із основних заходів розробленої Програми є стимулювання сільгоспприємств у виробництві високоякісного молока шляхом відшкодування з обласного бюджету 20% суми від вартості закупленого доїльного обладнання вітчизняного або імпортного виробництва.

Завданнями цієї Програми є збільшення виробництва високоякісного молока шляхом нарощування поголів'я корів та використання високотехнологічного доїльного обладнання.

7. Ресурсне забезпечення Програми

Ресурсне забезпечення Програми виконуватиметься за рахунок коштів, передбачених в обласному бюджеті для здійснення фінансової підтримки підприємств агропромислового комплексу та інших джерел фінансування (власні кошти виконавців Програми, залучені ними кредити, інші джерела, незаборонені чинним законодавством).

Кошти обласного бюджету спрямовуватимуться на часткову компенсацію у розмірі 20 % вартості придбаного доїльного обладнання, обладнання для приготування та роздачі кормів вітчизняного і іноземного виробництва придбаного у поставщика.

Видатки на компенсацію сплачуватимуться через головного розпорядника бюджетних коштів – Головне управління агропромислового розвитку облдержадміністрації шляхом перерахування коштів на поточні рахунки виконавців Програми, відкриті в банках (додаток 1).

Загальний обсяг фінансування заходів Програми на 2008-2012 роки становить 214 млн. грн., у тому числі за рахунок обласного бюджету 20 млн. грн. (додаток 2).

8. Організація управління та контролю за ходом виконання Програми

Контроль за виконанням Програми здійснює постійна комісія обласної ради з питань агропромислового комплексу.

Обласна державна адміністрація на підставі наданої Головним управлінням агропромислового розвитку облдержадміністрації інформації здійснює координацію визначених Програмою заходів, обсягів і фінансування під час складання відповідних проектів обласного бюджету на відповідні роки.

Порядок використання коштів визначає обласна державна адміністрація відповідним розпорядженням за попереднім погодженням з постійними комісіями обласної ради з питань агропромислового комплексу та з питань бюджету.

9. Очікувані результати виконання Програми

У результаті виконання цієї Програми буде досягнуто:

проведення закупівлі та використання високотехнологічного обладнання на тваринницьких комплексах з виробництва молока в сільськогосподарських підприємствах області незалежно від організаційно-правової форми і форми власності;

зростання обсягів виробництва молока в 2 рази, м'яса – на 80 відсотків ;
поступове нарощування в сільгосп підприємствах чисельності великої рогатої худоби до 40 відсотків;

підвищення середнього надою на одну корову за рік з 3000 кг до 4500 кг;
доведення технічного рівня тваринницьких комплексів та якості отриманої молочної сировини до вимог існуючих стандартів;

підвищення ефективності роботи тваринницьких комплексів та досягнення значної питомої економії енергоресурсів;

створення додаткових робочих місць у сільській місцевості;

зростання доходів населення.

Характеристика Програми

1. Назва: "Програма розвитку галузі молочного скотарства в сільськогосподарських підприємствах Запорізької області на 2008 - 2012 роки".

2. Підстава для розроблення: Закони України "Про місцеве самоврядування в Україні" та "Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року".

3. Ініціатор – головний замовник: Головне управління агропромислового розвитку обласної державної адміністрації.

4. Розробник: Головне управління агропромислового розвитку обласної державної адміністрації.

5. Мета: забезпечення раціонального харчування населення високоякісними екологічно чистими продуктами тваринного походження за доступними цінами на основі впровадження технологічного обладнання на тваринницьких комплексах з виробництва молока в сільськогосподарських підприємствах області.

6. Початок: 2008 рік, закінчення: 2012 рік.

7. Етапи виконання: щорічно.

8. Загальні обсяги фінансування: 214,0 млн. грн., у тому числі за рахунок коштів обласного бюджету 20,0 млн. грн.

9. Очікувані результати виконання: закупівля та використання високотехнологічного обладнання на тваринницьких комплексах з виробництва молока в сільськогосподарських підприємствах області;

поступове нарощування в цих підприємствах чисельності великої рогатої худоби до 40 відсотків;

зростання обсягів виробництва молока в 2 рази, м'яса – на 80 відсотків;

підвищення середнього надою на одну корову за рік з 3000 кг до 4500 кг;

доведення технічного рівня тваринницьких комплексів та якості отриманої молочної сировини до існуючих стандартів;

підвищення ефективності роботи тваринницьких комплексів та досягнення значної питомої економії енергоресурсів;

створення додаткових робочих місць у сільській місцевості;

зростання доходів населення.

10. Контроль за виконанням: постійна комісія обласної ради з питань агропромислового комплексу;

надання інформації обласній раді про хід виконання Програми за підсумками року щорічно до 1 лютого.

Додаток 1

до Програми розвитку галузі молочного скотарства в сільськогосподарських підприємствах Запорізької області на 2008 – 2012 роки

Перелік заходів і завдань Програми розвитку галузі молочного скотарства в сільськогосподарських підприємствах Запорізької області на 2008 – 2012 роки

тис. грн.

№ З/ П	Найменування заходів	Виконавці	Термін виконання:					Загальний обсяг
			2008	2009	2010	2011	2012	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Закупівля доїльного обладнання, обладнання для приготування та роздачі кормів вітчизняного і іноземного виробництва	Сільсько-господарські товаровиробники	20000,0	20000,0	20000,0	20000,0	20000,0	100000,0
2	Придбання кормозбиральної техніки		6000,0	6000,0	6000,0	6000,0	6000,0	30000,0
3	Повноцінна годівля та утримання поголів'я тварин		4800,0	4800,0	4800,0	4800,0	4800,0	24000,0
4	Приріст та власне відтворення поголів'я великої рогатої худоби		8000,0	8000,0	8000,0	8000,0	8000,0	40000,0
5	Здійснення часткової компенсації вартості придбання доїльного обладнання, обладнання для приготування та роздачі кормів вітчизняного і іноземного виробництва	Головне управління агропромислового розвитку облдержадміністрації	4000,0	4000,0	4000,0	4000,0	4000,0	20000,0

Начальник Головного управління агропромислового розвитку облдержадміністрації

В.А. Журавльов

Додаток 2

до Програми розвитку галузі молочного скотарства в сільськогосподарських підприємствах Запорізької області на 2008 – 2012 роки

Орієнтовні обсяги та джерела фінансування заходів Програми на 2008 - 2012 роки

тис. грн.

Джерела фінансування	Всього	в тому числі за роками виконання:				
		2008	2009	2010	2011	2012
1	2	3	4	5	6	7
Обласний бюджет	20000,0	4000,0	4000,0	4000,0	4000,0	4000,0
Суб'єкти господарювання	194000,0	38800,0	38800,0	38800,0	38800,0	38800,0

Начальник Головного управління агропромислового розвитку облдержадміністрації

В.А. Журавльов

ЗАТВЕРДЖЕНО

рішення обласної ради

N

ПРОГРАМА
розвитку рибного господарства Каховського та Дніпровського
водосховищ у межах Запорізької області
на 2011 - 2015 роки

Запоріжжя, 2011 рік

1. Мета Програми

Програма розвитку рибного господарства Каховського та Дніпровського водосховищ в межах Запорізької області на 2011-2015 роки (далі - Програма) розроблена з метою поліпшення екологічного стану, якості джерел питного постачання населення на території області, підвищення ефективності відтворення та збільшення вилову водних живих ресурсів.

2. Склад проблеми та обґрунтування необхідності її розв'язання програмним методом

Рибне господарство Запорізької області відіграє значну роль у розвитку продовольчого комплексу регіону, є одним з основних постачальників повноцінного харчового білка, вагомим джерелом зайнятості населення. Розвиток рибної галузі дасть нові робочі місця, а це важлива проблема для покращення соціальної ситуації в регіонах розміщення водойм. Таким чином, проблеми рибальства і рибництва стосуються не тільки виробничої, а й соціально-економічної діяльності суспільства.

Ця Програма розроблена відповідно до Закону України №2894-III «Про тваринний світ».

Водний фонд області представлений Каховським водосховищем площею 150 тис. га, Дніпровським водосховищем площею 7,23 тис. га, 118 малими та середніми річками (довжиною більше 10 км) загальною довжиною 2013 км, 28 водосховищами на малих річках, загальною площею 2399 га, 849 ставками загальною площею 7830 га, з яких 77 ставків загальною площею 1618,8 га передані в оренду з метою риборозведення.

У басейні р. Дніпро в межах області на 2011 рік існує 266 водокористувачів, що здійснюють скид зворотних вод у водні об'єкти області в кількості 882,5 млн.м³ зворотних вод, з них 80 основних водокористувачів - забруднювачів, які скидають 561 млн.м³ зворотних вод. Найбільша кількість скидів здійснюється безпосередньо в річку Дніпро, залишок - в річки Мокра Московка, Конка та Гайчур.

Забруднення води в басейні р. Дніпро призвело до порушення природних процесів самоочищення водних об'єктів, що ускладнило проблему одержання якісних джерел питного водопостачання населення. Масовий розвиток фітопланктону призводить до зниження продуктивності водоочисних споруд, якості води та підвищення витрат на її очищення. Внаслідок швидкого забруднення фільтрів знижується час їх роботи, підвищуються кількість промивок та витрати питної води на технічні потреби.

У зв'язку з підвищенням вимог до якості джерел питного водопостачання населення витрати на очистку та підготовку води значно

зросли, а деяких забруднень традиційними методами очистки позбавитися взагалі неможливо.

Основними забруднювачами басейну р. Дніпро є КП «Водоканал» - 104,56 млн. м³ і ВАТ «Запорізький металургійний комбінат «Запоріжсталь» - 78,67 млн. м³ забруднених стоків.

Багаторічний скид у Каховське водосховище значних об'ємів не достатньо очищених стічних вод може призвести до негативних наслідків. Ці забруднення накопичуються, знижують якість води, призводять до перебудови екологічної системи водойми з озеровидної на болотну. Інтенсивний розвиток фітопланктону, підводної та надводної рослинності, яку риби місцевої іхтіофауни не використовують в їжу, призводить до погіршення умов їх відтворення та нагулу. З причин заростання та замулення втрачені значні площі нерестовищ у заплавної частині Каховського водосховища.

На верхній ділянці водосховища зосереджені основні нерестовища для фітофільних видів риб - ляща, плітки та інших.

*Урожайність молоді промислових видів риб по ділянках водосховища
екз/100 м²*

Види риб	Частини водосховища		
	Нижня	Середня	Верхня
Лящ	1,9	4,4	5,6
Плітка	21,3	55,5	78,8
Краснопірка	-	2,6	31,9
Карась	24,0	76,5	6,6
Сазан	-	-	1,1

У зв'язку з інтенсивним заростанням і особливостями гідрологічного режиму умови для нересту у верхній частині водосховища значно погіршилися - практично усе дно вкрито шаром відмираючої рослинності й при сильних вітрах донні відкладення змучуються, механічно пошкоджують ікру та дестабілізують газовий режим, особливо у придонних шарах води. До традиційних місць нересту (заплавні озера, протоки і прибережні мілководдя) плітка та лящ у останні роки заходять у незначній кількості, що в значній мірі обумовлене несприятливим рівневим режимом та інтенсивним заростанням нерестовищ жорсткою зануреною рослинністю.

Таким чином, якщо не вжити запобіжних заходів, мілководні ділянки верхньої частини водосховища будуть повністю втрачені для фонду природних нерестовищ, що призведе до катастрофічних наслідків для аборигенної іхтіофауни.

Виллов риби у внутрішніх водоймах області у 2010 році в порівнянні з 1997 роком був нижчим на 36 % і становить 1452 тонни. Значно знизився виллов плітки та щуки, а виллов карася збільшився майже в 30 раз, що вказує на вкрай незадовільний стан Каховського водосховища.

Вилів товстолобиків, які є вселенцями у водойми України, в тому числі й Запорізької області, знижується з 1998 року внаслідок вкрай незначного

зариблення їх молоддю водойм та сягнув мінімальної позначки у 2001 році – 91 тонна. Останні роки у зв'язку зі збільшенням обсягів зариблення вилів рослинної риб стабільно зростає.

Аналіз динаміки вилову рослинної риб у Каховському водосховищі показує, що її можна розділити на кілька періодів. Перший (до середини 80-х

років) - наростання вилову, пов'язане з поступовим формуванням промислового стада товстолобиків; другий (1987-1995 рр.) - період відносно стабільних уловів при відповідних регулярних зарибленнях; третій (1996-2006 рр.) - період нестабільних уловів із загальною тенденцією до зниження. Щорічне зариблення дволітками рослинної риб дозволило на початку 80-х років сформувати промислове стадо і забезпечувати за його рахунок близько 15 % річного вилову. Іхтіомаса рослинної риб у водосховищі поступово збільшувалася і в середині 90-х років вони вийшли на перше місце за обсягами вилову. З 1998 року улови рослинної риб значно зменшилися і зараз їх частка в загальному річному улові складає близько 14 %.

Вид/роки	1997	1999	2001	2003	2005	2007	2008	2010
Лящ	257	475	638	253	458	331	207	140
Судак	27	33	48	53	62	44	28	28
Плітка	908	528	352	366	406	283	275	222
Товстолобик	802	362	95	140	188	227	160	208
Карась	23	116	192	536	826	676	768	706
Всього	2278	1760	1500	1591	2438	1759	1613	1452

Згідно з рибоводно-біологічним обґрунтуванням Інституту рибного господарства УААН про необхідність масового вселення рослинної риб у верхню частину Каховського водосховища (Київ 2005 рік) та обґрунтування показників вселення рослинної риб у Каховське водосховище з метою підвищення його рибопродуктивності та здійснення біологічної меліорації (Київ, 2007) за класифікацією О.А. Альокіна вода Каховського водосховища відноситься до гідрокарбонатного класу групи кальцію та натрію. Мінералізація води середня, значення її складають 257,9-398,9 мг/л. Вміст гідрокарбонатів дорівнює 158,7-207,5 мг/л; концентрація хлоридів та сульфатів відповідають нормативним значенням і складає відповідно: Cl^{-1} - 15,5-21,4 мг/л, SO_4^{2-} - 11,5-81,1 мг/л. У воді майже всіх ділянок відмічено зниження концентрації іонів кальцію та підвищення концентрації іонів натрію, хоча значення цих показників знаходилися у межах нормативів.

Величина показника водню (рН) води дорівнює 6,9-7,8 (ГДК-6,5-8,5), тобто реакція середовища - від слабо кислої до слабо лужної.

Концентрація біогенних елементів у воді водосховища невисока, не перевищує нормативних показників і складає: нітритів NO_2 - близько 0,002-0,007 мгN/л за ГДК - 0,1 мгN/л, нітратів NO_3 - 0,06-0,19 мгN/л за ГДК - 2,0 мгN/л, PO_4^{2-} - 0,12-0,32 мгP/л за ГДК - 0,5 мгP/л, $\text{Fe}_{\text{заг}}$ - 0,15-0,36 мгFe/л за ГДК- 1,0 мгFe/л.

Таким чином, вода Каховського водосховища у цілому відповідає рибоводним нормативам і придатна для вирощування прісноводних об'єктів аквакультури.

Верхня частина Каховського водосховища протягом всього періоду досліджень була найпродуктивнішою за розвитком фіто- та зоопланктону. У попередні роки досліджень (1990-1995 роки) біомаса фітопланктону зазнавала досить значних коливань (від 19,6 до 70,2 г/м³), при домінуванні синьо-зелених водоростей, які складали до 53 % загальної біомаси фітопланктону. У подальшому відмічено досить значне зниження біомаси синьо-зелених водоростей до 2,64 та 4,74 г/м відповідно. Поряд з цим зростало значення зелених водоростей. Так, у 1994 році їх біомаса становила 3,34 г/м³, а у 1998-2002 рр - 27,73 г/м, що складало більшу частку загальної біомаси. Вегетація діатомових водоростей під час спостережень також була на високому рівні. Біомаса цієї групи коливалася в межах 4,83-6,30 г/м³, що складало 10-20 % загальної біомаси.

У цілому можна констатувати, що Каховське водосховище має великі потенційні можливості. За рахунок продукції фітопланктону можливо забезпечити потенційний приріст іхтіомаси планктонофагів у 62-112 тис. тонн, у тому числі за рахунок верхньої частини - 30-50 тис. тон.

Загальна біомаса зоопланктону Каховського водосховища в останні роки коливалася в межах 0,9-2,1 г/м. Спостерігається характерне для водойм з закритою вершиною нарощування біомаси від вершини до пониззя. Тобто найбільш продуктивною є верхня частина з біомасою до 3 г/м при чисельності 70 тис.екз/м³.

Аналіз показників розвитку основних груп гідробіонтів та особливостей гідрохімічного режиму показує, що у Каховському водосховищі має місце інтенсивне утворення первинної продукції у порівнянні з продуктивністю більш високих трофічних рівнів. Ситуація погіршується значним органічним забрудненням верхньої частини водосховища. Вміст органічних речовин у літній період становить за перманганатною окислюваністю 14,0-18,9 мгО/л (допустима величина - до 10 мгО/л), біхроматною - 34,9-47,1 мгО/л(допустима - 30мгО/л).

Розкладення органічних речовин супроводжується інтенсивним споживанням кисню, внаслідок чого виникають явища задухи. Так, за даними Запорізької держрибінспекції у 2000-2005 роки в районі Канкринівка – Велика Знаменка вздовж лівого берега водосховища спостерігалися замори риби. Загальна кількість загиблої риби оцінена у 30 тис. особин річкового

раку, 112 тонн риби, в основному - бичків. Крім того, була відмічена загибель судака, карася та інших видів. З 2005 до 2010 року випадків задухи реєструвалося менше.

Обсяги загиблих у цей період від нестачі кисню водних живих ресурсів у Каховському водосховищі оцінюються у 5 тис. екз. раків та 3503 тис. екз. (близько 10 тонн) риби.

3. Обґрунтування шляхів і засобів розв'язання проблеми

Щорічне зариблення верхньої ділянки Каховського водосховища в межах області на підставі обґрунтування ІРХ УААН необхідно здійснювати в обсягах (рекомендована наважка посадкового матеріалу 100 г та більше):

білий товстолобик	-1,75 млн. екз;
строкатий товстолобик	- 0,4 млн. екз;
білий амур	- 0,53 млн. екз,

що еквівалентно 2,68 млн. грн. за умови собівартості 1 грн /екз.

Щорічне зариблення нижньої ділянки Дніпровського водосховища в межах області на підставі обґрунтування НДІ біології ДНУ необхідно здійснювати в обсягах (рекомендована наважка посадкового матеріалу 100 г та більше):

білий товстолобик	- 0,4 млн. екз;
строкатий товстолобик	- 0,1 млн. екз;
білий амур	- 0,06 млн.екз.

Необхідною умовою нормального функціонування водойми є встановлення та підтримка балансу речовини та енергії в екосистемі, який досягається шляхом пригнічення розвитку або вилучення надлишкової біомаси продуцентів (фітопланктону). Для заселення водойм комплексного призначення необхідно підбирати такі види риб та інших гідробіонтів, які найбільш ефективно та збалансовано використовують різні види кормових ресурсів, що дозволяє підвищувати загальну рибопродуктивність водойми.

Існує ряд засобів регулювання чисельності й біомаси продуцентів, проте

найбільш ефективним з економічної та біологічної точок зору є використання у якості меліораторів рослиноїдних риб (зокрема білого товстолобика і білого амура). Ці риби характеризуються високими показниками інтенсивності живлення і росту, добрими споживчими якостями, при достатніх обсягах зариблення виявляють значний пригнічувальний ефект на водорості. Досвід ведення пасовищної аквакультури рослиноїдних риб на водосховищах свідчить, що для Каховського водосховища найбільш перспективним напрямом збільшення продуктивності та зменшення надлишкової органічної речовини є вселення білого товстолобика та білого амура. При цьому білий товстолобик буде споживати фітопланктон, частково детрит і впливатиме на перші ланки пасовищних ланцюгів живлення, а білий амур - макроліти, тобто зменшувати органіку на рівні переходу до детритних ланцюгів живлення, що

забезпечить необхідний вплив на основні ланки трофічної структури екосистеми водосховища.

Для оцінки меліоративного ефекту від вселення товстолобиків були проведені розрахунки зменшення органічної речовини при повномасштабному зарибленні. Визначення меліоративного ефекту проводилося на основі даних по чисельності окремих вікових груп, фактичних вагових приростів, нормативних кормових коефіцієнтів та коефіцієнтів природної загибелі. Вважалося, що промислом товстолобик починає експлуатуватися у п'ятирічному віці протягом шести років з рівномірним його вилученням за роками та сезонами.

Розрахунок проводився за формулою:

$A = NWK$, де A - споживання фітопланктону, тонн;

N - чисельність вікової групи, тис. екз;

W - річний приріст маси тіла 1 особини, кг;

K - кормовий коефіцієнт ($k = 50$).

Підсумки розрахунків надані в таблиці.

Споживання корму білим товстолобиком, тис. тонн:

Показники	Вікові групи											Всього
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
Приріст	0,6	0,9	1,0	1,0	1,5	1,8	2,0	2,0	2,2	2,5	2,5	18,0
Спожито	72,9	85,1	70,8	52,9	46,6	20,9	8,7	3,2	1,3	0,6	0,2	363,2

Враховуючи середню багаторічну величину біомаси фітопланктону - 12,8 мг/л за продукцією 25600 кг/га, при повномасштабному зарибленні товстолобик буде споживати до 10 % його річної продукції та давати відчутний меліоративний ефект.

Для збереження водних живих ресурсів водосховищ, посилення контролю за дотриманням природоохоронного законодавства, охорони плідників та молоді риб на місцях нересту та зимівлі, боротьби з браконьєрським ловом передбачається оновлення матеріально-технічної бази спеціально уповноваженого органу з охорони та раціонального використання водних живих ресурсів, яким є Головне держуправління рибоохорони у Запорізькій області.

Компенсувати негативний вплив на рибні запаси та забезпечити при цьому прирости вилову риби передбачається також за рахунок:

1. Введення певних обмежень і заходів щодо регулювання промислу аборигенних та рослиноїдних видів риб.

2. Внесення пропозицій щодо змін до Правил рибальства в частині збільшення промислового розміру рослиноїдних риб.

3. Доведення чисельності рослиноїдних риб до оптимальної науково - обґрунтованої величини шляхом вирощування і запуску у водойми цінних

риб, в тому числі рослиноїдних.

4. Відновлення штучних нерестовищ, проведення рибоводних меліоративних заходів, поліпшення екологічної ситуації на водоймах.

5. Обладнання ефективними рибозахисними спорудами водозаборів.

4. Строки та етапи виконання програми

Поетапна реалізація заходів, передбачених Програмою, планується протягом 2011 - 2015 років та не передбачає окремих етапів виконання Програми.

5. Заходи і завдання Програми

Заходи з дослідження стану популяцій основних промислових видів риб, умов ефективності природного та штучного відтворення водних живих ресурсів, ефективності організації промислу сприятимуть раціональному рибогосподарському використанню водосховищ.

Заходи з біологічної меліорації шляхом вселення рослиноїдних риб в водосховища спрямовані на поліпшення їх екологічного стану, зменшення надлишкової органічної речовини, збільшення вилову водних живих ресурсів, оптимізацію навантаження на аборигенних видів риб, підвищення рентабельності рибного господарства.

Заходи з розчистки нерестовищ сприятимуть покращенню стану природних нерестовищ Каховського водосховища, зменшення надлишкової органічної речовини, підвищенню ефективності нересту аборигенних видів риб.

6. Ресурсне забезпечення Програми

Забезпечення поетапної реалізації заходів, передбачених Програмою, буде здійснюватися за рахунок власних коштів суб'єктів господарювання, загального фонду, спеціального фонду обласного бюджету (фонду охорони навколишнього природного середовища), інших незаборонених законодавством джерел (додаток).

На додаткове фінансування заходів Програми, зокрема меліорацію нерестовищ та зариблення водосховищ, передбачено використати компенсаційні кошти, які отримуються в рахунок компенсації збитків, нанесених рибному господарству проведенням днопоглиблювальних та інших гідротехнічних робіт, об'єктів з неефективною роботою рибозахисного

обладнання на водозаборах області, кошти громадських організацій, яким будуть надані ділянки водоймищ для впровадження аматорського рибальства.

7. Організація управління та контролю за ходом виконання Програми

Контроль за ходом виконання Програми покладено на постійну комісію обласної ради з питань агропромислового комплексу. Організатором виконання Програми є Головне управління агропромислового розвитку облдержадміністрації.

8. Очікувані кінцеві результати виконання Програми

9.1. Поліпшення екологічного стану та якості джерел питного водопостачання населення області, зменшення надлишкової органічної речовини і покращення гідрохімічного режиму водосховищ.

9.2. Санація нерестовищ.

9.3. Ефективне відтворення та збільшення вилову водних живих ресурсів у Каховському та Дніпровському водосховищах на 2200-2400 тонни щороку, отримання високоякісної рибної продукції, стимулювання промислу, підвищення рентабельності рибальства.

9.4. Оптимізація навантаження на аборигенних видів риб.

9.5. Поліпшення охорони та раціонального використання риби, інших водних живих ресурсів у водоймах області.

10. Перелік заходів і завдань Програми розвитку рибного господарства
Каховського та Дніпровського водосховищ у межах Запорізької області на 2011-2015 роки

№ з/п	Найменування заходів	Виконавці	Термін виконання	Орієнтовні обсяги фінансування, тис. грн.							
				Загальний обсяг	За роками виконання						Усього наступні етапи
					2011 рік	2012 рік	2013 рік	2014 рік	2015 рік	Усього I етап	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1.	Розчистка нерестовищ	Суб'єкти господарювання	Протягом року	Усього	50	50	50	50	50	50	200
			-	Обласний бюджет	-	-	-	-	-	-	-
				в т.ч.: загальний фонд	-	-	-	-	-	-	-
		спеціальний фонд	-	-	-	-	-	-	-		
		Суб'єкти господарювання	Протягом року	Інші джерела	50	50	50	50	50	50	200

Додаток

до рішення обласної ради
№

Орієнтовні обсяги та джерела фінансування Програми розвитку рибного господарства Каховського та Дніпровського водосховища в межах Запорізької області на 2011 – 2015 роки

Джерела фінансування	Загальний обсяг фінансування, тис. грн.	За роками реалізації, починаючи з року затвердження						
		2011 рік	2012 рік	2013 рік	2014 рік	2015 рік	Усього I етап	Усього наступні етапи
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Передбачено програмою	3750	750	750	750	750	750	750	3000
у тому числі за рахунок:								
Державного бюджету	-	-	-	-	-	-	-	-
обласного бюджету	2500	500	500	500	500	500	500	2000
в т. ч. загального фонду обласного бюджету	250	50	50	50	50	50	50	200
спеціального фонду обласного бюджету	2250	450	450	450	450	450	450	1800
місцевих бюджетів	-	-	-	-	-	-	-	-
інші джерела	1250	250	250	250	250	250	250	1000
Фактично отримано								

Начальник Головного управління
агропромислового розвитку
облдержадміністрації

В.А. Журавльов

Характеристика регіональної програми

1. Назва:	«Програма розвитку рибного господарства Каховського та Дніпровського водосховищ у межах Запорізької області на 2011-2015 роки»
2. Підстава для розроблення:	Закон України № 2894-III «Про тваринний світ»
3. Ініціатор – головний замовник:	Головне управління агропромислового розвитку облдержадміністрації
4. Розробник:	Постійна комісія обласної ради з питань екології та природокористування

Головне управління агропромислового розвитку облдержадміністрації

Головне державне управління охорони, використання і відтворення водних живих ресурсів та регулювання рибальства у Запорізькій області |
5. Мета:	Підвищення ефективності відтворення водних живих ресурсів з метою подальшого підвищення їх вилову, покращення екологічного стану та якості джерел питного водопостачання населення на території області
6. Початок:	2011 рік закінчення – 2015 рік
7. Етапи виконання:	щорічно
8. Загальні обсяги фінансування	- 3750 тис. грн.
у т.ч. видатки загального фонду обласного бюджету	- 250 тис. грн.
спеціального фонду обласного бюджету	- 2250 тис. грн.
9. Очікувані результати виконання:	Покращення екологічного стану та якості джерел питного водопостачання населення на території області шляхом зменшення надлишкової органічної речовини і покращення гідрохімічного режиму водосховищ;

покращення стану нерестовищ; |

ефективне відтворення та збільшення вилову водних живих ресурсів в Каховському та Дніпровському водосховищах на 2200-2400 тонн щорічно, отримання високоякісної рибної продукції, стимулювання промислу, підвищення рентабельності рибальства; оптимізація навантаження на аборигенних видів риб;

отримання достовірних даних про стан екологічних систем водойм області для оперативного регулювання рибним господарством;

поліпшення охорони та раціонального використання риби, інших водних живих ресурсів в водоймах області.

10.Контроль за виконанням :

постійна комісія обласної ради з питань екології та природокористування